

II
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

IV ISTUNGJÄRK.

29. aprillist 1924. a. — 6. juunini 1924. a.

Lisa nr. 1.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KAUBALAEWADE WÕÕRA RIIGI ALLA ÜLEMINEKU TAKISTAMISE KOHTA KÄIWA SEADUSE ÄRA- MUUTMISE SEADUS.

2. nowembril 1915 a. (Sobr. usak. i rasp. praw. nr. 321, § 2379) ja 16. jaanuaril 1916 a. (sama kogu nr. 25, § 137) väljantud seaduse määrused kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta, mis seadusandliku delegatsiooni poolt 19. märtsil 1920 a. wastuwõetud seaduse nr. 129 („Riigi Teataja“ nr. 45/46 — 1920 a.) põhjal ajutiselt maksuma jäetud ka peale sõjategewuse lõppu, muudetakse ära.

Lisa nr. 2.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta käiwa seaduse ära- muutmise seadusele.

Senni on Eestis maksuma jäetud sõjaegne Wene seadus, mille järele lubatakse müüa Eesti lipu all sõitwad laewad wäljamaalastele ainult teedeministri loaga, mida wiimase poolt antakse kokkuleppel sõja- ja välisministriga. Sellekohase loa saamine, mis oleneb kolmest ministrist, nõuab aga aega, kuna laewa müügil tuleb talitada kiirelt turunõuetele wastawalt. Eestis on sõja järeldusena kogunud terve rida laewu, mis ei wasta meie oludele ning kohasemate wastu likwideeritud peaks saama. Makswa müügi korra juures on see aga pea wõimatu, mis halwasti mõjub meie kaubalaewastiku uuendamise peale. Nii ei anna sarnane müügikitsendus mingisuguseid tagajärgi meie kaubalaewastiku alalhoidmise ehk suurendamise mõttes, waid wastupidi, takistab arenemist. Pea kõigis riikides on juba ammu kaotatud sõjaaegsed kitsendused sel alal ja laewade ostmine ja müümine tehtud täiesti wabaks. Nii ei tuleks ka Eestis edaspidi kinni pidada kitsendawatest määrustest laewa müügi kohta ja neid ära muuta, wõimaldades sellega wabalt läbi wiia Eesti kaubalaewastiku uuendamist ja edendamist, mis käesolewal aastal juba hoogu wõtnud ja mida soowitaw wõimalikult toetada.

Lisa nr. 3.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kaubalaewade wõõra riigi alla ülemineku takistamise kohta käiwa seaduse tühi- tamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Wabariigi Walitsus seletuskirjaga, esitab Riigikogule käesolewa seaduse üksikute redaktsiooniliste parandustega kinnitamiseks.

Lisa nr. 4.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PEREKONNANIMEDE PANEMISE JA MUUTMISE SEADUS.

I.

§ 1. Kodanikud, kellel perekonnanimi puudub, on kohustatud selle omale wõtma käesolewas seaduses ettenähtud korras.

§ 2. Kui perekonnanimeta meeskodanik abielus, siis nõutakse perekonnanime walikul naise nõusolekut.

Perekonnanimi läheb üle abikaasa ja alla 18 aasta wanaduse laste peale, üle 18-aastaste laste peale aga wiimaste nõusolekul.

§ 3. Perekonnanimede panemiseks asutatakse sellekohased komisjonid järgmises koosseisus: linnades — 1) siseministeeriumi esitaja siseministri nimetamisel; 2) üks linnawalitsuse liige ja 3) linnawalitsuse sekretäär; alewites ja wallades: 1) siseministeeriumi esitaja siseministri nimetamisel; 2) alewiwanem wõi wallawanem ja 3) alewiwalitsuse sekretäär wõi wallasekretäär.

Siseministeeriumi esitaja on ühtlasi komisjoni esimees.

§ 4. Kodanikkudele, kes siseministri poolt määratud tähtajal ei ole enesele perekonnanime wõtnud, määrab perekonnanime siseminister.

§ 5. Eelmistes paragrahwides ettenähtud korras omandatud perekonnanimed kantakse perekonnaseisu aktidesse kui ka peetawatesse kodanikkude nimekirjadesse.

II.

§ 6. Kodanikud, kellel perekonnanimi on, wõiwad seda muuta, kui selleks mõjuwad põhjused, nagu perekonnanime

inetu tähendus, wõõraskeelne wõi halb kõla, laialine tarwitamine wõi kui soowitakse sugukonna wõi kodukoha nime alal hoida.

§ 7. Perekonnanimede muutmise allub siseministeeriumile.

Märkus. Perekonnanimesid wõib muuta § 3 ettenähtud komisjonide tegevuse ajal ka tähendatud komisjonides.

§ 8. § 2 määrused maksawad ka perekonnanimede muutmise kohta.

§ 9. Siseministri ja § 3 ettenähtud komisjonide otsused perekonnanimede muutmise asjus on lõpulikud.

§ 10. Perekonnanime muutmisest kuulutatakse nimewõtja kull „Riigi Teatajas“ ja tehtakse perekonnaseisu aktides ja peetawates kodanikkude nimekirjades wastaw märkus.

III.

§ 11. Siseministrile antakse õigus käesolewa seaduse teostamiseks täiendawaid määrusi ja juhtnõõre wälja anda.

§ 12. Käesolewa seaduse maksamahakkamisega kaotab oma jõu seadusandliku delegatsiooni poolt 17. detsembril 1919 a. wastuwõetud perekonnanime muutmise seadus, kuid Riigikohus lahendab lõplikult kõik need palwed, mis perekonnanimede muutmise asjus on kunni käesolewa seaduse maksamahakkamise ajani wastu wõetud ja siis annab kõik perekonnanimede muutmise puutuwad aktid ja paberid siseministeeriumile üle.

Lisa nr. 5.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

perekonnanimede panemise ja muutmise seadusele.

Orjaajal puudusid Eesti rahwal perekonnanimed. Isikuid kutsuti koha wõi omaduste järele. Omadusi tabawatest nimedest tekkisid harilikult sõimunimed ja suur osa nendest sõimunimedest kirjutati pärastpoole perekonnanimedeks ümber.

Ainult mõned üksikud orjad said iseäraliste teenete tõttu wabaks ja neil oli õigus omale perekonnanime wõtta. Nende wabade, perekonnanimedega eestlaste arw oli orjaajal õieti wäike. Eestikeelseid perekonnanimesid tunneb küll meie kodumaa ajalugu juba 14. ja 15. aastasajal,

kuid professor Eisen'i arwamise järele olid nende perekonnanimede kandjad wististi enamalt jaolt sakslased, kui eestlased, sest saksasoost mõisnikud armastasid endid heameelega oma mõisa nime järele kutsuda.

Üksnes Saaremaal orjaajal oli talupoegadel wäiksel arwul perekonnanimesid tarwitusel, mis küll peaausjalikult sellest olenes, et saarlastel oli wälisilmaga rohkem kokkupuutumist.

Need olid mõned üksikud nähtused, kuid Eesti rahwa perekonnanimede panemine kuulub sõna tõsisemas mõttes pärispõlwest wabastamise ajajärku. 23. mail 1816 aastal Tallinnamaal ja 26. märtsil 1819 a. Riinamaal wabastati talurahwas pärispõlwest. Talurahwaseaduse II jao § 11 määrab, et talupojad omale „liignime“ wõtaks, mis „ristitud nime taha“ tuleks panna. Selle seaduse põhjal pidi rahwas omale perekonnanimed, ehk nagu seaduses öeldud „liignimed“ wõtma.

Perekonnanimede walimiseks jäeti rahwale wabadus, nagu see kubermangu walitsuse poolt 21. augustil 1822 a. antud seletuskirjast selgub, et mõisawalitsused ja kirikuõpetajad küsigu priiikssaawatelt peremeestelt, missuguseid liignimesid nad soowiwad. Ühtlasi püüdis riigivalitsus ka selle peale tähelpanu pöörata, et rahwale mitte ebakohaseid nimesid ei antaks.

Nimetatud suhtes palus kindralkuberner Paulucci Liwimaa kirikuwalitsust selle üle walwata, et talupojad rumalaid ja sündmata „nimesid“ ei wõtaks. Ka keelati nimepanemise komisjonidele ära, et nad suuremate meeste nimesid talupoegadele „liignimedeks“ ei kirjutaks.

Selle aja tuntud Eesti kirjanik O. Masing püüdis ka omalt poolt „Maarahwa Nädalalehes“ nimede panemise asjus juhatust anda. 1821 a. 51. numbris soowitatakse:

1. Ühe perekonnaliikmed wõtku omale ühine „liignimi“. Ei ole sünnis, et wanem wend ennast Kuuseks, teine Mihkelsoniks ja kolmas Strochiks nimetaks. Kõik kolm on ühe isa lapsed ja peab neil kõigil sellepärast üks ja seesama „liignimi“ olema, mis nende suguseltsile igawesti päriks jääks.

2. Saksa „sonide“ lõpulisid nimesid ei tuleks wõtta, sest neid on isegi liiga palju.

3. „Liignimedeks“ tuleks linnade, looduse ja talukohtade nimesid wõtta. Kutsutakse kedagi näiteks talu nime järele

Silla Toomaks, siis wõiks ta omale „liig-nimeks“ wõtta Sild, — Toomas Sild, Kämmara Mart oleks Mart Kämmar.

Niihästi kubermangu walitsuse eeskirjad, et talurahwal on õigus omale perekonnanime walida ja kirikuwalitsus peaks selle järele walwama, et rahwas tõesti omale sündsad nimed waliks.

Kuid ka O. W. Masing'i soowiawaldused, et saksalõpulistele nimede asemel ilusad talude, linnade ehk loodusekohtade nimetused perekonnanimeks wõetaks, jäid tegelikult tähele panemata.

Harwa tuli ette, et mõisnik ise perekonnanime panemisest osa wõttis — see töö jäeti walitseja wõi opmanni hoolde, kes oma heaksarwamiste järele asju ajas. Ilma, et wallarahwale oleks õigel ajal perekonnanime panemise üle teada antud, käsutati rahwas määratud päewaks mõisa kokku. Igaleülele pandi küsimus ette, missugust perekonnanime ta omale soowib. Kellel ei olnud perekonnanime walmis walitud, ehk oli niisugune nimi mõeldud wõtta, mis juba oli ära antud, aga kahte ühesugust perekonnanime ühe walla piirides ei lubatud ja uue mõtlemiseks oli wähe aega, sest rahwast oli palju ootamas, siis pandi nimi opmanni wõi walitseja poolt.

Oli perekonnanime wõtja peremees opmanniga heas wahekorras — lihtsalt meeldis talle, siis anti talle sünnis Eesti-wõi saksakeelne perekonnanime, ei meeldinud ta opmannile mitte, siis kirjutati talle sõimunimi, wõi mõni teine inetu tähendusega ehk lihtsalt mõni juhuslik sõna, mis meelde tuli, perekonnanimeks. Nii anti Saaremaal kellegile talupojale perekonnanimeks „Eitea“ sellepärast, et mees wastas opmannile küsimise peale: „missugust nime soowid omale perekonnanimeks?“ — ei tea. Selle talupoja järeltulijad kannawad praegugi perekonnanimeks „Eitea“. Orjapõlwe ajal olid sõimunimed moodis. Teomehi ja waimutüdrukuid kutsuti mõisas harilikult sõimunimede järele. Need sõimunimed paljude perekondade kohta kujunesid põlwest põlwe pärandatawateks nimedeks ja perekonnanime panemise ajal jäädwustati nad seaduse alusel lõpulikult.

Et sõimunimed oma iseloomu tõttu alati halwa tähendusega on, siis eriti inetud olid nad päripõlwe ajal, kus üldine rahwa kultuuripind weel õige madal oli. Nii leiame orjaaja pärandusena meie rahwa perekonnanime hulgas praegugi weel sarnaseid inetuid nimesid, nagu;

Raisk, Solk, Kalts, Näru, Loba, Sibi, Surm, Tont, Tutt, Kirp, Kult, Orikas, Oinas, Lammas, Magu, Mullikas, Muri, Tuss, Pilu, Utt jne.

Kuid see ei ole weel kõik. On weel palju rumalamaid perekonnanimesid, mida lihtsalt ei tihkaks siia ülesse tähendada, aga paljud perekonnad on sunnitud olnud neid inetuid sõnu perekonnanimedena saja aasta jooksul põlwest põlwe tarwitama ja sealjuures tõesti pillke all kannatama.

Iseäranis õnnetutena tunnewad endid niisuguste rumalate perekonnanimedega lapsed koolis. Nad on alati oma kaasõpilastele pilke märgilauaks. Arusaadaw, et rumala ja inetu tähendusega perekonnanime kellelegi ei meeldi, aga et nende muutmise Wene walitsuse ajal suurte raskustega ja kuludega seotud oli, siis püüdsid isikud ise oma nime wõõriti kirjutamise wõi moonutamise abil muuta.

Nii kirjutati Näru asemel Närro ehk Neeru, Magu asemel Makko jne. kuna perekonnanime Puutsi ja Muni algkujud on iseenesestki mõistetawad.

Nii on meil palju perekonnanimesid inetu tähendusega sõnadest moonutatud kujul olemas. Neid moonutatud sõnu tarwitatakse seltskonnas ainult niikaua, kui wahekord hea on — muutub kellegagi wahekord terawaks, siis on kohe moonutatud nimel algkuju perekonnanime, ehk sarnasel juhtumisel juba sõimunime tarwitusel.

Mis puutub saksakeelsetesse perekonnanimedesse, siis muutus nende arw edaspidi üldise saksastamise woolu ajajärgus palju suuremaks. Perekonnanime saksastamiseks aitas eriti selleaegne Saksa kool ligi, kus Eesti lapsi püüti sihikindlalt saksastada. Kujunes päris harilikuks nähtuseks, et Eesti laps, kes omakeelse perekonnanimega Saksa kooli läks, sealt Saksa nimega tagasi tuli, kui ta mitte ise just iseteadlik rahwuslane ei olnud. Tuli isegi niisuguseid juhtumisi ette, kus õed ja wennad Saksa koolist üks eesti-, teine saksakeelse perekonnanimega lahkusid.

Nii teeb meil Eestis eelpooltähendatud tingimistel saksakeelsete perekonnanime arw ühes wäheses arwu teiste wõõrakeelsete perekonnanimedega kokku Willem Ernits'i uurimiste järele umbes 60% wälja, kuna eestikeelseid perekonnanimesid kõige nende inetu tähendusega nimedega kokku waewalt 40% ümber wõiks arwata.

Nii ei ole Eesti perekonnanimedega asi kaugeltki veel mitte korras. Ainult 20—25 protsenti on ehk sündsaid ja meie ajanõuetele — perekonnanimi olgu rahvuslik, kauniskõlaline ja mitte halva tähendusega — wastawaid perekonnanimesid. 10—15 protsenti perekonnanimedest on inetu tähendusega, ehk halva kõlaga ja 60% on wõõrakeelseid perekonnanimesid. Sellepärast ei ole imeks panna, kui wäljamaal on arwamine maad wõtnud, et Eesti on küll iseseisew riik, aga oma rahwusest haritlasi on wähe, suurem jagu riigimehi, õpetlasi, kunstnikka ja sportlasi on nimede järele kas sakslased wõi rootslased.

Siit selgub, et suurem osa meie rahvuslikka saawutusi just wõõrakeelsete perekonnanimedega tõttu kirjutatakse wäljamaalaste poolt Eestis elawate teiste rahwuste arwele, mis meile mitte soowitaw ei ole.

Kuid peale wõõrakeelsete ja inetu tähendusega perekonnanimedega, mis meil rahwa arenenud rahwuse ja esteetilistele tunnetele enam ei wasta, puuduwad Eestis veel praegugi paljudel kodanikkudel üldse perekonnanimed. Need isikud on kas Petserimaalt, ehk naroowatagustest waldadest pärit, kes enne perekonnanimedega panemist nimetatud kohtadest olid sisemaale elama asunud. Et Petserimaal ja naroowatagustes waldades kas kogunisti puudusid perekonna- wõi rulliraamatud, ehk olid nad puudulikud, siis neid ei teatudki ja ei olnud wõimalust neile ka komisjonide poolt määrata perekonnanimesid ja jäid lihtsalt ilma perekonnanimetata.

Peale Petserimaa ja naroowataguste waldade, kus hiljuti perekonnanimed pandi, leidub veel Eestis kohti, kus perekonnanimed puuduwad. Nii selgub Saaremaa maakonnapolitse'i ülema wahikirjast 24. aprillil 1923 a. nr. 2357 politse'i peawalitsusele, et Ruhno saarel peale kahe perekonna teistel perekondadel perekonnanimed täiesti puuduwad. Neid kutsutakse selle talu nime järele, kus nad elawad ja koha muutmise korral muutub ka perekonnanimi.

Perekonnanimed on aga tarwilikud: nende puudumisel tuleb sagedasti segadusi asjaajamises ette. Kodanikud, kellel veel perekonnanime ei ole, peaks tingimata omale perekonnanime wõtma, kuid praeguste makswate seaduste järele ei ole asutust, kellel õigus oleks perekonnanimesid panna.

Petserimaa ja naroowataguste waldade perekonnanimedega panemise komisjonide tööd on lõpule wiidud, kuid Riigikohus 16. dets. 1919 a. perekonnanimedega muutmise seaduse põhjal wõib küll nimesid muuta, aga temal ei ole õigust neile perekonnanime anda, kellel perekonnanime üldse ei ole olnud.

Perekonnanimedega alal on veel üks iseäralik nähtus olemas, mis palju segadusi sünnitab. Lugu seisab selles, et mõnel isikul on kahe sugune nimi: üks on kirikukirjades — teine wallaraamatutes.

Perekonnanimedega panemine kestis mõisades kunni 1826 aastani, kuna kirikukirjadesse alles pärast kirikuseaduse maksmapanemist 1833 a. wõi kohati veel hiljem perekonnanimed kanti. Selle ümberkirjutuse juures on wigasid juhtunud ja nii tekkisid mõnele perekonnale kahe sugused perekonnanimed, mis mitmeti tülikad on ja hädasti kaotamist nõuawad.

Eeltoodud seletustest selgub, et meie perekonnanimedega alal kaugeltki kõik korras ei ole ja seadusandwal teel lahendamist ootab.

Nagu eelpool tähendatud, wõib Riigikohus 17. dets. 1919 a. perekonnanimedega muutmise seaduse põhjal ainult muuta perekonnanimesid, aga temal ei ole õigust uut nime neile anda, kellel perekonnanime üldse ei ole. Kuid ka perekonnanimedega muutmise Riigikohtu kaudu praegumaks wõime nimesid muutmise seaduse järele ei anna soowitawaid tagajärgi. 3½ aasta jooksul on Riigikohtu kaudu ainult 400 isiku ümber oma perekonnanime muutnud. Needki nimemuutjad on enamasti haritlased, kuna maalt perekonnanime muutmise asjus soowiwaldajaid wähem on olnud. 3½ aasta kohta 400 nime muutmise on igatahes wäikene arw. mis peasjalikult sellest ära oleneb, et Riigikohtu kaudu nimesid muutmise rahwale wähe tuntud on, palju aega wõtab ja teatawate kuludega seotud on. Sellest wõib järeldada, et Riigikohtu kaudu ja edaspidi perekonnanimedega muutmise suuremal arwul ja kiiremal ei edene. Nii wõiksid inetu tähendusega ja wõõraskeelsed perekonnanimed Eestis veel kaua pärispõlwe ja Saksa wõimuaja pärandusena edasi kesta. Kogunisti teistsuguste järeldustega on Wabariigi Walitsuse poolt 4. aprillil 1921 a. ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud Petserimaa ja naroowataguste waldade elanikkude perekonnanimedega panemise seaduse ja nimetatud seaduse teostami-

seks Wabariigi Walitsuse poolt 20. juunil 1921 a. antud määruste põhjal asutatud perekonnanimede panemise komisjonid töötanud. 1½ aasta jooksul on nimetatud komisjonide poolt üle 60.000 isikule umbes 10.000 perekonnanime antud, ehk endine wõõraskeelne nimi muudetud. Ainult ühes Narwa linnas mõne päewa jooksul 600 isikut muutsid oma perekonnanime. Sarnane suurearvuline perekonnanimede wõtmine ja muutmine lühikese aja jooksul on ainult sellega seletataw, et komisjonid rahwa seas töötasid, kõigile kättesaadawad olid ja asjaajamine lihtne ning maksuta oli.

Käesolewa perekonnanimede panemise ja muutmise seaduse ülesandeks on perekonnanimede panemist ja muutmist koondada siseministeeriumi alla, kus nimetatud seaduse põhjal siseministri poolt wäljatöötatawate määruste järele üle riigi igas wallas, alewis ja linnas oleks koda-niikkudel, kellel perekonnanime ei ole, wõimalus koha peal omale perekonnanime wõtta selleksasutatud nimede panemise komisjonide kaudu ja lihtsustatud korras oma perekonnanime muuta. Ainult siis wõiks loota, et Eestist kaoksid inetu tähendusega, halwakõlalised ja wõõraskeelsed nimed. 1926 aastal saab 100 aastat täis, kui perekonnanimede panemine pärast pärispõlwe ärakaotamist lõpule wiidi. Wabariigi Walitsus ja Riigikogu peaksid kiires korras püüdma selleks soodsad tingimised luua, et iga Eesti kodanik, kellel hea tahtmine ei puudu, wõiks omale rahwusliku, kaunikõlalise ja heatähendusega perekonnanime omandada. Siia juurde lisatud perekonnanimede panemise ja muutmise seaduse wastuwõtmine Riigikogu poolt wõimaldaks selleks soodsad tingimised.

Lisa nr. 6.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

perekonnanimede panemise ja muutmise seadusele.

Üldkomisjon omal koosolekul 19. märtsil 1924 a. läbi arutades Wabariigi Walitsuse poolt esitatud perekonnanimede panemise ja muutmise seadust — leidis, et seadus ei ole wastuwõetaw. Nimelt eelnõu järele kawatsetakse luua igasse linna, alewi ja walda sellekohane

perekonnanimede panemise ja muutmise komisjon; teiste sõnadega: luuakse üle riigi 400 komisjoni; sarnast hulka komisjonisid loeb üldkomisjon üleliigseks, sest wäga wõimalik, et mõnel komisjonil ei tule aastas ühtegi asja otsustada. Edasi ei näe eelnõu ette, kas komisjonidel on kantselei. Kui aga iga komisjoni juures asutatakse alaline kantselei, siis on see, töö wähesust arwesse wõttes, üleliigne; kui aga komisjonil alalist kantseleid ei ole, siis ei tea kodanikud, kelle poole nad pöörama peawad. Samuti puudub nende komisjonide otsuste peale kindel edasikaebtuse kord.

Teiselt poolt on perekonnanimede panemine Petserimaal ja Naroowa taga wastawa eriseaduse alusel lõpule wiidud ja kui ilma perekonnanimedeta kodanikka riigis on, siis ei ole nende arw mitte suur, et selleks otstarbeks sarnane hulk komisjone luua.

Perekonnanimede andmise küsimust wõiks ühelt poolt lahendada perekonnanime seadusega, wõi kui see soowitaw ei ole, siis wõiks seda koondada siseministeeriumi keskasutuse kätte.

Mis puutub perekonnanimede muutmisesse, siis praegu see wõimalus Riigikohtu läbi on ja kui tahetakse perekonnanimede muutmist kergemaks teha, siis tuleks praegumakswa seaduse alusel wälja minna ja Riigikohtu õigusi laiendada maakohtute peale.

Neil põhjustel esitab üldkomisjon perekonnanimede panemise ja muutmise seaduse sel kujul, nagu ta on ette pandud, Riigikogule tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 7.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

NARWA LINNA ADMINISTRATIIV-PIIRKONNA LAIENDAMISE SEADUS.

Wiru maakonnast eraldatakse ja wiiakse Narwa linna korralduspiirkonda linna maamõõtja Ferd. Kabanow'i poolt 1923 a. walmistatud Narwa linna administratiivpiiri kawal ristlewate joontega märgitud ja roheline katkewjoonega piiratud linna ümbruse maa-alad järgmises suuruses:

I. Peetri wallast:

1. Maaomanikkude Lillepi,

Lutsu ja Haawa krunt 36 tiinu = 39,33 ha.

II. Joala wallast:

2. Wäike-Soldino mõisast	81,38 tiinu =	88,91 ha.
3. Joala mõisa renditalu nr. 1	36,30 „ =	39,66 ha.
4. Joala mõisast	139,46 „ =	152,42 ha.
5. Joala mõisa renditalust nr. 6	15,00 „ =	16,39 ha.

III. Naroowa wallast:

6. Linawabriku maast, nõn- danimetatud Kostinskaja ja Paruni saar	29,30 tiinu =	32,01 ha.
7. Lilienbachi mõisast	45,15 „ =	49,33 ha.

Kokku: 382,59 tiinu = 418,05 ha.

§ 2. Nimetatud maa-alad wabastatakse § 1-es tähendatud ajast alates kõigist mak-
sudest ja kohustustest maakonna ja wal-
dade heaks ja nende peale laiendatakse
linna kohta käiwad seadused ja määrused.

§ 3. Wabariigi Walitsusele tehakse
ülesandeks Narwa linna administratiiv-
piirkonna plaan § 1-es tähendatud piiri-
des kinnitada ja siseministeriumis alal
hoida.

Lisa nr. 8.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadusele.

Wabariigi Walitsuse otsusega 4. maist
1923 a. ühendati administratiivselts Narwa
linnaga wiimasega otsekoheses ühenduses
seiswad maakohad, alewid ja wabrikud.
Selle järele teeb praegune linna admini-
stratiivpiirkonna maa-ala suurus välja
kogupinnas 1292,5 tiinu ehk 1412,06 hek-
tari ja sinna kuuluvad wana linnajagu ja
agulid: Jaani eeslinn ühes selle külge lii-
detud Lilienbachi mõisa osaga — „Paruni
maa“ ja „Telliskiwi külake“, Narwa agul
ühes selle külge liidetud „Siwersti kü-
laga“, Peetri agul ja Uusküla (Uus Peetri
agul), Pähklemäe (Neteberg) linnaosa
(Äkkeküla), Joaorg, Kadastiku ja Pae-
murru külad, Kreenholmi wabrikud ühes
Kulgu wäikekruntnikkude külaga ja Kulgu
sadamaga ning kalewi- ja linawabrikud.
Et need piirid liiga nurgeliseks kujunesid,
otsustas walitsus ühtlasi siseministrile
ülesandeks teha Narwa linnale ette panna
esitada uut kawa linna piiride ümmargu-
seks tegemise kohta. Uus piiride laiend-
damine on tarwilik ka sellepärast, et
1920 a. piirid eraomanikkude maaüksus-
test läbi lähewad, kusjuures osa krunti

linna piiridesse, osa aga väljaspoole jääb,
nagu Simensoni krundiosa, lina- ja Kreen-
holmi wabrikute maadeosad jne. Niisu-
gune mitteloomulik seisukord on kahjulik
nihästi krundiomaniku, kui ka linnawal-
itsuse majapidamisele.

Sellepärast asus linnawalitsus kiires
korras uute administratiivpiiride välja-
töötamisele ja juba 28. septembril 1920 a.
wõttis wolikogu wastu uue administra-
tiivpiirkonna kawa, mille järele linna
korralduspiirkonda oleks langenud mit-
med maa-alad linna ümbrusest umbes
2940 tiinu suuruses. Seega oleks linna
semine maa-ala laienenud enam kui kahe-
kordse suuruse maa-alaga.

Kuigi ehituspeawalitsus selle kawa
wastuwõetawaks tunnistas, ei esitanud
siseministerium seda siiski walitsusele,
sest et kohalikud wallad ja maakonna-
nõukogu ägedasti selle wastu protestee-
risid. Pealegi näis ka ministeriumile, et
linnal tõsine tarwidus puudub maa-ala
järele nii suures ulatuses. Seega jäi asi
soiku kunni 1923 aasta alguni, kus sise-
ministerium ülemaltähendatud Wabariigi
Walitsuse otsuse täitmiseks selle küsi-
muse uuesti üles wõttis. Selle peale wõt-
tis linnawolikogu 13. märtsil 1923 a.
wastu uue kawa, mille järele linnawalit-
sus plaani laskis walmistada ja sellega
25. augustil siseministeriumile esines.
Esitatud uue administratiivpiiri plaani
järele, mis linna maamõõtja Kabanow'i
poolt walmistatud, oleks nüüd linna piiri-
desse wõtta tulnud ainult 1436,64 tiinu
ehk 1569,94 hektari, seega poole vähem,
kui endise kawa järele.

Ehk küll linnawalitsus selle maa-ala
juurdewõtmist põhjendas linna piiride
ümmarguseks tegemisega, Narwa tööstuse
arenemisega ja elanikkude arwu kaswa-
misega, mispärast maa-ala tuleb 50-aas-
tase kaswamise jaoks planeerida, — ei
olnud ümberkaused wallad ja Wiru
maakonnannõukogu sellega weelgi nõus ja
tunnistasid ka selle piiride kawa täiesti
wastuwõtmatuks. Selle peale peeti 16.
nowembril l. a. siseministri juures ära
nõupidamine Narwa linnawalitsuse, Wiru
maakonnawalitsuse, põllutööministeriumi
ja teedeministeriumi esitajatest, kus siis
linna administratiivpiirkonna uute piir-
ide kohta kokku lepiti ja piirijoon umb-
kaudselt ära märgiti, millest linnawalit-
susele kaardi tagasisaatmisega teatati
wolikogule ettekandmiseks. 28. detsem-
bril l. a. oli see küsimus linnawolikogus
arutamisel, kus 16. nowembril kokkule-

pitud kawa täielikult wastu wõeti ja linna uued piirid lõpulikult kindlaks määrati. Selle kawa järele tuleks linna külge Peetri wallast — 36 tiinu, Joala wallast 272,14 tiinu ja Naroowa wallast 74,45 tiinu. Linna maamõõtja Kabanow'i poolt 1923 a. walmistatud „Narwa linna administratiivpiiri kawal“ on juurdewõetud maa-alad ristlewate joontega märgitud ja roheline katkewjoonega piiratud, mille kohta plaani juurde on lisatud täielik piiride kirjeldus.

Lisa nr. 9.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud Narwa linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus anti Riigikogu juhatuses otsusega 15. weebruarist s. a. omawalitsuse komisjoni.

Omawalitsuse komisjon eelnõu läbi arutades peab selle Wabariigi Walitsuse poolt esitatud motiividel tarwilikuks.

Omawalitsuse komisjon on eelnõus kui ka Narwa linna administratiivpiirkonna kawas eneses ainult vähema tähtsusega muudatused teinud.

Kõigepealt määras komisjon kindlaks tähtaja, millal Wiru maakonnast eraldatawad maa-alad Narwa linna administratiivpiirkonda üle wiiakse, sest see tähtaeg oli walitsuse eelnõus lahtiseks jäetud. Selleks tähtajaks pidas komisjon kohaseks 1. jaanuari 1925 a., sest maksude ja kohustuste suhtes on maa-alasid üle wiia kõige parem aasta wahtusel.

Narwa linna administratiivpiirkonna kawas eneses tegi komisjon järgmised muudatused:

a) Kawatsetud linna administratiivpiirkonnast jäeti wälja:

1) linna piiride sirgejoonelisemaks tegemise mõttes Joala mõisa renditalu nr. 1 põllumaa ühes talu hoonetega — 10,15 tiinu suuruses;

2) Lilienbachi mõisa maa-alast see osa (34,66 tiinu), mis asub põhja pool Jamburi kiwiteed, sest Narwa linnal ei ole sinna poole loomulikku arenemist, kuna Lilienbachi mõisa lõunapoolne maa-ala 10,49 tiinu suuruses jäeti linna piiride sirmemaks

tegemise mõttes linna administratiivpiirkonda;

b) Täiendawalt wõeti administratiivpiirkonda Oudowa maantee, 1,42 tiinu suuruses, sest suurem osa sellest teest on linna administratiivpiirkonnas ja loomulik on, et ka piiri äärt mööda minew teosa linna piirkonda jääb.

Peale sisuliste paranduste on komisjon ette wõtnud ühe redaktsioonilise paranduse, nimelt § 1-ses sõna „korralduspiirkonda“ asemel „administratiivpiirkonda“, milline nimetus Riigikogu poolt warem wastuwõetud seadustes tarwitud.

Ülaltähendatud muudatustega esitab omawalitsuse komisjon eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 10.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TULETÖRJE SEADUS.

§ 1. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks tuleõnnetuste puhul inimeste ja nende waranduste päästmiseks tulehädahohust on järgmised organisatsioonid: a) riiklik tuletõrje, b) omawalitsuse tuletõrje; d) wabatahtlikkude tuletõrjujate ühingud; c) eraasutuste ja ettewõtete tuletõrje.

§ 2. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks tuleõnnetuste puhul on kohustatud selles seaduses ettenähtud korras ka kõik teised kodanikud, kes § 1 tähendatud organisatsioonidesse ei kuulu.

§ 3. Riiklik tuletõrje asutatakse tarwiduse järele riigiasutuste ja ettewõtete jaoks. Ülewalpidamise kulud kui ka tuletõrje meeskonna koosseis kantakse wastawa ministeeriumi kulude eelarwesse ja koosseisu.

§ 4. Omawalitsuse tuletõrje asutatakse tarwiduse järele omawalitsuse üksuse ringkonna jaoks. Ülewalpidamise kulud kaetakse wastawa omawalitsuse eelarwe järele. Linna omawalitsuse tuletõrje organisatsiooni (komando) asutamine on linnale sunduslik, kui linnas ei ole wabatahtlikku tuletõrjujate ühingat.

§ 5. Eraasutuste ja ettewõtete tuletõrje peetakse ülewal nende asutuste ja ettewõtete eneste kulul.

§ 6. Wabatahtlikud tuletõrjujate ühingud tegutsewad seaduslikus korras registreeritud põhikirjade järele, mis tule-

tõrjute liidu arvamist ära kuulates siseministri poolt kinnitatud normaal põhikirja alusel kokku seatud peavad olema ja ühingute seaduse järele registreeritud.

Ühingute ülewalpidamise kuludeks määravad linna omavalitsused oma eelarve järele toetussummasid.

Märkus. Wahekord wabatahtliku tuletõrjeühingu ja kohaliku omavalitsuse wahel määratakse põhikirjas kindlaks.

§ 7. Tuletõrje organisatsioonid wabariigis moodustawad oma esitajate kaudu liidu tuletõrjeasjandusesse ja organisatsioonesse puutuwate üldiste küsimuste otsustamiseks, tuletõrje tegewuse üleriiklikuks ühtlustamiseks ja ettepanekute tegemiseks sellel alal. Liidu juhatuse asukohta, koosseisu, liikmete walimise ja wolituste tähtaja, koosolekute kokkukutsumise aja ja kodukorra määrab liit oma põhikirjas kindlaks, mis siseministri poolt heaks kiidetud.

§ 8. Tuletõrjeasjanduse ülemjuhatus ja järewalwe alluwad siseministrile, kellel on õigus tuletõrje organisatsioonide tegewust ja seisukorda rewideerida lasta ja aruandeid nõuda, wälja anda sunduslikka määrusi tulekahjude ärahoidmiseks ja tulega wõitlemiseks ja juhtnõõride järewalwe suhtes.

Siseministeeriumi politsei peawalitsuse koosseisu on tuletõrje inspektor, keda määrab ametisse tuletõrjute liidu ettepanekul siseminister.

§ 9. Politsei kohused ja õigused tuletõrje alal määratakse siseministri instruksioonis lähemalt ära.

Politsei wõib tuletõrjute komandolt kiiret abi nõuda ka teiste loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste puhul, kus tuletõrjute komando inimeste jõudu wõi tööriistu tarwis läheb.

§ 10. Omawalitsuse sellekohased asutused wõiwad siseministri kinnitusel tuletõrje kohta kohalikka määrusi wälja anda neis asjus, mis siseministri sunduslikkudes määrustes ette nähtud ei ole wõi kohaliku omawalitsuse korraldada on.

§ 11. Linnades ja teistes kohtades, kus tuletõrjute jõud küllaldane ei ole suurema tulehädahoju ja kahju kõrwaldamiseks ja sõjawaeline ehk politseiline abi puudub, niisama ka alewites, külades ja teistes rahwa asupaikades, kus ühtki ülewalpool nimetatud tuletõrje organisatsiooni ei ole, on kohustatud tulekustutamise ja abiandmisest osa wõtma kohaliku politsei korraldusel ja juhatusel elanikud

20—50 aasta wanaduses. Lähem kord selle kohustuse täitmiseks määratakse ära siseministri sunduslikus määruses.

Kõige hädalisemate instruksioonides ettenähtud tulekustutamise abinõude muretsemine on alewi- wõi wallawalitsuse kohuseks.

§ 12. Metsadepõlemise juhustel on ümberkaudsed elanikud 15-werstalises piirkonnas kohustatud ilmuma abiks tulekustutamise töödeks vähemalt üks mees-terahwas iga talu wõi elumaja kohta, kaasa wõttes labidat ja kirwest wõi teisi tulekustutamiseks tarwisminewaid asju.

Metsatulekahju kustutamiseks ilmunud isikutele maksetakse metsaomaniku poolt tasu Wabariigi Walitsuse poolt iga aasta kohta kindlaksmääratud tabeli järele.

Elanikkude kutsumiseks tulekustutamiseks on õigustatud ja kohustatud kohalik metsaametnik wõi metsaomanik wallawanema ja tema abiliste wõi politsei kaudu. Wiimased on kohustatud tõsise hädahoju korral ka omal algatusel elanikka tulekustutamiseks kokku kütama ja kustutamise töõsid juhatama, kui metsnikka kohal ei juhtu olema.

§ 13. Tulekahjujuhustel peawad töö- ja sõiduhobuste ja teiste weoabinõude pidajad oma hobuseid ja weoabinõusid andma tuletõrjute meeskonna ja tulekustutamise abinõude weoks siseministri sunduslikus määruses ettenähtud korras.

Hobuste omanikkudele maksetakse tasu omawalitsuse asutuse kassast wolikogude ja nõukogude poolt kinnitatud takside järele.

§ 14. Tulekahju kustutamise wõi seismapanemise otstarbel on tuletõrjute komando meeskonnal oma ülema korraldusel õigus kõigisse ruumidesse ja majadesse, mida tuli ähwardab, ilma takistuse sisse minna ja tarwilisi korraldusi teha; eraisikute kui ka ametiasutuste poolt läbisõiduks teede awamist nõuda, mis üldiseks tarwituseks kinni on; tarwitada kõiki tulekahju lähedal olewaid weewärke ja weehoiukohte majades, kui ka lahtistes kohtades, niisama ka eraisikute päralt olewaid asju, mis tulekustutamiseks hädasti tarwilikud, mille rikkumise ja äratarwitamise eest omawalitsuse asutus wastawat tasu määrab.

Korraldused mittepõlewate hoonete wõi nende osade mahalõhkumises tule laialilagunemise ärahoidmise otstarbel antakse komandoülema poolt politseiülema

wõi tema asemiku nõusolekul. Mahalõhkumisest tekkinud kahju loetakse tule kahjuks.

§ 15. Kohaliku tuletõrjujate komando ülema ettepanekul on kohalikul politseiülemal või tema asemikul õigus suurema tulehädadohu korral teiste omawalitsuse piirkondades asuwaid tuletõrje komandosid appi nõuda.

Raudteed ja laewade omanikud on sarnasel korral kohustatud võimaldama tuletõrjujate komandole kiiret wedu ühest kohast teise.

Wedu raudteel ja riigilaewadel sünnib tasuta.

Eralaewade omanikkudele tasutakse tegelikud kulud kohaliku linna või maakonna omawalitsuste poolt.

§ 16. Riigi ja linna tuletõrjujate alalise komando teenijad on mobilisatsiooni puhul wabastatud teenistusest tegewates maa- ja merewäeosades.

Rahwawäe peakommisjonil on õigus wabastada mobilisatsiooni puhul kaitsewäkke wõtmisest wabatahtlikkude komandode eriasjatundjaid, ilma kellela komando töötada ei saa.

§ 17. Tuletõrjekomando päralt olewad tuletõrjeriistad, automobiilid, wankrid ja teised weoabinõud ja hobused on wabastatud üleandmisest sõjawäele. Samuti ka kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõetawatest maksudest.

§ 18. Tuletõrjesse puutuwa isjus on wabatahtlikkude tuletõrjeühingute kirjawahetus ametiasutustega tempelmaksust wabastatud.

Tuletõrje organisatsioonidele tuletõrjujate liidu kaudu nende tarwitamiseks wäljamaalt tellitud tuletõrjeabinõud on tollimaksust wabastatud.

§ 19. Tuletõrjujad kannawad mundrit siseministri poolt kinnitatud wormi ja korra järele.

§ 20. Tuletõrje organisatsiooni poolt wäljaantawate mälestus- ja teenistumärkide, kui ka kiituskirjade wormi ja wäljaandmise korra kinnitab siseminister.

§ 21. Riiklikkude ja omawalitsuse asutuste teenistuses seiswate tuletõrjujate komandode liikmetel on pensioni ja toetusraha saamise õigus teenistusest wabastamise puhul neilsamadel alustel, nii kui see riigi- ja omawalitsuse asutuste teenijate ja nende perekondade pensioniseaduses ette nähtud.

§ 22. Eraasutuses ja ettewõtetes teenijad tuletõrjujad peawad tuleõnnetuste

wastu kinnitatud olema tööliste kinnitamiseaduste põhjal.

§ 23. Tuletõrje kohuste täitmise juures wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade wõi wigastuste pärast tööwõimu osalt wõi täiesti kaotanud wabatahtlikkude tuletõrjujate seltside tegewad liikmed saawad nende palwe põhjal riigikassast pensioni wõi toetusraha riigi- ja omawalitsuse teenijate ja nende perekondade pensioniseaduses ettenähtud korras ja alustel, kusjuures pensioni arwatakse:

a) peamehele wõi komando ülemjuhatajale, peamehe abile ja selle asetäitjale riigiteenijate V astme palga järele;

b) seltsi warahoidjale ja tema abile, jaoskondade juhatajatele ja nende abidele, adjutantidele ja nende abidele — 8 palgaastme palga järele;

d) ronijatele, weetoru juhtidele, masinistidele, kütjatele, autojuhtidele, jaoskonna warahoidjatele — 11. palgaastme palga järele ja

e) kõigile teistele, nagu weemuretsejad, reamehed, pumpajad, korrapidajad, päästjad, sanitäärid jne. — 16. palgaastme palga järele.

Surmasaamise korral läheb pensionisaamise õigus nende perekondade peale üle ülealnimetatud seaduses ettenähtud korras.

§ 24. Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad maksu wastawad paragrahwid Wene seaduste kogu II ja VIII köites, Eesti ja Liwimaa talurahwaseadustes ja Balti eraõiguse § 1060.

Lisa nr. 11.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tuletõrje seadusele.

Uue seadusega tahetakse luua tuletõrje organisatsioonile Eesti wabariigis kindel alus tema edaspidiseks edenemiseks. Maksew weneaegne seadus 9. juunist 1888 a. (Wene sead. kogu II köide, üldine kub. asut. sead. § 843) jättis jõusse tolle aja makswa korra. Maksew kord aga ei olnud seadusega ära määratud. Seadustes on ainult mõned üksikud puudulikud määrused mitmel kohal seaduste kogus laiali.

Uus seadus tahab muuseas seadusliku aluse anda mõnele nähtusele tulehädadohu

kõrvaldamise ja tulekustutamise juures, millest möödapääsemine tegelikult wõimatu. Nii näiteks sunduslik elanikkude kaasabi tuleõnnetuste puhul ja waranduse (asjade) tarwitamine ilma omaniku nõusolekuta, sunduslik hobuste ja weoloomade andmine, korteri puutumatus kitsendamise, waranduse häwitamine jne., millest sennised seadused midagi ei lausu.

Uude seadusesse on üles wõetud ka määrused metsapõlemiste juhuste kohta, mis hädasti tarwilik on, sest Wene metsaseadus selles osas wajab muutust, muuseas ka selle tõttu, et ei ole enam Wene seaduses nimetatud asutust, kes kinnitaks tasumäärasid tulekustutamiseks kutsutud isikutele.

Tähtis osa seadusest on ka see jagu, mis tuleõnnetuste pensioni- ja toetuse saamise õiguse ära määrab, kui töowõimu kaotus wõi wigastus on saadud tuleõnnetuse kohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade wõi wigastuste tõttu. Selle kohta on tuleõnnetustega liit ettepanekutega esinenud. Wene ajal oli pensioni ja toetusraha andmine ülewenemaalise poolametliku seltsi hooleks, õigem oleks aga riigi kohuseks teha pensioni ja toetusraha määramist, sest tuleõnnetuste wäga suurel mõõdul riigi huwides ja abiraha saamine õnnetuse puhul oleks suureks ergutuseks tuleõnnetuste tööd osawõtmiseks.

Tuleõnnetuste asutus on käesolewa eelnõuga pandud riikliku järelewalwe ja hoole alla siseministeriumi wõimkonnas. Seadus ise on wähesed arwu paragrahwid, mis tahab ainult aluseks olla, millele awar edasiehitamine wõimalik. Üksikasjalisi ja tehnilisi korraldusi tuleõnnetuste alal ei olegi soowitaw seadusesse sisse wõtta, sest see ainult raskendaks nende muutmist wajaduse korral. Sellepärast tulewad kõik üksikasjalised ja tehnilised määrused siseministri poolt kinnitatawa instruksiooniga kindlaks määrata. Need määrused käiks kõiksugu tulekahju ärahoidmise abinõude kohta wabrikutes, tehastes, põlewikiwi-, metsa- ja turbatööstuses, raudteedel, laewadel, sadamates, lõhkewate ja kergesti põlemaminewate kōwade, wedelate ja gaasitaoliste ainete wälja töötamisel, wedamisel, ladudes ja kauplustes hoidmisel jne.; tuleõnnetustega komandode meeskonna ja wabatahtlikkude tuleõnnetustega õpetamise kohta jne. Nende määruste wäljatöötamine ja walwe nende kui ka seaduste täitmise üle

tuleõnnetuste asutus wajab tingimata erijõudu. Selleks on seaduses ette nähtud tuleõnnetuste inspektor siseministeriumi politsei peawalitsuse juures.

Senni faktiliselt tegutsenud tuleõnnetustega liidule luuakse eelnõuga juriidiline alus.

Lisa nr. 12.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TULEÕNNETUSTE SEADUS.

§ 1. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks tuleõnnetuste juures asutatakse: a) riiklik tuleõnnetuste, b) omawalitsuse tuleõnnetuste, c) wabatahtlikud tuleõnnetustega liidud, d) eraasutuste ja ettepanekute tuleõnnetuste.

§ 2. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks tuleõnnetuste juures on kohustatud selles seaduses ettenähtud korras kõik kodanikud.

§ 3. Riiklik tuleõnnetuste asutatakse järele riigiasutuste ja ettepanekute jaoks. Tema ülewalpidamise kulud kaetakse riigi wõi riiklikkude ettepanekute summadest.

§ 4. Omawalitsuse tuleõnnetuste asutatakse tarwiduse järele ühe wõi mitme omawalitsuse piirkonna jaoks. Tuleõnnetuste ringkonna piirid kinnitab siseminister omawalitsuse asutuste ettepanekul. Tuleõnnetuste ülewalpidamise kulud kaetakse wastawate omawalitsuste eelarwete järele. Alalise tuleõnnetuste asutamine on linnale ja alewile sunduslik, kui linnas wõi alewis ei ole wabatahtlikku tuleõnnetustega liidud.

§ 5. Oma tuleõnnetuste ringkonnas omawalitsuse tuleõnnetuste ülewalpidamiseks, wabatahtlikkude tuleõnnetustega liidude toetamiseks ja tulekahju kustutamiseks ühendusesolewate kulude katmiseks, mis selles seaduses ette nähtud, määratakse iga aasta linna ja alewi omawalitsused vähemalt $\frac{1}{2}\%$, maakonna omawalitsused vähemalt $\frac{1}{4}\%$ ja walla omawalitsused, kes kuuluvad tuleõnnetuste ringkonda, vähemalt $\frac{1}{4}\%$ oma kulude eelarwest.

§ 6. Eraasutuste ja ettepanekute tuleõnnetuste peetakse ülewal nende asutuste ja ettepanekute eneste kulud.

§ 7. Wabatahtlikud tuleõnnetustega liidud tegutsewad seaduslikus korras registreeritud põhikirjade järele, mis normaalpõhikirja alusel kokku seatud peawad olema. Wabatahtliku tuleõnnetustega liidud

registreerimiseks on tarvilik kohaliku omavalitsuse nõusolek. Normaalkõhikiri kinnitab siseminister, ära kuulata linn ja maakonna omavalitsuste arvamist, samuti ka tuletoerjeühingute esituse arvamist, kui see olemas.

Abiandmine tulekahju korral kohalikus tuletoerje piirkonnas aga tarwiduse korral (§ 22) ka wäljaspool seda piirkonda on ühingule sunduslik.

§ 8. Wabatahtlikkude tuletoerjeühingute otsekohesed kulud (wee ja kustutusabinõude wedu ning äratarwitatud kütte- ja määreained) tasutakse kohaliku omawalitsuse poolt.

§ 9. Wahekord wabatahtliku tuletoerjeühingu ja omawalitsuse wahel määratakse kindlaks põhikirjas, milles peale muu tähendatud peab olema:

a) et üks ühingu juhatusel liige kohaliku omawalitsuse poolt määratakse,

b) et ühingu warandused tema tegeuse lõpetamise korral üle lähewad samu ülesandeid täitwale ühingule wõi kohaliku omawalitsusele.

§ 10. Kui omawalitsuse piirkonnas mitu tuletoerjute komandot tegutsemas, siis alluwad nemad tulekahju juures ühisele kohaliku omawalitsuse poolt kinnitatud juhatajale wõi tema asemikule.

Ühise tuletoerje juhataja kandidaadid esitatakse kohalikkude tuletoerjeühingute wõi komandode poolt.

§ 11. Sennised wabatahtlikud tuletoerjeühingud, kes selle seaduse nõuetele ei wasta ja endid nendele wastawalt ümber ei korralda 1 aasta jooksul selle seaduse wäljakuulutamise päewast arwates, lõpetawad tegeuse oma põhikirjas ettenähtud korras.

§ 12. Wabatahtlikud tuletoerjeühingud woiwad liitu astuda seltside registreerimise seaduses ettenähtud korras.

§ 13. Tuletoerjeasjanduse üldine juhatus ja järewalwe riikliku, omawalitsuse, eraasutuste ja wabatahtlikkude tuletoerje tegetsemise suhtes allub siseministrile, kellel on õigus tuletoerje organisatsioonide tegetust rewideerida lasta ja aruandeid nõuda, wälja anda juhtnõore järewalwe teostamiseks ja sunduslikka määrusi tulekahjude ärahoidmiseks, kustutamiseks ja tule wastu wõitlemiseks nii kui ehituste ja liikumisabinõude wastawuse suhtes tulekahjude ärahoidmise nõuetele, tulega ja plahwatawate ainetega ümberkäimise ja tulekahjude ärahoidmise kohta wabrikutes, tehastes, põlewkiwi-, metsa-, turba-, lõhkeainete ja kergesti

süttiwate ja plahwatawate ainete tegetsemises ja mitmesugustes ladudes, ärides, sadamates ja raudteedel ja üldse nii lahustes kui kinnistes kohtades.

§ 14. Siseministeriumi koosseisus on tuletoerje inspektor.

§ 15. Tuletoerje inspektori ja politsei kohused ja õigused tuletoerje alal määratakse siseministri poolt kindlaks.

§ 16. Politsei wõib tuletoerje komandot kiiret abi nõuda ka teiste loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste puhul, kus tuletoerje jõudu wõi tööriistu tarwis läheb.

§ 17. Siseministril on õigus wabatahtliku tuletoerjeühingu tegetust lõpetada kohaliku omawalitsuse ettepanekul, ära kuulata tuletoerjeühingute esituste arvamist, kui see olemas.

§ 18. Kui tuletoerje, sõjawäeline ja politseiline jõud küllaldane ei ole suurema tulehädahoju ja kahju kõrwaldamiseks, on kohustatud tulekustutamiseks ja abiandmiseks osa wõtma kohaliku politsei korraldusel ja juhatusel elanikud 20—80 aasta wanaduses. Lähem kord selle kohustuse täitmiseks määratakse siseministri sunduslikus määruses.

Selles sunduslikus määruses ettenähtud kõige tarwilikumate tulekustutamise abinõude muretsemine on kohaliku omawalitsuse kohuseks.

§ 19. Metsade, soode wõi rabade põlemise juhustel on ümberkaudsed elanikud 15-werstalises piirkonnas kohustatud ilmuma abiks tulekustutamise tööle, kaasa wõttes labidat, kirwest wõi teisi tulekustutamiseks tarwisminewaid abinõusid.

Elanikkude kutsumiseks tulekustutamisele on õigustatud ja kohustatud kohalik metsaametnik wõi metsa-, soo- wõi rabaomanik wallawanema wõi politsei kaudu. Tõsise hädahoju korral on wallawanem ja politsei kohustatud ka omal algatusel elanikka tulekustutamiseks kokku käsutama ja tulekustutamise töösid juhutama.

Metsa-, soo- wõi rabatulekahju kustutamiseks ilmunud isikutele maksab omanik tasu Wabariigi Walitsuse poolt iga aasta kohta kindlasmääratud tabeli järele.

§ 20. Tulekahju juhustel peawad autode, hobuste ja teiste weoabinõude pidajad, nende hulgas ka riigi- ja omawalitsuse asutused, siseministri sunduslikus määruses ettenähtud korras oma weo- ja

sõiduabinõusid ja hobuseid andma tule-
tõrje meeskonna ja tulekustutamise abi-
nõude weoks.

Hobuste, weo- ja sõiduabinõude oma-
nikkudele, peale riigi- ja omawalitsuse
asutuste, maksetakse tasu tulekahju koha
järele linna wõi maakonna omawalitsuse
kassast wolikogu wõi nõukogu poolt kin-
nitatud taksi järele.

M ä r k u s. Riigimetsade, -soode,
-rabade ja muude waranduste tulekustu-
tuse kulud tasutakse wastawate minis-
teeriumide poolt omawalitsustele 1 aasta
tooksul.

§ 21. Tulekahju kustutamise wõi seis-
mapanemise otstarbel on tuletõrjeko-
mando meeskonnal oma juhataja korral-
dusel õigus kõigisse ruumidesse ja maja-
desse, mida tuli ähwardab, ilma takistu-
seta sisse minna ja tarwilisi korraldusi
teha; eraisikute kui ka ametiasutuste
poolt läbisõiduks sulutud teesid ja läbi-
käike awada, mis üldiseks tarwituseks
kinni on; tarwitada kõiki tulekahju lähe-
dal olewaid weewärke ja weehoiukohte
majades, kui ka lahtistes kohtades, niis-
sama ka eraisikute päralt olewaid abi-
nõusid, mis tulekustutamiseks hädasti
tarwilikud. Rikutud ja äratarwitatud abi-
nõude eest määrab kohalik omawalitsus
tasu, mis wälja maksetakse § 20 ettenäh-
tud korras.

Korraldused mittepõlewate hoonete
wõi nende osade mahalõhkumiseks tule
laialilagunemise ärahoidmise otstarbel
antakse kohalolewa tuletõrjekomando,
wõi komandode juhataja wõi tema ase-
miku (§ 10) poolt politseiülema wõi tema
asemiku nõusolekul. Mahalõhkumisest
tekkinud kahju loetakse tule kahjuks.
Mahalõhkumist wõib korraldada, kui sel-
leks tungiw wajadus.

§ 22. Politseiülemal wõi tema asemi-
kul, wõi nende puudumisel tuletõrje juha-
tajal enesel, on õigus suurema tulehädä-
ohu korral teiste omawalitsuste piirkon-
dades asuwaid tuletõrjekomandosid appi
kutsuda.

Raudteed ja laewade omanikud on
tulekahju korral kohustatud wõimaldama
tuletõrjekomandole kiiret wedu ühest ko-
hast teise. Niisama on nad kohustatud
tulekahju korral, mis nende ligidal, abi
andma.

Wedu raudteel ja riigilaewadel sünnib
tasuta.

Eralaewade omanikkudele tasutakse
tegelikud weokulud § 8 ettenähtud korras.

§ 23. Rahwawäe peakommissjonil on
õigus wabastada mobilisatsiooni puhul
kaitsewäkke wõtmisest alalise komando
palgalisi tuletõrjujaid ja wabatahtlikkude
komando eriasjatundjaid, ilma kelleta ko-
mando töötada ei saa.

§ 24. Tuletõrjekomando päralt ole-
wad autod, wankrid, hobused ja teised
weo- ja tuletõrje abinõud on wabastatud
sunniwõtmisest kaitsewäele, samuti ka
kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõe-
tawatest maksudest.

§ 25. Tuletõrjesse puutuwa is asjus on
wabatahtlikkude tuletõrjeühingute kirja-
wahetus ametiasutustega kantselei- ja
tempelmaksust waba.

Tuletõrje organisatsioonidele tarwita-
miseks wäljamaalt tellitud autod ja tei-
sed tuletõrje abinõud on tollimaksust
wabad.

§ 26. Tuletõrjujate wormiriie ja selle
kandmise kord kinnitatakse siseministri
poolt.

§ 27. Tuletõrje organisatsiooni poolt
wäljaantawate mälestus- ja teenistus-
märkide, kui ka kiituskirjade kuju ja
wäljaandmise korra kinnitab siseminister.

§ 28. Riikliku ja omawalitsuste asu-
tuste palgalises teenistuses seiswate tule-
tõrjekomandode liigetel on pensioni ja toe-
tusraha saamise õigus riigi- ja omawalit-
suste teenijate pensioni-seaduses ettenäh-
tud alustel.

§ 29. Eraasutuste ja etteewõtete pal-
galised tuletõrjujad peawad kinnitatud
olema tööstusliku töö seaduse (S. k. XI k.
2. jagu IV jaotus III peatükk 1917 a. re-
daktsioon ja IV peatükk 1913 a. wälja-
anne) alustel.

§ 30. Wabatahtlikkude tuletõrjeühin-
gute liigetel, kes tuletõrje kohuste täit-
mise juures wõi selle tagajärjel saadud
raskete haawade wõi wigastuste läbi
töewõime osalt wõi täiesti kaotanud,
niisama ka surmasaanute perekondadel
on õigus pensioni ja toetusraha saada
riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioni-
seaduses ettenähtud alustel.

Pensioni arwatakse:

a) ühisele juhatajale wõi komando
juhatajale, nende abidele ja asetäitjatele
riigiteenijate 5. palgaastme palga järele;
b) ühingu warahoidjale ja tema abile,
jaoskondade juhatajatele ja nende abi-
dele, adjutantidele — 8. palgaastme palga
järele; c) kõigile teistele tuletõrjujatele
— 11. astme palga järele.

Selles paragrahwis ettenähtud tule-
tõrjujate pensionid maksetakse riigi sum-
madest.

Märkus. Kui selles paragrahwis
tähendatud isikud ka oma elukutse järele
pensioniõiguslikud on, siis maksetakse
neile välja ainult see pension, kumb
suurem on.

§ 31. Selle seaduse maksmahakka-
misega kaotawad maksu Wene sea-
duste kogu II köites kubermangu sea-
duse § 843, VIII köites metsaseaduse
§§ 613—620, Eesti talurahwaseaduse
§§ 627—640, Liwimaa talurahwaseaduse
§ 541 ja Balti eraõiguse seaduse § 1060.

Lisa nr. 13.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tuletõrje seadusele.

(Ühine eelmise — lisa nr. 11 — seletus-
kirjaga.)

Lisa nr. 14.

Omawalitsuse komisjoni
ettepanek.

TULETÕRJE SEADUS.

§ 1. Tulekustutamiseks ja abiandmiseks
tuleõnnetuste juures asutatakse: a) riiklik
tuletõrje, b) omawalitsuse tuletõrje, c)
wabatahtlikud tuletõrjeühingud, d) era-
asutuste ja ettevõtete tuletõrje.

§ 2. Tulekustutamiseks ja abiandmi-
seks tuleõnnetuse juures on kohustatud
selles seaduses ettenähtud korras kõik
kodanikud.

§ 3. Riiklik tuletõrje asutatakse tar-
widuse järele riigiasutuste ja ettevõtete
jaoks. Tema ülewalpidamise kulud kae-
takse riigi wõi riiklikkude ettevõtete
summadest.

§ 4. Omawalitsuse tuletõrje asuta-
takse tarwiduse järele ühe wõi mitme
omawalitsuse piirkonna jaoks. Tuletõrje
ringkonna piirid määrab siseminister
omawalitsuse asutuste ettepanekul. Tule-
tõrje ülewalpidamise kulud kaetakse
wastawate omawalitsuste eelarwete jä-
rele. Alalise tuletõrje asutamine on lin-
nale ja alewile sunduslik, kui linnas wõi
alewis ei ole wabatahtlikku tuletõrje-
ühingut.

§ 5. Oma tuletõrje ringkonnas oma-
walitsuse tuletõrje ülewalpidamiseks,
wabatahtlikkude tuletõrjeühingute toeta-
miseks ja tulekahju kustutamiseks ühen-
dusesolewate kulude katmiseks, mis
selles seaduses ette nähtud, määrawad
iga aasta linna ja alewi omawalitsused
wähemalt $\frac{1}{2}\%$, maakonna omawalitsused
wähemalt $\frac{1}{4}\%$ ja walla omawalitsused,
kes kuuluwad tuletõrje ringkonda, wähe-
malt $\frac{1}{4}\%$ oma kulude eelarwest.

§ 6. Eraasutuste ja ettevõtete tule-
tõrje peetakse ülewal nende asutuste ja
ettevõtete eneste kulul.

§ 7. Wabatahtlikud tuletõrjeühingud
tegutsewad seaduslikus korras registree-
ritud põhikirjade järele, mis normaal-põ-
hikirja nõuetele wastawalt kokku seatud
peawad olema. Wabatahtliku tuletõrje-
ühingu registreerimiseks on tarwilik koha-
liku omawalitsuse nõusolek. Normaal-põ-
hikirja kinnitab siseminister, ära kuula-
tes linna ning maakonna omawalitsuste
samuti ka tuletõrjeühingute esituse arwa-
mist, kui see olemas.

§ 8. Abiandmine tulekahju korral koha-
likus tuletõrje piirkonnas aga tarwiduse
korral (§ 24) ka väljaspool seda piir-
konda on ühingule sunduslik.

§ 9. Wabatahtlikkude tuletõrjeühin-
gute otsekohesed kulud tuletõrjeühin-
gute puhul (wee ja kustutusabinõude weo ning
äratarwitatud kütte- ja määreainete
peale) tasutakse kohaliku omawalitsuse
poolt tema eelarwe piirides.

§ 10. Wahekord wabatahtliku tule-
tõrjeühingu ja omawalitsuse wahel mää-
ratakse kindlaks ühingu põhikirjas, mil-
les peale muu tähendatud peab olema:

a) et üks ühingu juhatause liige koha-
liku omawalitsuse poolt määratakse,

b) et ühingu warandused tema tege-
wuse lõpetamise korral üle lähewad
samu ülesandeid täitwale ühingule wõi
samaks otstarbeks kohalikule omawalit-
susele.

§ 11. Kui omawalitsuse piirkonnas
mitu tuletõrjujate ühingut ehk komandot
tegutsemas, siis alluwad nemad tulekahju
juures ühisele kohaliku omawalitsuse
poolt kinnitatud juhatajale wõi tema ase-
mikule.

Ühise tuletõrje juhataja kandidaadid
esitatakse kohalikkude tuletõrjeühin-
gute wõi komandode poolt.

§ 12. Sennised wabatahtlikud tule-
tõrjeühingud, kes selle seaduse nõuetele
ei wasta ja endid nendele wastawalt

ümber ei korralda 1 aasta jooksul selle seaduse wäljakuulutamise päewast arwates, lõpetawad tegewuse oma põhikirjas ettenähtud korras.

§ 13. Wabatahtlikud tuletõrjeühingud woiwad liitu astuda seltside registreerimise seaduses ettenähtud korras.

§ 14. Tuletõrjeasjanduse üldine juhatust ja järelwalwe riikliku, omawalitsuse, eraasutuste ja wabatahtlikkude tuletõrje tegutsemise suhtes allub siseministrile, kellel on õigus tuletõrje organisatsioonide tegewust rewideerida lasta, aruandeid nõuda ja wälja anda juhtnõore järelwalwe teostamiseks, samuti ka, kui selleks üleriiklikud tarwidused olemas, sunduslikka määrusi tulekahjude ärahoidmiseks, kustutamiseks ja tule wastu wõitlemiseks nii kui ehituste ja liikumisabinõude wastawuse suhtes tulekahjude ärahoidmise nõuetele, tulega ja plahwatawate ainetega ümberkäimise ja tulekahjude ärahoidmise kohta wabrikutes, tehastes, põlewkiwi-, metsa-, turba-, lõhkeainete ja kergesti süttiwate ja plahwatawate ainete tööstuses ja mitmesugustes ladudes, ärides, sadamates ja raudteedel ja üldse nii lahtistes kui ka kinnistes kohtades.

§ 15. Tuletõrje inspektori ja politsei kohused ja õigused tuletõrje alal määratakse siseministri poolt kindlaks.

§ 16. Politsei wõib tuletõrjekomandot kiiret abi nõuda ka teiste loodusjõuliste ja muude suuremate õnnetuste puhul, kus tuletõrje jõudu wõi tööriistu tarwis läheb.

§ 17. Siseministril on õigus wabatahtliku tuletõrjeühingu tegewust lõpetada kohaliku omawalitsuse ettepanekul, ära kuulates tuletõrjeühingute esituste arwamist, kui see olemas.

§ 18. Kui tuletõrje, sõjawäeline ja politsei jõud küllaldane ei ole suurema tulehädadaohu ja kahju kõrwaldamiseks, on kohustatud tulekustutamisest ja abiandmisest osa wõtma kohaliku politsei korraldusel ja juhatusel elanikud 20—50 aasta wanaduses. Lähem kord selle kohustuse täitmiseks määratakse siseministri sunduslikus määruses.

Selles sunduslikus määruses ettenähtud kõige tarwilikumate tulekustutamise abinõude muretsemine on kohaliku omawalitsuse kohuseks.

§ 19. Metsade, soode wõi rabade põlemise juhustel on ümberkaudsed elanikud 15-kilomeetrilises piirkonnas kohustatud ilmuma abiks tulekustutamise tööle,

kaasa wõttes labidat, kirwest wõi teisi tulekustutamiseks tarwisminewaid abinõusid.

Elanikkude kutsumiseks tulekustutamisele on õigustatud ja kohustatud kohalik metsaametnik wõi metsa-, soo- wõi rabaomanik wallawanema wõi politsei kaudu. Tõsise hädadaohu korral on wallawanem ja politsei kohustatud ka omal algatusel elanikka tulekustutamiseks kokku käsutama ja tulekustutamise tööd juhatama.

Metsa-, soo- wõi rabatulekahju kustutamiseks ilmunud isikutele maksab omanik tasu Wabariigi Walitsuse poolt iga aasta kohta kindlaksmääratud tabeli järele.

§ 20. Tulekahju juhustel peawad autode, hobuste ja teiste weoabinõude pidajad, nende hulgas ka riigi- ja omawalitsuse asutused, siseministri sunduslikus määruses ettenähtud korras oma weo- ja sõiduabinõusid ja hobuseid andma tuletõrje meeskonna ja tulekustutamise abinõude weoks.

Hobuste, weo- ja sõiduabinõude omanikkudele, peale riigi- ja omawalitsuse asutuste, maksetakse tasu tulekahju kohta järele omawalitsuse kassast wolikogu wõi nõukogu poolt kinnitatud taksi järele tuletõrjeühingu nõudmisel.

M ä r k u s. Riigimetsade, -soode, -rabade ja muude waranduste tulekustutuse kulud tasutakse wastawate ministriumide poolt omawalitsustele aasta jooksul.

§ 21. Tulekahju kustutamise wõi seismapanemise otstarbel on tuletõrjekomando meeskonnal oma ühise juhataja korraldusel ja osakonna juhataja juuresolekul õigus kõigisse ruumidesse ja majadesse, mida tuli ähwardab, ilma takistuse ta minna ja tarwilisi korraldusi teha, wõimalikult arwesse wõttes waranduse omaniku näpunäiteid, kui see kohal; erasikute kui ka ametiasutuste poolt läbisõiduks sulatud teesid ja läbikäike awada, mis üldiseks tarwituseks kinni on; tarwitada kõiki tulekahju lähedal olewaid weewärke ja weehoiukohte majades, kui ka lahtistes kohtades, niisama ka erasikute päralt olewaid abinõusid, mis tulekustutamiseks hädasti tarwilikud. Rikutud ja äratarwitatud abinõude eest määrab kohalik omawalitsus tasu, mis wälja maksetakse § 20 ettenähtud korras.

Korraldused mittepõlewate hoonete wõi nende osade mahalõhkumiseks tulelalilagunemise ärahoidmise otstarbel

antakse kohalolewa tuletõrjekomando, wõi komandode ühise juhataja ehk tema asemiku (§ 11) poolt politseiülema wõi tema asemiku nõusolekul. Mahalõhkumistest tekkinud kahju loetakse tule kahjuks. Mahalõhkumist wõib korraldada, kui selleks tungiw vajadus.

§ 22. Kohtadel, kus tuletõrjekomandot ei ole, ehk see kohale ei ole ilmunud, käsutab elanikka tule kustutamiseks kokku ja juhatab kustutamist ja waranduse kaitsmist kunni komando ilmumiseni kohaliku politsei wõi wallawalitsuse esitaja selle järele, kumb neist enim kohal.

§ 23. Kaitse tulekahjul päästetud warandusele korraldab tuletõrjekomando wõi komandode ühine juhataja, misjuures tal õigus on selleks politseiwõimu kaasabi nõuda.

§ 24. Politseiülemal wõi tema asemikul, wõi nende puudumisel tuletõrje juhatajal enesel, on õigus suurema tulehädahohu korral teiste omawalitsuste piirkondades asuwaid tuletõrjekomandosid appi kutsuda.

Raudteed ja laewad on tulekahju korral kohustatud wõimaldama tuletõrjekomandole kiiret wedu ühest kohast teise. Niisama on nad kohustatud tulekahju korral, mis nende ligidal, abi andma.

Wedu raudteel ja riigilaewadel sünnib tasuta.

Eralaewade omanikkudele tasutakse tegelikud weokulud § 9 ettenähtud korras.

§ 25. Rahwawäe peakomisjonil on õigus wabastada mobilisatsiooni puhul kaitsewäkke wõtmisest alalise komando hädatarwilisi palgalisi tuletõrjujaid ja wabatahtlikkude komando eriasjatundjaid, ilma kelleta komando töötada ei saa.

§ 26. Tuletõrjekomando päralt olewad autod, wankrid, hobused ja teised weo- ja tuletõrje abinõud on wabastatud sunniwõtmisest kaitsewäele, samuti ka kõigist riigi ja omawalitsuse heaks wõetawatest maksudest.

§ 27. Tuletõrjesse puutuweis asjus on wabatahtlikkude tuletõrjeühingute kirjawahetus ametiasutustega kantslei- ja tempelmaksust waba.

Tuletõrje organisatsioonidele tarwitamiseks wäljamaalt tellitud autod ja teised tuletõrje abinõud on tollimaksust wabad.

§ 28. Tuletõrjujate wormiriide ja selle kandmise korra kinnitab siseminister.

§ 29. Tuletõrje organisatsiooni poolt wäljaantawate mälestus- ja teenistusmärkide, kui ka kiituskirjade kuu ja wäljaandmise korra kinnitab siseminister.

§ 30. Riikliku ja omawalitsuste asutuste palgalises teenistuses seiswate tuletõrjekomandode liigetel on pensioni ja toetusraha saamise õigus riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioni-seaduses ettenähtud alustel.

§ 31. Eraasutuste ja ettewõtete palgalised tuletõrjujad peawad kinnitatud olema tööstusliku töö seaduse (S. k. XI k. 2. jagu IV jaotus III peatükk 1917 a. redaktsioon ja IV peatükk 1913 a. wäljanne) alustel.

§ 32. Wabatahtlikkude tuletõrjeühingute liigetel, kes tuletõrje kohuste täitmise juures wõi selle tagajärjel saanud raskete haawade wõi wigastuste läbi töowõime osalt wõi täiesti kaotanud, niisama ka surmasaanute perekondadel on õigus pensioni ja toetusraha saada riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioni-seaduses ettenähtud alustel.

Pensioni arwatakse:

a) ühisele juhatajale wõi komando juhatajale, nende abidele ja asetäitjatele riigiteenijate 5. palgaastme palga järele; b) ühingu warahoidjale ja tema abile, jaoskondade juhatajatele ja nende abidele, adjutantidele — 8. palgaastme palga järele; c) kõigile teistele tuletõrjujatele — 11. astme palga järele.

Selles paragrahwis ettenähtud tuletõrjujate pensionid maksetakse riigi summadest.

Märkus. Kui selles paragrahwis tähendatud isikud ka oma elukutse järele pensioniõiguslikud on, siis maksetakse neile wälja ainult see pension, kumb suurem on.

§ 33. Tuletõrje kohuste täitmisel wastutawad tuletõrjujad riigiteenijatega ühistel alustel.

§ 34. Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad maksuwuse Wene seaduste kogu II köites kubermangu seaduse § 843, VIII köites metsaseaduse §§ 613—620, Eesti talurahwaseaduse §§ 627—640, Liiwimaa talurahwaseaduse § 541 ja Balti eraõiguse seaduse § 1060 ja kõik muud seadused, mis käesolewa seadusega kokkukõlas ei ole.

Lisa nr. 15.

Omawalitsuse komisjoni SELETUSKIRI

tuletõrje seadusele.

Tuletõrje seadus esitati esimest korda Wabariigi Walitsuse poolt 20. sept. 1922 a. I Riigikogule. Selle juhatus määras tema omawalitsuse ja üldisesse komisjoni. I Riigikogu omawalitsuse komisjon waatas eelnõu läbi ja esitas selle rohkearwuliste parandustega 22. now. 1922 a. Riigikogu juhatusetele üldisele komisjonile edasiandmiseks. Enne kui üldine komisjon eelnõu jõudis läbi waadata, lõpetas I Riigikogu oma tegewuse. Wabariigi Walitsuse nõudmisel 19. juulist s. a. anti eelnõu II Riigikogu juhatusetele otsusega 25. juulist s. a. Wabariigi Walitsusele tagasi. Sise- ja kohtuministeeriumi poolt waadati eelnõu uuesti läbi ja wäheste parandustega esitas Wabariigi Walitsus eelnõu 12. oktoobril s. a. uuesti Riigikogule. Riigikogu juhatusetele otsusega 17. okt. s. a. anti eelnõu omawalitsuse komisjoni.

Omawalitsuse komisjon eelnõu läbi waadates on temas peale redaktsiooniliste paranduste ette wõtnud järgmised muudatused ja täiendused:

1) § 9 on täiendatud selles mõttes, et kohaliku omawalitsuse poolt tasutakse wabatahtlikule tuletõrjeühingule otsekoheksed kulud ainult tulekustutamise puhul ja omawalitsuse eelarwe piires;

2) § 14 on wälja jäetud kui üleaarne;

3) § 20 teine lõige on parandatud selles mõttes, et hobuste, weo- ja sõiduabinõude omanikkudele, wälja arwatud riigi ja omawalitsuse asutused, maksetakse tasu mitte linna wõi maakonna omawalitsuse kassast, waid selle omawalitsuse kassast, kus tulekahju oli, wastawa wolikogu wõi nõukogu poolt kindlaksmääratud taksi järele ja tuletõrjeühingu nõudmisel, see tähendab — kõik nõudmised esitatakse wastawa tuletõrjeühingu kaudu;

4) § 21 algust on täiendatud selles mõttes, et tulekahju kustutamise wõi seisapanemise otstarbel on tuletõrjekomando meeskonnal õigus ainult oma ühise juhataja korraldusel ja osakonna juhataja juuresolekul kõigisse ruumidesse ja majadesse, mida tuli ähwardab, ilma takistamata sisse minna ja tarwilikka korraldusi teha,

misjuures wõimalikult arwesse tulewad wõtta waranduse omaniku näpunäited, kui wiimane kohal;

5) on komisjon täiendanud kolme uue paragrahwiga (§§ 22, 23 ja 33).

Omawalitsuse komisjon esitab tuletõrje seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 16.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

tuletõrje seadusele.

Riigikogu oma otsusega 13. nowembrist 1923 a. andis tuletõrje seaduse omawalitsuse komisjoni ettepanekus üldkomisjoni.

Üldkomisjon läbi arutades eelnõu ja arwesse wõttes Riigikogus tehtud märkusi ja soowiawaldusi, on eelnõus ette wõtnud peale paragrahwide ümberpaigutuste, wähemate muudatuste ja puht redaktsiooniliste paranduste, järgmised sisulised parandused:

§ 2 jäeti wälja kui puht deklaratiivne ja üleaarne. Kõigil kodanikkudel on tegelikult wõimatu abi anda tulekustutamiseks.

§ 2. (endine § 3) esimese lause wiimase sõna „jaoks“ asemele wõeti „juures“ — arwates, et kui riiklik tuletõrje asutatakse riigiasutuste ja -ettewõtete juures, siis wiimane on õigustatud ja kohustatud ka mujal abi andma.

§ 3 (endine § 1) wõeti teises lauses „omawalitsuste asutuste ettepanekul“ asemele „wastawate linna- ja maakonnavalitsuste ettepanekul — seega selgesti ära tähendades, missuguste omawalitsuste ettepanekul kinnitab tuletõrje ringkonna piirid siseminister.

Sama paragrahwi wiimase lause algul märgitud „alalise tuletõrje“ asemel wõeti „Omawalitsuse tuletõrje“, sest nagu omawalitsuse komisjoni aruandja üldkomisjonis seletas, mõistis omawalitsuse komisjon „alalise tuletõrje“ all omawalitsuse tuletõrjet.

§ 6 (endine § 7) lõpus wõeti sõnade „ühingute esituse“ asemele sõnad „ühingute liidu“, kui täpsem.

§ 7 (endine § 10) punkt a muudeti selles mõttes, et kohalik omawalitsus ei määra wabatahtliku tuletõrjeühingu juhatusetele otsekohe ühte liiget, waid oma-

walitsuse poolt määratud esitajal on juhatuse koosolekul juhatusel liikme õigused.

§ 13 (endine § 14) lõpust jäeti välja üksikasjaline üleslugemine, mille kohta siseminister sundmäärusi wõis anda, kui mitte täielik ja ülearune. Teiseks leidis üldkommisjon, et üleriiklikka sundmäärusi peaks siseminister välja andma kokkuleppel teede- ja kaubandus-tööstusministriga, kui asjasthuwitatud pooltega.

§ 15 jäeti välja arwates, et kui tuletõrje inspektori järele tarwidus olemas, siis selle õige koht on koosseisu seaduses.

§ 16 (endine § 18) esimese lõike wiimane lause kanti üle § 13 lõppu, kui sisuliselt § 13 ühtlane. Teine lõige aga jäeti välja, sest raske on kindlaks määrata, missugused abinõud kõige tarwilikumad, mida omawalitsus muretsema peab ja teiseks, kui omawalitsus need ka muretseb, siis oleks nad ikkagi koondatud ühte ehk ainult mõnda kohta, millest aga alati suurt kasu ei ole.

§ 17 (endine § 19) teises lõikes laiendati wallawanema ja politsei õigusi ja kohustusi ka wallawanema abi peale, sest meie maaoludes on seesuguste õiguste laiendamine tarwilik.

Wiimases lõikes wõeti „ilmunud“ asemele „käsutatud“, leides, et ei ole põhjust maksta tasu kõigile wabatahtlikult tuld kustutama ilmunutele, sest üldiselt on tulekahjul abiandmine kõigile kodanikele ikkagi kohuslik. Teiseks, kui kõigile wabatahtlikult ilmunutele tasu maksetakse, siis on see kahjusaaja waranduse omanikule, kelle poolt tasu maksmine sünnib, liiga koormaw.

§ 18 (endine § 20) teise lõike juures leidis üldkommisjon, et ei ole mingisugust tarwidust, et tasumaksmine sünnib tuletõrjehingu nõudmisel, sest kui tasu maksetakse omawalitsuse kassast, siis peaks nõudmised kontroleerima ja tasuma omawalitsus ise. Sellepärast jäeti lõpust välja sõnad „tuletõrjehingu nõudmisel“.

Sõnad „peale riigi- ja omawalitsuste asutuste“ jäeti välja põhjustel, et teatawatel juhtumistel tuleks nende abinõude pidajatele tasu maksta ja teiseks wõib küsimus lahendatud saada sama paragrahwi esimese lõike korras siseministri sundmääruse läbi.

§ 19 (endine § 21) redaktsiooni on komisjon katsunud täpsemaks teha ja selleks on tehtud parandused.

§ 21 (endine § 23) wõeti vastu täiesti uues redaktsioonis, arwates, et tulekahjul päästetud waranduse kaitsmine peab

olema tuletõrjele kohuslik. Politsei kohustused tulewad aga siseministri sundmäärustes ja juhtnõoides kindlaks määrata.

§ 23 (endine § 24) esimese lõike lõppu enne sõnu „appi kutsuda“ lisati juurde sõnad „tarwilikul arwul“, sest muidu wõidakse ka komandosid wast liiga suurel arwul välja kutsuda.

Endine § 32 jäeti välja, sest pensioni saamise lähem kord ja pensioni määr tuleb pensioni eriseaduses ette näha. Oma sellekohasest otsusest teatas üldkommisjon rahaasjanduse komisjonile, kus wastaw pensioni-seadus praegu läbiwaatamisel.

§ 33 (endine § 34) jäeti välja sõnad „ja kõik muud seadused, mis käesolewa seadusega kokkukõlas ei ole“ kui ülearused. Peale selle wõeti selles paragrahwis ette parandusi, mis tingitud maksu kaotawatest seadustest.

Üldkommisjon esitab ülaltähendatud muudatustega tuletõrje seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 17.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

NUHTLUSSEADUSE (Ул. о нак.) § 58² MUUTMISSEADUS.

Nuhtlusseaduse (Ул. о нак.) § 58² redigeeritakse järgmiselt:

§ 58². Eelmises (58¹) paragrahwis nimetatud isikud, kes kohtuotsuste põhjal politsei walwe alla antud, ei wõi elada ega wiibida neis kohtades, kus nende elamine ja wiibimine keelatud on Wabariigi Walitsuse poolt väljaantud määruste järele.

Lisa nr. 18.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

nuhtlusseaduse § 58² muutmiseseadusele.

Nuhtlusseaduse § 58² järele on keelatud politsei walwealustele elada ja wiibida kõigis wabariigi linnades ja ka maal linnade ümbruses. Seesugune kitsendus ei ole enam sugugi otstarbekohane meie oludes. Wene ajal oli kurjategijate järelwalwe wälispolitsei peal, kuna see meil on koondatud peaaesjalikult kriminaal-

politsei kätte. Selle tõttu oli Wene ajal kergem walwet teostada maal, kuna meil just ümberpöördult see kergem on linnades. Et aga siiski teatawates kohtades olukord wõib tekkida, kus walwealuste wiibimine soowitaw pole, nagu mõned piiriäärsed kohad jne., siis oleks soowitaw Wabariigi Walitsusele õigus jätta määrusi wälja anda neis kohtades walwealustele elamise ja wiibimise ära-keelamiseks.

Lisa nr. 19.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

nuhtlusseaduse § 58² muutmiseseadusele.

Nuhtlusseaduse § 58² muutmiseseaduses tegi üldkommissjon ainult kaks wähesse tähtsusega redaktsioonilist parandust, nimelt jättis seaduse pealkirjast nuhtlusseaduse wenekeelse nimetuse (Ul. o nak.) ära ja pani lõpust kolmanda sõna „wäljaantud“ asemele sõna „wäljaantawate“. Wabariigi Walitsuse seletuskirjas awaldatud motiividele ei ole üldkommissjonil midagi juurde lisada ega wastu waielda.

Lisa nr. 20.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

LASTE, ALAEALISTE JA NAISTE TÖÖ KOHTA TÖÖSTUSETTEWÖTETES.

I.

§ 1. Käesolewa seaduse käsitamisel loetakse tööstusettewõteteks:

a) mäekaewandused, kiwimurrud ja teised tööstused, kus mineraalid maapinnast wälja tuuakse;

b) tööstused, kus saadusi ümber töötatakse, muudetakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks korda seatakse, katki lõhutakse ehk ära häwitatakse, ehk kus ained ümber moodustatakse, ühes arwatud laewade ehitus ning elektri ja igasuguse muu liikuwä ja jõu saawutamise, transformeerimise ja ülekandmise;

c) hoonete, raudteede, uulitsarautteede, sadamate, laewatehaste, sildade, kaanalite, jõeteede, tänowate, tunnelite, sildade,

wiaduktide, mustawee torutiste, kraawide, kaewude, telegraafi ja telefoni sisseseadete, elektritööstuste, gaasiwabrikute, weewärkide ehk muude ehitustööde ehitamine, uuendamine, korrashoidmine, parandamine, ümberehitamine ja mahakiskumine, niisamuti ka alusmüüride ning igasuguste teiste eeltööde tegemine ülmalnimetatud ehituste ja hoonete jaoks;

d) inimeste ja asjade wedu maanteedel, tänowatel, raudteedel, sisemistel weetedel, kui ka kaupade käsitamine dokkides, sadamasiladadel, ladudes, wälja arwatud asjade käsitsi wedu.

§ 2. Lapsed alla neljateistkümnepäevase aasta ei wõi teenida ehk töötada awalikkudes ehk eratööstusettewõtetes, ehk nende kõrwalasutustes, wälja arwatud ettewõtetes, kus ainult ühe ja sama perekonna liikmed töötawad.

Koolisunduse alla kuuluvad lapsed, kes neljateistkümnepäevase aastat wanaks saanud, wõiwad töötada ülaltähendatud ettewõtetes ainult koolitöö waheaegadel.

§ 3. Paragrahw 2 määrused ei käi laste töö kohta kutsekoolides. Töötegemise kord ja tingimised nendes koolides kinnitatakse haridusministri poolt kokkuleppel töö-hoolekandeministriga.

§ 4. Alaealisi alla kaheksateistkümnepäevase aasta keelatakse wõtta tööle püssirohutehaste püssirohu walmistamise osakondades, lõhkeainete ning jahipüssi padrunikapslite walmistamise tehastes, samuti ka kaewanduste sisemuses.

§ 5. Naisi keelatakse wõtta tööle kaewanduste sisemuses.

§ 6. Neljateistkümnepäevase kunni kuue- teistkümnepäevastele alaealistele ei ole lubatud töötada niisugustes ettewõtetes ehk nende osalistes töödes, mis on alaealiste terwisele kahjulikud ehk kurnawad. Niisuguste ettewõtete ja tööde äratähendamine, kus alaealiste töötamine keelatud, samuti ka töötamist lubawa wanaduse- määra kindlakstegemine on töö-hoolekandeministri ülesandeks kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga. Sellekohane ettewõtete ja tööde nimekiri, iga üksiku jaoks alaealiste wanaduse määra äratähendamiseks, awaldatakse üldiseks teadmiseks „Riigi Teatajas“.

§ 7. Keelatud on alaealisi alla kaheksateistkümnepäevase aasta tarwitada öösel töös awalikkudes ehk eratööstusettewõtetes, wälja arwatud ettewõtetes, kus ainult ühe ja sama perekonna liikmed töötawad.

Öötöö keeld ei käi alaealiste kohta üle kuueaastaste aasta, kes töötavad allpool ülesloetud tööstustes tööde juures, mis oma loomu poolest tingimata päewal ja öösel katkestamata edasitegemist nõuavad:

a) raua- ja terasewabrikud; tööd, kus tarwitatakse rewerbiir ja regeneraatorahjusid, ja pleki ning traadi galvaniseerimise juures, wälja arwatud puhastamise töökojad;

b) klaasiwabrikud;

c) paberiwabrikud.

§ 8. Naisi ei wõi öösel töödel tarwitada awalikkudes ehk eratööstusettevõtetes, mis on § 1 pp. a, b ja c all üles loetud, wälja arwatud ettevõtted, kus ainult ühe ja sama perekonna liikmed töötavad.

§ 9. Käesolewa seaduse käsitamisel tähendab sõna „öö“ vähemalt üheteistkümmne, üksteisele järgnewa tunni pikkust ajawaldet, kuhu kuulub ajawahe õhtu kella kümnest kunni kella wiieni hommikul.

§ 10. Paragrahvide 7 ja 8 määrused ei käi:

a) naiste ja kuueaastaste aastaste alaealiste öötöö kohta, kui ülesaamata juhtumine, mida wõimalik ei olnud ette näha ja kõrvaldada, mis ei kanna perioodilist iseloomu, tööstusettevõtetes normaalsele tegewusele takistust teeb;

b) naiste öötöö kohta, juhtumistel, kus tooresainetest ehk ümbertöötamisel olewatest ainetest saadusi walmistatakse, mis kergesti rikki lähewad, ja mida tarwis on hukkamineku eest päästa.

§ 11. Tööstusettevõtetes, mis aastaegade mõju all seisawad, ja kõigil juhtumistel, kui seda erakorralised olud nõuavad, wõib § 9 tähendatud öö pikkust kümne tunni peale lühendada kuuekümmne päewa jooksul aastas.

§ 12. Kui iseäranis rasketel olukordadel riiklik huwi seda nõuab, wõib kuueaastaste alaealiste öötöö keeld Wabariigi Walitsuse otsusega ära muudetud saada.

§ 13. Tööstusettevõtete juhataja on kohustatud nimekirja pidama kõigi alla kaheksateistkümmne aasta wanuste isikute kohta, kes tema juures töötavad, ühes sündimise aja äratähendamisega.

§ 14. Järewalwe käesolewa seaduse täitmise üle, selle rikkumise korral protokollide kokkuseadmine, nende protokollide edasiandmine wastawatele kohtuasus-

tustele ning kohtus seaduse rikkumises süüdlaste süüdistamine pannakse töökaitse inspektorite peale.

§ 15. Tööstusettevõtete waldajad, samuti ka ettevõtete juhatajad on kohustatud igal ajal töökaitse inspektoritele lubama ettevõtete järewalwaatust toimetada, omalt poolt neile ametnikkudele tarwilikku wastutulekut üles näitama ja nende seaduslikka nõudmisi täitma.

§ 16. Juhatuskirjad ja muud määrused selle seaduse kohta annab wälja tööhoolekandeminister.

II.

Töökaitse-seaduse §§ 64 kunni 70 ja 72 kunni 86 (Sead. kogu XI köide 2. jagu 1913 a. wäljaanne) kaotatakse ära.

III.

Nuhtlusseaduse (Уложение о наказаниях уголовных и исправительных Sead. kogu XV köide 1885 a. wäljaanne ja järg) § 1404² kaotatakse ära, ning §§ 1404¹ (järg) ja 1404³ (järg) muudetakse järgmiselt:

§ 1404¹ (järg). Tööstusettevõtete juhatajaid (waldajaid), kes süüdi on tähendatud ettevõtetes laste, alaealiste ja naiste töö kohta käiwate seaduste ehk nende põhjal wäljaantud määruste mitetäitumises, karistatakse:

rahatrahwiga mitte üle kümnetuhanda marga wõi arestiga mitte üle ühe kuu.

§ 1404³ (järg). Kui tööstusettevõtte juhataja (waldaja) kindlaks teeb, et § 1404¹ tähendatud üleastumine sündis tema teadmata, tööde ülewaataja süü läbi, siis langeb see isik selles paragrahwis tähendatud karistuse alla.

Märkus. Rahatrahwid, mis §§ 1404¹ ja 1404³ põhjal peale pandud, lähewad töökaitse-seaduse § 114 ettenähtud erikapitaalide arwele.

Lisa nr. 21.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes.

27. oktoobril 1922 a. ratifitseeris Riigikogu esimesel rahwuswahelisel töökonwerentsil Washingtonis wastuwõetud konventsioonide eelnõude kinnitamise seaduse, mis awaldatud „Riigi Teatajas“

nr. 141/142 — 1922 a. Nende konventsioonide hulgas on ka konventsioonid naiste ja laste öötöö ning laste wanaduse alammäär kohta, millest peale neid tööstustöödel tarvitada võib. Wiimaste konventsioonide elluviimiseks on tarvilik meil makswad seadused nendega kokkukõlla wiia.

Määrused naiste, laste ja alaealiste töö kohta leiduwad töökaitse-seaduse §§ 64—86 (S. k. XI k. 2. j. 1913 a. wäljanne). Olgugi, et neis määrustes on juba ette nähtud laste wanaduse alammäär, millest peale neid tööstustöödel tarvitada võib, ning naiste, laste ja alaealiste öötöö keeld, kuid seaduses kindlaksmääratud normid ei wasta täielikult konventsiooni nõuetele ja osalt isegi meie awalikkude algkoolide seadusele („Riigi Teataja“ nr. 75/76 — 1920 a. seadus nr. 208). Sellepärast on tarwilik teha seaduses wastawad parandused ning muudatused, kuna aga eelpool märgitud töökaitse-seaduse §§ 64—70 ning 72—86 üldse ei wasta meie praegusele korrale, tulewad nad wastawa uue seadusega ära kaotada.

Käesolew seadus ei puuduta töökaitse-seaduse § 71, mille põhjal ei ole lubatud naisterahwaid, kes haigekassa liikmed on, lepingu põhjal tööle lasta enne nelja nädalat sünnitamise päewast arwates. Selle paragrahwi muudatus on ette nähtud haiguskinnituse seaduses.

§ 1. Kawatsetawa seaduse mõjupiir laieneb tööstusettewõtete peale ning on konventsioonis ette nähtud, kuid ei ole maksew seal, kus ainult ühe ja sama perekonna liikmed töötawad.

§ 2. Makswa seaduse järele (töökaitse-seadus § 73) ei lubata lapsi alla 12 aastat tööle wõtta. Kui aga silmas pidada, et awalikkude algkoolide seaduse („Riigi Teataja“ nr. 75/76 — 1920 a. seadus nr. 208) § 19 põhjal koolikohustuslikka lapsi ei tohi õpeajaks palgalisse amettesse wõtta ja et algkooli lõpetamise ajaks lapsed harilikult juba wanemad on, kui 12 aastat, siis selgub, et meil praegugi lapsed asuwad tööle tööstusettewõtetes mitte warem, kui 14-aastaselt, mispärast keeld lastel alla 14 aasta teenida ehk töötada tööstusettewõtetes, ainult kinnitab meil juba makswat korda.

Kuna harilikkudel tingimistel 14-ks eluaastaks peab algkool lõpetatud olema, siis on neil juhtumistel, kui lapsed mõnesugustel põhjustel selleks wanaduseks algkooli weel lõpetanud pole, tarwis teha erand ja neile lubada töötada tööstusette-

wõtetes koolitöö waheaegadel (näiteks suwel). Samasugune erand on ette nähtud ka märkuses põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seaduse juurde („Riigi Teataja“ nr. 102 — 1921 a. seadus nr. 194).

§ 3. Arusaadaw, et keeld ei wõi laiendada tööde peale, mida lapsed teewad kutsekoolides. Tagatiseks sellele, et need tööd laste terwisele kahjulikud ei ole, on see, et töötegemise kord ja tingimised neis koolides kindlaks määratakse asjatundjate asutuste poolt.

§ 4 ja 5. Need paragrahwid kordawad töö keeldu, missugune juba ette on nähtud makswas töökaitse-seaduse § 76 (märkus), § 65, 66, 67.

§ 6. See paragrahw kordab makswat töökaitse-seaduse § 76, selle wahega, et kokkukõlas konventsiooniga laste keelu aeg loetakse mitte 12—15 aastani, waid 14—16 aastani.

§§ 7 ja 8. Naiste, laste ja alaealiste öötöö on juba makswate seadustega keelatud (töökaitse-seaduse § 64 ja 75). Muudatus on esiteks selles, et keeld alaealistele kõrgendatakse kunni 18 aastani 17. aasta asemel, ja teiseks, et ööajaks loetakse ajawahe õhtu kella kümnest kunni kella wiieni hommikul. Makswa seaduse järele loetakse ühewahetusliku töö juures ööajaks ajawahe õhtul kella üheksast kunni kella wiieni hommikul, kahe ja rohkem wahetusliku töö juures aga õhtul kella kümnest kunni hommikul kella neljani. Kui ööaja algus 1 tunni wõrra edasi lükatakse (kella 9 asemel kell 10), siis ei ole sel ühewahetusliku töö juures tähendust, sest neil juhtumistel lõpetatakse töö palju warem, kuid keelatud ööaja lühendamine annab wõimaluse töötada kahe wahetusiga 8 tunni kaupa ja jätab weel ühe tunni wabaks.

Kokkukõlas konventsiooniga ei laiene naiste öötöö keeld transport ettewõtete peale, sest seda oleks liig raske läbi wiia näiteks raudteedel, aurulaewadel, tramwaides jne., kus suurel hulgal tarwitatakse naiste tööjõudu (näiteks konduktorid tramwaides).

§§ 10, 11 ja 12. Need paragrahwid näewad ette juhtumisi, kus tarwilik on lubada kõrwalkaldumisi öötöö keelust. Kõik need juhtumised on samad, mis tähendatud konventsioonides.

§ 13. Makswa seaduse järele (töökaitse-seaduse § 94) on wabrikud kohustatud pidama tööliste nimekirja, ära tähendades iga töölise wanadust. Laste ja ala-

ealiste töö järelwalwe wõimaldamiseks on tarwilik tööliste nimekirja pidamise nõudmist laiendada ka kõigi teiste tööstusettevõtete peale, neis töötawate alla kaheksateistkümne aasta wanuste isikute suhtes.

§§ 14 ja 15. Need paragrahwid reguleeriwad seaduse täitmise järelwalwe korda, mis töökaitse inspektorite peale on pandud.

II jagu. Töökaitse-seaduse §§ 77—84 käsitawad koolide awamise korda ettevõtte waldajate poolt. Et see kord ei wasta meie seadustele, sellepärast kaotatakse need paragrahwid ära.

III jagu. Kawatsetawa seadusega kokkukõlastamiseks on tarwilik muuta nuhtlusseaduse §§ 1404¹ ja 1404³, mis ette näeb laste, alaealiste ja naiste töö kohta käiwate määruste rikkumist. Muudatus seisab selles, et üksikute ettevõtete liikide (tehased, wabrikud, manufaktuurid, käsitöökojad) üleslugemine jääb ära ja tähendatakse ühe sõnaga „tööstusettevõtte“, peale selle tähendatakse rahatrahwi määrad Eesti markades.

Nuhtlusseaduse § 1404² on oma tähtsuse täiesti kaotanud, sest seaduse järele ei wõi lapsi sel ajal, kui nad weel kohustatud on koolis käima, üldse tööle wõtta.

Lisa nr. 22.

Töökaitse komisjoni SELETUSKIRI

seadusele laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes.

Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta on Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud 1. augustil 1923 a. selleks, et tema läbi ellu wiia esimese rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Washingtonis wastuwõetud konwentsiooni, mis Riigikogu poolt 27. oktoobril 1922 a. ratiifitseeritud.

Töökaitse komisjon, eelnõu arutades, leidis, et Wabariigi Walitsuse eelnõu küll oma teises osas kaotab ära makswa töökaitse-seaduse §§ 64—70 ja §§ 72—86, kuid ei ole wõtnud seaduseelnõusse neid seadusenorme, mis Eestis juba Wene seadustest maksawad ja mis wälja on antud juba 1884 a. Sellepärast asub töökaitse komisjon seisukohale, et seadust tuleb täendada, siia koondades kõiki neid norme, mis eriti käiwad just laste,

alaealiste ja naiste tööjõu kohta. Sellelt seisukohalt wälja minnes wõeti eelnõusse juurde osa paragrahwe, mis ka senni makswad on olnud (Устав о пром. труде §§ 64—70 ja §§ 72—86 ja сборник правил и распоряжений по фабричной инспекции).

Seaduse § 1-s on töökaitse komisjon teinud ainult redaktsioonilisi parandusi.

§ 2. jättis komisjon wälja sõnad „wälja arwatud ettevõtted, kus ainult ühe ja sama perekonna liikmed töötawad“, olles arwamisel, et alla neljateistkümne aastaseid lapsi ei tohiks üheski selle seaduse § 1 all nimetatud ettevõttes tööjõududena tarwitada.

Ka täiendati § 2 uue lõikega, et keelatud on kunni 14-aastaste laste wiibimine tööasutustes, missugune kord ka praegu maksab.

§ 4. on toodud nende tööstusettevõtete nimekiri, kus terwislikkudel ja kõlblistel põhjustel alla 15-aastaste laste tööjõudu ei tuleks tarwitada. See nimekiri on tööstusliku töö seaduse § 76 põhjal maksma pandud juba 1. juunil 1884 a., kuna aga käesolewa seaduse II osa § 76 ära kaotab, siis on selle nimekirja seadusse wõtmine tarwilik.

§ 5. keelab seadus ära alla 16-aastaste alaealiste tööjõu tarwitamist ja nende wiibimist tapamajades, loomanülgimise- ja soolikatööstuse ettevõtetes, peaaegulikult kõlblistel põhjustel, kuna loomade tapmine, tapetud loomade, nende sisekondade jne. alaline nägemine ja nende juures töötamine alaealiste waimlise ja kõblise arenemise peale kahjulikult wõib mõjuda.

§ 6. ei lubata alaealistel kunni 17. eluaastani ja naistel transmissiooni juures töötada. Õnnetuste ärahoidmiseks on see määrus maksew juba 1913 a. alates (Правила о мерах безопасности работ в заведениях фабрично-заводской промышленности § 79).

§ 7. ettenähtud keeld, et kunni 16 a. alaealisi ei wõi jõumasinate juurde tööle lasta, on ka põhjendatud õnnetuste ärahoidmisega.

Praegumakswates määrustes on siin wanadusmääraks 17 aastat (Пр. § 62).

§ 8 ja § 9 on walitsuse redaktsioonis § 4 ja § 5.

§ 10 sisaldab raskuste tõstmise keeldu raskejalgetele naistele ja kunni kuue- teistkümne-aastastele alaealistele — terwislikkudel põhjustel (Прав. § 94).

§ 11. Walitsuse eelnõu § 6-le on antud uus redaktsioon, et wõimalust anda §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 10 täiendada. Wastaw kord oli senni ette nähtud tööstustöö sead. § 76.

§ 12 määrab kunni 16-aastaste tööpäewa tekstiiltööstuses 6 ja teistel tööaladel 6½ tunnini. Kunni selle wanaduseni käiwad alaealised ka kutsekoolides. Ka praegumakswad seadused sisaldawad alaealiste tööpäewa piiramist.

§ 13. Ei pea ka töökaitse komisjon lubatawaks, kui kunni 17-aastaste alaealiste tööpäewa pikendatakse ületundidega. Sellepärast on wõetud eelnõusse wastaw paragrahw.

Ka praegu on makswad ületunde piirawad määrused.

§ 14 tahab kunni 16- a. alaealistele pühapäewa ja pühaderahu kindlustada, nagu ka praegumaksew määrus (Пр. 7) seda kunni 15-aastastele ette näeb.

§ 15 toob seadusesse tööstusliku töö seaduse § 74 ja Пр. 3.

Järgnewad paragrahwid wastawad walitsuse eelnõu wastawatele paragrahwidele.

Lisa nr. 23.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUSEELNÕU KANTSELEIPOSINI KOHTA KREPOSTIJAOSKONDADES.

Wabariigi Walitsuse poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 12. apr. 1920 a. wastuwõetud seaduses („Riigi Teataja“ nr. 59/60 — 1920 a., sead. nr. 167) ettenähtud kantseleiposlini määrad kõrgendatakse järgmiselt: pp. 1—7 all ettenähtud — kümnekordseks ja p. 8 all ettenähtud — wiiekordseks.

Lisa nr. 24.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI seaduseelnõule kantseleiposlini kohta krepostijaoskondades.

Krepostijaoskondades üksikute toimimiste pealt wõetawad maksud, mis ajakohasele kõrgusele tõsteti 1920 a. kewadel, on wahepeal jälle ajast maha jäänud

ja wõrreldes muude sarnaste maksudega, umbes kümne wõrra odawamad.

Krepostijaoskonna tegelased teatawad, et need maksud kaugelki enam paberi- ja muid kulusid wastawate toimimiste peale ära ei tasu, ametnikkude ja teenijate tööwaewast kõnelemata.

Selle tõttu kawatseb käesolew eelnõu neid makse kõrgendada kümne wõrra, ehk rahuaegsete määradega wõrreldes saja wõrra, millise kõrguseni on juba suurem osa maksusid, eriti kohtuasutustes, tõstetud. Endise rubla asemele astuks seega 100 marka ja see ei ole mitte palju, kuna üldine elukallidus juba sellest koefitsiendist mööda jõdnud.

Punkt 8 all ettenähtud maks oli 1920 a. seadusega üle kümne wõrra tõstetud (30 kop. asemele 5 marka), sellepärast oleks selle kõrgendamine käesolewa seadusega wastawalt vähem.

Lisa nr. 25.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

rahukogu kinnistusosakonna kantseleimaksu seadusele.

Käesolew eelnõu esitati Wabariigi Walitsuse poolt nimetuse all: seadus kantseleiposlini kohta krepostijaoskondades. Üldkommissjon leidis, et see pealkiri ei ole küllalt meie keelepärane ja sellepärast wõttis pealkirjaks: Rahukogu kinnistusosakonna kantseleimaksu seadus.

Sisuliselt on üldkommissjon walitsuse motiividega üldiselt päri: kinnistusosakondade kantseleimaks on wõrreldes teiste sarnaste maksudega wäike ja tuleb tõsta. Walitsuse ettepanekut punktide wiisi kaaludes ja arwesse wõttes tegelikka kulusid on üldkommissjon üksikuid maksumäärasid muutnud, nimelt:

1) punkt 5. ettenähtud maksumäära vähendanud 300 marga pealt 200 marga peale;

2) punkt 7. ettenähtud maksumäära vähendanud 150 marga pealt 100 marga peale ja

3) punkt 8. ettenähtud maksumäära tõstnud 25 marga pealt 50 marga peale.

Walitsuse poolt ettepanud eelnõu on redigeeritud niisugusel kujul, et seaduse käsitamine wõimalik oleks ainult koos seadusega 12. apr. 1920 a. See teeks praktikas asjata raskusi. Sellepärast lei-

dis üldkomisjon tarwilikuks eelnõu ümber redigeerida ja temasse üles võtta kõik üksikud maksumäärad.

Nende muudatustega esitab üldkomisjon eelnõu Riigikogule wastuwõtmi-seks.

Lisa nr. 26.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS RIIGILE ÜLEWÕETUD WARANDUSTE ÜLESLEIDMISE EEST MAKSETAWA TASU KOHTA.

§ 1. Lubatakse kaubandus-tööstusmi-nistrile rahalist tasu wälja anda endise riigiwaranduste osakonna poolt riigi-omanduseks ülewõetud waranduste üles-leidmise, kättejuhutamise ja kokkukogu-mise juures erakorralist hoolsust üles näidanud eraisikutele ja riigiametnikku-dele, kes enne 1. juulit 1923 a. selleko-haste palwetega esinenud on.

§ 2. Paragrahw 1. ettenähtud tasu kogusumma määratakse 750.000 (seitse-sada wiiskümmendtuhat) marga suuru-ses.

Lisa nr. 27.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI riigile ülewõetud waranduste ülesleidmise eest maksetawa tasu seadusele.

Ajutise walitsuse poolt 26. märtsil 1919 a. wastuwõetud riigiwaranduste ülewõtmise osakonna ja selle juures asuwa komisjoni põhimääruste („Riigi Teataja“ nr. 21 — 1919 a.) punkt 6. põhjal oli riigiwaranduste ülesleidmise, nende hoidmise ja kokkukogumise eest kauban-dus-tööstusministril õigus tasu määrata mitte üle 10% nende waranduste wäär-tusest.

Tähendatud põhimäärused olid maks-wad Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuwõetud kaubandus-tööstusministeeriumi riigiwaranduste osakonna likwideerimise seaduse § 2 põhjal („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923 a.) kuni riigiwaranduste osakonna lõpuliku likwideerimiseni. Sama seaduse § 4 kohaselt awaldati riigiwa-randuste osakonna tegewuse lõpetami-

sest kaubandus-tööstusministeeriumi poolt 3. juulil 1923 a. („Riigi Teataja“ nr. 91 — lisa).

Enne riigiwaranduste osakonna tege-wuse lõpetatuks kuulutamist „Riigi Tea-tajas“ on esitatud 30. juunil 1923 a. nime-tatud osakonna poolt kaubandus-tööstus-ministrile eraisikute ja riigiametnikkude palwed, milles wiimased paluwad, toeta-des „Riigi Teataja“ nr. 21 — 1919 a. ilmunud seaduse peale, neile tasu mää-rata nende poolt ülesleitud, kättejuhata-tatud ja kokkukogutud waranduste eest, millised riigiwaranduste osakonna poolt riigile üle wõetud ja realiseeritud.

Tasu määramise õigus oli kaubandus-tööstusministrile antud põhjusel, et isi-kuid, kes riigiwaranduste olemisest tea-wad, ergutada nende ülesandmiseks ja kättejuhutamiseks riigiwõimudele ja ka selleks, et waranduste koondamisel riigi huwide kaitsmine tagajärjerikkamalt sün-niks.

Makswate seaduste põhjal saawad nii politsej, kui ka teised fiskaal wõimu esi-tajad (näiteks: piiriwalwe-, tolli- ja akt-siisiametnikud jne.) riigi huwide kaitsmi-sel ülesnäidatud energilise tegewuse ja usinuse eest autasusid ja teatud protsen-did waranduste wäärtusest, ja sellepärast ei wõi ka eelpooltähendatud isikuid erita-suta jätta nende poolt riigile päästetud waranduste eest.

Riigile päästetud waranduse ülewõt-mine riigiwaranduste osakonna poolt sündis ülaltähendatud isikute erakorrali-selt hoolsal kaastegewusel ning nõudis äärmiselt kiiret ja asjakohast talitust. Selle tõttu oli riigiwaranduste osakonnal wõimalik riigile üle wõtta neid waran-dusi kogusummas 75.806.387 marga wäärtuses, milliste päästmise eest tasu palutakse. Ühes wiimase warandusega on riigiwaranduste osakond üldse waran-dusi üle wõtnud 237.959.195 marga eest.

Eelpooltähendatud tasu maksmiseks, mis üldsummas 750.000 marka, puudus wastawate palwete esitamisel selleko-hane krediit ning selle tõttu jäid tähenda-tud palwed rahuldamata.

Päästetud waranduse suurt wäärtust arwesse wõttes ja silmas pidades nende isikute erakorralisi teeneid selle waran-duse päästmise juures tuleks neile isiku-tele selle wiljarikka töö eest määrata wastaw autasu, seda enam, et see autasu tuleb ühekordselt wäljaandmisele ning tulewikus ei saa riigi wäljaminekud riigi-

waranduste osakonna poolt ülewõetud waranduste päästmise asjus koormatud.

Eraldi peab tähendama, et riigiwaranduste osakonna otsused suuremate waranduste riigiomanduseks tunnistamise suhtes (nagu Beckeri ja Ko. a.-s. tehased, kus warandus väärt ligi 60.000.000 marka) on ka Riigikohtus riigi kasuks kinnitatud, kuhu luwitatud isikud kaebustega küsimused wiisid. Nende waranduste kokkukogumine ja tõenduste muretsemine oli erakorraliste raskustega seotud ja sündis ajal (Beckeri tehase suhtes), kus juba riigiwaranduste osakond oma tegewust likwideerima pidi. Beckeri tehase asjus tuli isikutel sellekohaste tõendusmaterjalide muretsemisel mitte ainult oma eraaega tarwitada, waid ka rahalisi kulusid teha, mille tõttu üksikud ametnikud raskesse majanduslikku seisukorda on sattunud.

Lisa nr. 28.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigile ülewõetud waranduste ülesleidmise eest maksetawa tasu seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Wabariigi Walitsuse ettepaneku juurde lisatud seletuskirja põhimõtetega, et isikutele, kellel on erakorralisi teeneid waranduste päästmisel riigile, tuleb ühekordist aulfasu määrata, — ei leidnud siiski otstarbekohaseks piirata tasumaksmist ainult nende isikutega, kes enne 1. juulit 1923 a. sellekohase palwega esinenud on.

Sealjuures määras rahaasjanduse komisjon tasu ülemmääraks 2%, kuna ajutise walitsuse poolt 25. märtsil 1919 a. wastuwõetud riigiwaranduste ülewõtmise osakonna põhimääruste („Riigi Teataja“ nr. 21 — 1919 a. p. 6) järele tasu ülemmääraks oli 10%.

Lisa nr. 29.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WÄLJASPOOL LINNU JA ALEWID ASUWATE KINNISWARADE HINDAMISE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigikogu poolt 8. weebruaril 1923 a. wastuwõetud väljaspool linnu ja alewid

asuwate kinniswarade hindamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 27 — 1923 a.) täiendatakse ja muudetakse järgmiselt:

§ 18.

Märkus 2. Wallawanema aset walla hindamiskomisjonides täidawad tarbekorral tema abid, wallawanema korraldusel.

§ 20 p. f.

Märkus. Walla hindamiskomisjonide hindamise toimetamise kohta wõiwad kinniswarade waldajad kaebtusi tõsta maakonna hindamise komitee ees kahe nädala jooksul peale kaebaja kinniswara hindamise töö lõpetamist wallas.

§ 21-a. Kinniswarade hindamise asutuste töödest osawõtmise eest maksetakse tasu, arwates nende tööde algamisest saadik:

a) maakonna hindamise komitee kinniswara waldajate seast walitud liikmetele ja

b) walla- ja kinniswara waldajate esitajatele walla hindamiskomisjonides.

Punkt a all tähendatud isikutele tasutakse peale selle ka sõidukulud sõitude puhul komiteede töödest osawõtmisel.

Tasumaksmise kui ka sõidukulude tasumise aluseks on riigiteenijate ametsõitude tasuseadus, kusjuures kõik punkt a ja b all tähendatud isikud riigiametnikkude 8. astme alla arwatakse.

Kõik ülewalmimetatud kulud kaetakse kinniswarade hindamise ameti sellekohastest krediitidest.

§ 32 lugeda järgmises redaktsioonis:

§ 32. Rahaministril on õigus kokkuleppel siseministriga ja põllutööministriga käesolewa seaduse täidewiimiseks üldisi juhtnõore ja üksikuid määrusi wälja anda, mis kohustawad eraisikutele, hindamiseasutustele ja hindajatele; juhtnõorid ja määrused kuulutatakse „Riigi Teatajas“.

Lisa nr. 30.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse täiendamise seadusele.

Käesolewa aasta 8. weebruari wäljaspool linnu asuwate kinniswarade hinda-

mise seaduse kohaldamine tegelikus elus on esile kutsunud soovi temas mõnesuguseid täiendusi teha.

Kõigepealt tuleb tähendada, et mainitud seaduse art. 18 põhjal moodustawad walla hindamiskommisjone, hindaja juhatusel, wallawanem ja üks kinniswara waldaja waldajate üldkoosoleku walikul, kusjuures sama seaduse art. 30 põhjal need komisjonid ainult sel korral õigusjõulised on, kuigi peale esimehe ainult üks liige kohal on. Wallawanemal, kelle peal mitmesugused kohustused lasuwad, on tihtilugu raske hindamistööst osa wõtta. Omalt poolt wõib jälle kinniswarade waldajate esitaja wahest ühel ehk teisel põhjusel istungile ilmumata jääda. Seepärast oleks soowitaw, töötökenduse ärahoidmiseks, ette näha wõimalust, et hindamiskomisjonides wallawanema aset täita saaks tema abi. Tähele panes, et seaduses eneses on juba hindamise peakomitees sise- ja põllutöoministrite asetäitjatena ette nähtud nende abid, tuleks ka sellele wastawalt praegutekkinnud küsimust lahendada.

Edasi tuleb tähendada, et nii 8. weebruari 1923 a. seaduses, kui ka seletuskirjas käesolewa aasta eelarwe juurde hindamistööst toimetamise kohta ei leidu otsekohest juhatust walla esitajatele päewarahade maksmise kohta. Kuid nende peale pandud kohuste täitmine on kahtlemata seotud suure ajakuluga, ning neil juhtumistel, kus ühe walla piirkonnas mitu hindajat töötawad, ei ole wallawanemal ei ka komisjoni walitud liikmel wõimalik, kui nemad tõsiselt oma ametikohuste peale waatawad, enda kodust tööd nagu kord ja kohus toimetada. Nii-sugustel tingimistel wõib loomulikult juhtuda, ning eriti kibedal tööajal, et walla komisjoni liikmed kõrwale puigelda katsuwad hindamistööst osawõtmisest, mis oma korda olulist tõket sünnitaks asjade käigus. Silmas pidades eelkirjeldatud olukorda, ja mitmelt poolt kohtade pealt awaldatud palweid maksta waldade esitajatele päewarahasid, tuli rahaministeerium nendele nõudmistele wastu, kandes tarwilist kulu kinniswarade hindamise ameti eelarwele. Korraldus selle küsimuse kohta on wälja kuulutatud „Riigi Teatajas“ nr. 93. Kuid peale seda, kui eelarwe kawa 1924 a. peale arutamisele wõeti, leidsid riigikontrolli esitajad, tähendatud wäljaannete tarwidust mitte esitades, et waldade esitajatele päewarahade määramine nõuab

kinnitust seadusandlikul teel. Eeltoodud kahtluste tõttu oleks otstarbekohane käesolewat küsimust Riigikogule ette panna.

Edasi on waja tähendada, et 1923 a. 8. weebruari seadusega (§ 29) on määratud ühekuuline tähtaeg kinniswarade waldajate wastuwäidete esitamiseks hindamise peakomitee tema poolt wälja-saadetud hindamiskawatsuste kohta. Mis puutub küsimusse, millise aja jooksul wõib kaebada walla hindamiskomisjonide otsuste peale, siis ei leidu seaduses selle kohta mingisuguseid tähendusi. Ei ole wõimalik tunnustada, et see 1923 a. 8. weebruari seaduse otsekohene tühik on. Walla komisjonide otsustel on olemas esialgsete kawatsuste iseloom, milliseid, waatamata selle peale kas nende peale kaebatakse ehk mitte, edaspidi muuta wõiwad maakonna, kui ka peakomiteed. Seepärast oleks asjaolu suhtes soowitaw, et waldajad endi wastuwäidete esitamist wõimalust mööda ajandaksid kohe peale nende kinniswarade hindamise lõpetamise kohtade peal. Ühelt poolt annab see maakonna komiteedele wõimalust läbi waadata sissetulewat hindamismaterjaali suurema teadwusega, teiselt poolt kergendab see tarwilistel kordadel kontrolljuurdluste toimetamist. Oleks otstarbekohane seepärast piirata kahe nädalaga wastuwäidete esitamise tähtaega walla komisjonide heaksarwamiste peale.

See on wõimalik sellepärast, et seaduse põhjal kinniswarade waldajatel õigus on osa wõtta otsekohe, isiklikult ehk enda esitajate kaudu, nende walduste hindamise juures.

Eeltoodud alustel tuleks: 1) wallawanematele õigus anda sel korral, kui neil mitte wõimalik ei ole walla hindamiskomisjoni istungitest osa wõtta oma asetäitjateks komisjoni määrata wallawanema abid; 2) wallawanematele, nende abidele ja wallakogude poolt walitud kinniswarade waldajatele õigus anda päewarahade saamise peale, 8. klassi järele, aja eest, mil nemad walla hindamiskomisjonide tööst osa wõtsid, kuna kinniswarade waldajate esitajatele maakonna komisjonides ka õigust anda sõidurahade peale ja 3) hindamiskomisjonide otsuste peale kinniswarade waldajate poolt kaebuste sisseandmise tähtaeg määrata kahenädaline, arwates sellest päewast, mil nende walduses olwate kinniswarade hindamistööd lõpetati.

Siia juurde lisatakse, et 8. weebruari 1923 a. seaduse § 32-se on eksikombel sattunud sõna „täidewiimiseks“ asemele sõna „seletuseks“, millist wiga sellega parandatakse, et § 32 parandatult korra- takse.

Lisa nr. 31.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduse täiendamise seadusele.

Tarwilikuks tunnistades Wabariigi Walitsuse poolt esitatud täiendusi ja muudatusi wäljaspool linnu ja alewid asuwate kinniswarade hindamise seaduses, leidis rahaasjanduse komisjon tarwilikuks selle seaduse kohaldamiseks tegeliku elu nõuetele wastawalt temas omalt poolt järgmisi muudatusi ja täiendusi teha.

§ 17 muudeti selles mõttes, et maakonnakoogudele õigus antakse omalt poolt walitud esitajatele tarwilikul korral asemikka walida, kuna hindamise komitee koosolekutest järjekindlalt osawõtmine ühedele ja samadele esitajatele pikapeale koormawaks muutub, mille tagajärjel komitee töö kannatab; samadel motiividel muudeti ka § 17. märkust ja anti maakonnawalitsuse esimehele õigus omale asetäitjaks määrata ühte maakonnawalitsuse liigetest, kes komitee koosolekul esimehe kohuseid täidab.

Samast paragrahwist jäeti wälja lõplause, mille järele kolmest maakonnakoogu poolt hindamise komiteesse walitawast esitajatest kaks pidid olema maamanikud; kuna hindamise alla kuuluvad ka asunikude waldamisel olewad maad, siis oleks komisjoni arwates ülemalnimetatud kitsendus ebaotstarbekohane.

Eelmise paragrahwi eeskujul muudeti ka § 18-t ja wõimaldati kinniswara waldajatele oma esitajale walla hindamiskomisjonis tarwilikul korral asemikku walida.

Walitsuse poolt § 20 p. f juurde ette pandud märkust muutis komisjon selles mõttes, et tulewikus hindamise tagajärg hinnatud kinniswara waldajale kirjalikult

teatada tuleb. Senni tehti seda suusõnal, mis kaebtuse tõstmisel raskusi ja arusaamatusi on tekitanud.

Lisa nr. 32.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI JA SOOME WAHEL TSIWIIL-PROTSESSI ASJUS SÕLMITUD KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti ja Soome wahel 18. märtsil 1924 a. sõlmitud kokkulepe, mille järele Haagis 17. juulil 1905 a. mitmete riikide wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud konwentsiooni art. 1—24 määrused („Riigi Teataja“ nr. ... 1924 a.) wastastikusel alusel tarwitusele wõetakse, tunnustatakse kinnitatuks.

Kokkulepe ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 33.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ja Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

18. märtsil s. a. Eesti-Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe sarnaneb sisuliselt täiesti Riigikogu poolt 7. märtsil l. a. kinnitatuks tunnistatud samalaadilisele Eesti-Läti-Leedu wahel tehtud konwentsioonile ning nii sisu kui ka wormi poolest on ta täiesti ühelaadiline Eesti ja Rootsi wahel 27. nowembril l. a. sõlmitud kokkuleppele.

Mis puutub kokkuleppe sisusse, siis kohustuwad selle järele mõlemad lepinguosalised pooled Haagis 17. juulil 1905 a. tehtud rahwuswahelise konwentsiooni art. 1—24 ettenähtud määrusi wastastikusel alusel tarwitusele wõtma.

Nimetatud Haagi konwentsioon puudutab mõningaid rahwuswahelise eraõiguse aineid ning kokkuwõetult oleks tema sisu järgmine.

Konwentsiooni esimene osa (1—6) käsitab lepinguosaliste riikide wahelist kohtulikkude ja mittekohtulikkude aktide

Lisa nr. 34.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

Eesti ja Soome wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Üldkommissjon peab Eesti ja Soome wabariigi wahel Tallinnas 18. märtsil 1924 a. allakirjutatud kokkuleppe tsiwiilprotsessi asjus Haagis 17. juulil 1905 a. sõlmitud konventsiooni tarwitusele wõtmise kohta Wabariigi Walitsuse motiiwidel tarwilikuks ja wastuwõetawaks.

Kokkuleppe kinnitamise eelnõus jagas puhtwormilistel põhjustel üldkommissjon § 1-se lõigete järele kaheks iseseiswaks paragrahwiks ja jättis endise § 2 wälja, sest üldkommissjoni arwates ei ole käesolewal korral erilist tarwidust, et kinnitamise seadus peaks maksma hakkama erakorraliselt.

§ 1 jäeti wälja „(„Riigi Teataja“ nr. 1924 a.)“, sest tegelikult ei saa seaduse wastuwõtmisel saadet teha selle „Riigi Teataja“ peale, milles konventsioon awaldatakse, kuna konventsioon awaldatakse Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seaduse juures. § 2 jäeti wälja sõna „alljärgnewalt“ kui ülearune.

Nende parandustega esitab üldkommissjon kokkuleppe kinnitamise seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 35.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI-ROOTSI WAHEL TSIWIIL- PROTSESSI ASJUS SÕLMITUD KOK- KULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Rootsi wahel 27. nowembril 1923 a. sõlmitud kokkulepe, mille järele Haagis 17. juulil 1905 a. mitmete riikide wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud konventsiooni art. 1—24 määrused wastastikusel alusel tarwitusele wõetakse, tunnustatakse kinnitatuks.

Kokkulepe ja Haagi konventsiooni artiklite 1—24 tekst awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

§ 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 36.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

27. nowembril 1923 a. Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkulepe sarnaneb sisuliselt täiesti Riigikogu poolt 7. märtsil 1923 a. kinnitatuks tunnistatud samalaadilisele Eesti-Läti-Leedu wahel tehtud konventsioonile. Kokkulepe Rootsiga ei ole sõlmitud küll konventsiooni näol, waid deklaratsioonide wahetamise teel, kuid see sündis sel põhjusel, et Rootsi walitsus seda kui lihtsamat kuju soowitawamaks pidas, mis ka meie poolt wastuwõetawaks tunnistati, sest et konventsiooni kujul tehtud lepingu ja deklaratsioonide wahetamise teel sõlmitud kokkuleppe wahel oluliselt wahet ei ole.*)

Käesolewa kokkuleppe tarwilikkus saab tuntawamaks ühtlasi Eesti-Rootsi kaubalepingu jõusseastumisega, kus eraõiguslikud wahekorrad mõlema maa kodanikkude hulgas tihenewad, esile kutsudes ühes sellega sagedamaid protsessuaalnähtusi.

Et kokkuleppe kõige selle juures mingisuguseid iseäralisi kohustusi kaasa ei too ja mõlemad maad õiguste ja kohustuste suhtes täiesti üheõiguslikku seisukorda asetab, siis ei wõiks kokkuleppe ratifitseerimiseks takistusi olla.

Lisa nr. 37.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Rootsi wahel tsiwiilprotsessi asjus sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Üldkommissjon peab Eesti wabariigi ja Rootsi kuningriigi wahel Tallinnas 27. nowembril 1923 a. allakirjutatud kokkuleppe tsiwiilprotsessi asjus Haagis 17. juulil 1905 a. sõlmitud konventsiooni tarwitusele wõtmise kohta Wabariigi Walitsuse motiiwidel tarwilikuks ja wastuwõetawaks.

*) Waata edasi lisa nr. 33, alates sõnadest: „Mis puutub kokkuleppe sisusse“ kunni lõpuni.

Kokkuleppe kinnitamise eelnõus jagas puhtwormilistel põhjustel üldkomisjon § 1-se lõigete järele kaheks iseseiswaks paragrahwiks ja jättis endise § 2 wälja, sest üldkomisjoni arwates ei ole käesolewal korral erilist tarwidust, et kinnitamise seadus peaks maksma hakkama erakorraliselt.

§ 2 lisati juurde sõnad „ühes eesti-keelse tõlkega“, sest kokkulepe ja konwentsioon on tehtud prantsuskeeles ja sellepärast on tõlke awaldamine tarwilik.

§ 2 jäeti wälja sõna „alljärgnewält“ kui üleaarne.

Nende parandustega esitab üldkomisjon kokkuleppe kinnitamise seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 38.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KOHTUKÄSKJALGADE TAKS.

(Lisa k. k. s. § 352² juurde.)

I.

§ 1. Kutse, teadaande wõi muu paberi kättetoimetamise eest asjaosalisele, tunnistajale, wõlgnikule wõi muule isikule kohtuasutusest saab kohtukäskjalg 25 marka.

§ 2. Kui kättetoimetamine on ühenduses wäljasõiduga, siis tasutakse sõidukulud üldise riigiametnikkude ja teenijate sõidu- ja päewaraha seaduse järele.

§ 3. Eelmistes paragrahwides ettenähtud tasurahad nõuab kättetoimetamise korraldaja kohtuasutus sisse sellelt isikult, kelle huwides kättetoimetamine sünnib.

§ 4. Nimetatud tasusummad on iga kohtu juures olewate kohtukäskjalgade ühine teenistus ja jagatakse nende wahel ära kohtu korraldusel igäühe waewa kohaselt.

II.

Käesolewa seaduse jõusseastumisega kaotawad maksu: kohtumaksude ja kulude seaduse („Riigi Teataja“ nr. 59/60 — 1920 a.) § 9 teine lause, alates sõnaga „Kohtu“ kunni „pealt“, samuti ka k. k. s. § 352² märkus ja § 352³.

Lisa nr. 39.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kohtukäskjalgade taksile.

Kohtukutsed saadetakse tsiwiilasjus asjaosalistele kätte: rahukohtust kas kohtukäskjala — kui see olemas, wõi politsei wõi wallawalitsuse kaudu (ts. kp. s. § 62), üldkohtust aga — kas kohtupristawi wõi kohtukäskjala läbi, kui kutsutawa elukoht on kohtuasutuse wõi kohtupristawi wõi kohtukäskjala elukohas, muil juhtumustel samal wiisil wõi posti kaudu (ts. kp. s. §§ 278 ja 279).

Selleks peeti end. ringkonnakohtute juures ametis erilised kohtukäskjalad (K. k. s. §§ 352¹—352⁵), kelle ülesandeks oli peale selle weel korrapidamine kohtusaalis; kohtukäskjalad said peale kindla palga weel eritasu kutsete kättetoimetamise eest Warssawi kohtukäskjalgade taksi alusel 15 kop. iga kutse pealt ühes sõidukuludega, kui selleks tuli wälja sõita (K. k. s. § 352² lisa II jagu).

Meil Eestis sai see tasu esimest korda normeeritud 8. I. 1919 a. kohtumaksude ja -kulude seaduse § 9-ga („Riigi Teataja“ nr. 2 — 1919 a., sead. nr. 3) teist korda 12. IV. 1920 a. seaduse § 9-ga („Riigi Teataja“ nr. 59/60 — 1920 a., sead. nr. 165) kuid tegelikult ta käsitusele ei tulnud, sest puudus rahukogude juures kohtukäskjala instituut.

1923 a. kewadel selgus, et kohtupristawid niiwõrd töga koormatud on, et nende peale ei wõi panna kutsete kättetoimetamist ega kohtus korrapidamist; et raskustest üle saada, wõtsid mõned rahukogud omale wabapalgalistena ametisse ülemäärased kohtupristawid ainult kutsete kättetoimetamiseks ja kohtus korrapidamiseks, makstes neile tasu kutsete kättetoimetamise eest saadawatest summadest uue kohtupristawite taksi järele („Riigi Teataja“ nr. 33/34 — 1923 a., sead. nr. 28 § 2 märkus), kuid seda olukorda ei wõi legaalseks pidada juba 12. IV. 1920 a. seaduse („Riigi Teataja“ nr. 59/60) § 9 tõttu; ka selgus, et määratud tasu à 50 mk. liiga kõrge on.

Arwesse wõttes neid asjaolusid, sai 1924 a. koosseisudesse üles wõetud 7 kohtukäskjala kohta (3 Tallinna, 2 Tartu, 1 Rakwerre ja 1 Wiljandi), minimaalse palgaga 4.000 m. kuus.

1923 a. Tallinna-Haapsalu rahukogu kogemus näitas, et aasta jooksul oli siin kohtukutsete arw 7.029, kuid 1924 a. jaanuarikuu näitas selle arwu weelgi suurenemist.

Nende andmete põhjal wõib umbkaudu oletada, et iga kohtukäskjala peale tuleb aasta kestel ümmarguselt 2.500 kättetoimetamist, mille tõttu tasuks on paras wõtta 25 m. ja mis annaks igale kohtukäskjalale umbes 5.000 m. kuus teenistust, ühes palgaga seega 9.000 m., mida riide ja jalanõude kulude, samuti ka jooksuwaewa tõttu ei wõi pidada kõrgeks.

Kuna ebaloomulik oleks uuesti maksmapandawas seaduses saatuda Warssawi kohtukäskjalgade taksile peale, siis on käesolewasse eelnõusse wõetud peale tasu enese normeerimise ka tasusummade sissenõudmise ja jaotamise määrused.

Ühes selle seadusega tuleks ära kaotada kohtukäskjala sennine tasumäär ja saade Warssawi taksiseaduse peale ning tunnistada kohtukäskjalad riigiteenijateks üldistel alustel.

Lisa nr. 40.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kohtukäskjalgade taksile.

Üldkommissjon wõttis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud kohtukäskjalgade taksi seaduses järgmised muudatused ette:

§§ 1 ja 2 wiidi kokkukõlasse nii redaktsiooniliselt kui sisuliselt kohtupristawite taksiga („Riigi Teataja“ nr. 33/34 — 1923 a.), selle wahega, et kohtukäskjalgadele sõiduraha mitte kahe hobuse pealt ei arwata, waid riigiteenijate ametsõitude määruste järele („Riigi Teataja“ nr. 113 — 1921 a.).

§ 3 muudatused on redaktsioonilised. Wälja jäetud on sõna „kohtuasutus“, selle tõttu, et isenesest mõistetawalt kättetoimetamise korraldaja all kohtuasutust tuleb mõista.

§ 4. otsustas üldkommissjon wälja jätta, leides, et wõrdlemisi wäikest tasu, mida kohtukäskjalad käesolewa seaduse § 1 põhjal saawad, otstarbekohane ei ole nende ühiseks teenistuseks arwata ja ära jaotada. Sõidukulude ja päewarahade jaotamiseks puuduks aga igasugune alus.

Muudes osades ühineb üldkommissjon Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga ja esitab eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 41.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EHITUSSEADUSE § 177 TÄIENDUS.

W. s. k. XII k., ehitusseaduse § 177 täiendatakse märkus 2-ga järgmises redaktsioonis:

Igasuguste ehituste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani üleswõetud maa-aladel on lubatud ainult selle plaani järele. Linnawolikogule jääb õigus lubada mitteolulisi kõrwalkaldumisi kinnitatud ehitusplaanist.

Maa-alad, mis linna ehitusplaani järele tänawate wõi awalikkude platside ning parkide alla wõetakse, lähewad linna omanduseks wabal kokkuleppel nende omanikkudega. Kokkuleppe puudumisel wõrandatakse linna omawalitsuse palwel need maa-alad linnale.

Lisa nr. 42.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

ehitusseaduse § 177 täiendusele.

Praegumakswa ehitusseaduse § 177 põhjal „ehitatakse linnad kindla kinnitatud korra järele“ kusjuures linnawalitsustel peaks õigus olema ehitajatelt nõuda ehitusi ainult planeerimise kawale wastawalt püstitada. Et aga planeerimise kawa järele tihti peale uulitsate ja awalikkude platside alla määratud maa-alad eraisikute päralt on ja Wene senati seletuste järele (Указ сената 30. IX. 1899, nr. 10105, 7. X. 1909 nr. 9748. Опред. I ден. прав. сената 1898² nr. 9673, 1897² nr. 3689) linnawalitsustel õigus puudub keelata neid täis ehitada, siis on asi tegelikult nii kujunenud, et ehitajad ainult oma huwisid silmas peawad ja linnaplaneerimise kawad paberilt kaugemale ei jõua. On arusaadaw, et sarnane ehituswiis linnade kaswule ja kindlale arenemisele palju takistusi teeb ja tema kõrwaldamiseks abinõusid tarwis leida on, iseäranis nüüd, kus 1924 a. ette näha on suuremaid ehitusi. Käesolewa „täiendusega“ on mõeldud läbi wiia määrus, mis annaks linna-

walitsustele juriidilise aluse nõuda chitajatelt planeerimise kawast kinnipidamist. Määrus on ajutine, mis kunni uue ehituseaduse maksmapanemiseni hädaabi-nõuna ellu peab jääma.

Lisa nr. 43.

Omawalitsuse komisjoni SELETUSKIRI

ehitusseaduse § 177 täiendusele.

Omawalitsuse komisjon peab Wabariigi Walitsuse poolt esitatud ehituseaduse § 177 täienduse walitsuse motiividel tarwilikuks.

Komisjon on arwamisel, et maalade wõõrandamine, juhtumisel, kui linnadel korda ei lähe neid omandada kokkuleppel, sündima peaks Wabariigi Walitsuse otsusega, mis asja kiirustaks ja Riigikogu hulgast vähemtähtsusega tööst wabastaks.

Lisa nr. 44.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

OMAWALITSUSTE MAKSUSEADUSTE MUUDATUSTE JA TÄIENDUSTE AJU- TINE SEADUS.

I.

Walla ja maakonna omawalitsuste sisetulekute, wäljaminekute eelarwete ja aruannete ajutine seadus („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., seadus nr. 83) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 2. Waldadele ja maakondadele antakse õigus peale maksude, mis ette nähtud sellekohastes eriseadustes, wõtta oma kulude katteks wastawate nõukogude otsuste põhjal käesolewa seaduse määruste järele järgmisi maksusid:

a) Maakondade ja waldade heaks:

1. Laada- ja turuplatside maks.
- 1-a. Liikumata waranduste maks.
- 1-b. Uued maksud.
- b) Waldade heaks eriti:
 2. Işikumaks.
 3. Ärimaks.
 4. Jalgrattamaks.
 5. Weoärimaks.
 6. Sõiduhobuste ja tõldade maks.

7. Kantseleimaks.

7-a. Lisatulumaks.

d) Maakondade heaks eriti:

8. Trahterimaks.

9. Maks tööstuslikkude ja kaubanduslikkude ettewõtete äritunnistuste pealt.

10. Weeteede liikumiswahendite maks.

11. Autode, mootorrataste ja jahtide maks.

12. Suwitajate maks.

13. Laskeriistade ja jahipidamislubade maks.

14. Lõbustusmaks.

15. Kantseleimaks.

16. Lisaärimaks.

1-a. Liikumata waranduste maks.

§ 8¹. Maakonnad ja wallad on õigus-
tatud wõtma oma heaks 19. jaanuari
1920 a. seaduses („Riigi Teataja“ nr. 18/19
— 1920 a. sead. nr. 82) ja selle seaduse
muutmise seaduses ettenähtud liikumata
waranduste maksu järgmistel alustel:

a) maakonnad — kunni kahekordses
riigimaksu kõrguses waldades asuwate
liikumata waranduste pealt;

b) wallad — kunni kahekordses riigi-
maksu kõrguses walla piirkonnas asu-
wate liikumata waranduste pealt.

§ 8². Maakondade heaks nõuawad
maksu sisse wallawalitsused, kellele sel-
leks otstarbeks iga aasta mitte hiljem
1. märtsi teated maksukõrguse kohta saa-
detakse. Kui selleks tähtajaks teated
maakonnawalitsustelt päralt ei ole jõud-
nud, nõutakse maks sisse eelmise aasta
jaoks kindlaksmääratud normide järele.

§ 8³. Maks maakondade ja waldade
heaks nõutakse sisse ühel ajal riigi liiku-
mata waranduste maksuga.

§ 8⁴. Maks tasutakse wallawalitsuse
kassasse.

§ 8⁵. Wallawalitsused teewad iga kuu
esimeseks päewaks arwe kõigi eelmisel
kuul sissetulnud summade kohta ja anna-
wad maakonna maksusumma edasi hilje-
malt 10-ks kuupäewaks.

§ 8⁶. Tähtajaks tasumatajäänud maks
loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse
ühes 2% wiiwitusrahaga kuus.

Wiiwitusraha nõutakse sisse terwete
kuude eest, kusjuures poolikud kuud ter-
weteks loetakse.

§ 8⁷. Maksuwõlg, mis tekkinud enne
waranduse üleminekut ühe omaniku käest
teise kätte, tasutakse uue omaniku poolt.

Märkus. See määrus ei käi awa-
likul enampakkumisel omandatud waran-
duste kohta.

§ 8°. Maakonna ja wallawalitsused on õigustatud lubama maksutähtaja pikendust maksjatele, kes majanduslikult raskest seisukorras. Maakonna- ja wallanõukogude loal võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole või sisse nõudmine maksja majanduslikult hävitada võib.

1-b. Uued maksud.

§ 8°. Maakonna ja walla omawalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri kinnitusele, ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.

Nende maksude määrad ja wõtmise kord awaldatakse „Riigi Teatajas“.

2. Isikumaks.

§ 9. Kõigilt füüsilistelt isikutelt 20 kuni 60 aastani, kellele walla piirkonnas alaline elukoht, wõetakse walla heaks isikumaksu. Maksukõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

Wallanõukogu on õigustatud maksu maksjaid liikidesse jaotama ja üksikutele liikidele kõrgemat või madalamat maksu määrama, kusjuures aga maksu kõrgem määr ei tohi olla suurem kui madalam määr wilekordselt wõetud.

Naisisikud maksawad isikumaksu poole vähem meesisikutest.

Riigi-, omawalitsuse või eraasutuste hoolekande kulul ülewälpeetawad, samuti ka riigi- või omawalitsuse asutuste paiuki- või abirahaosalised isikud on isikumaksust wabad.

3. Ärimaks.

§ 10. Wallad wõiwad oma heaks maksu wõtta walla piirides asuwate ja tegewuses olewate kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettewõtete pealt, mis riigi-ärimaksu alla ei kuulu, — kuni 5.000 margani ettewõtte pealt aastas.

Maksu kõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

Maksunormide ülesseadmisel tuleb arwesse wõtta ettewõtete suurust, sisseaset ja tegewuse wiljakust.

4. Jalgrattamaks.

§ 11. Jalgrattad võib walla piirides maksu alla panna. Maksukõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

§ 12. Isikud, kes jalgrattamaksu mõne omawalitsuse piirkonnas tasunud, ei kuulu teise omawalitsuse piirkonda asumisel jalgrattamaksu alla aja jooksul, mille eest maks juba tasutud.

§ 13. Jalgrattad, mis peale maksutähtaja omandatud, kuuluwad maksu alla omandamise päewast arwates, kusjuures maks kuni maksuaasta lõpuni kindlaks määratakse proportsionaalselt aastamaksu summale.

Maks tuleb ühe kuu jooksul peale jalgratta omandamise walla kassasse tasuda.

§ 14. Tähtajaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse kahekordses suuruses.

5. Weoärimaks.

§ 16. Maksu kõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

§ 18. Wallanõukogul on õigus weoäripidajad liikidesse jagada ja iga liigi jaoks isemaksu määr kinnitada.

Maksu wõtmisel tuleb paragrahw 13 ja 14 ettenähtud määrusi wastawalt tarwitada.

6. Sõiduhobuste ja tõldade maks.

§ 19. Sõiduhobuste ja tõldade maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab wallanõukogu, paragrahw 13 ja 14 ettenähtud määrasid wastawalt tarwitusele wõttes.

7. Kantseleimaks.

§ 20. Kantseleimaksu wõetakse waldade kantseleis igasugu tunnistuste kui ka allkirjade, ärakirjade, lepingute ja wäljakirjutuste tõekstunnistuste pealt 18 marka; iga ärakirja wäljakirjutuse lehe pealt 18 marka, kusjuures iga lehekülje peale mitte vähem kui 25 rida arwatakse. Ärakirjad ja wäljakirjutused, milles alla 25 rea, loetakse ühe lehe ette ja kuuluwad 18-margalise maksu alla.

§ 22. Kantseleimaksust wabastatakse tsiwiil-kohtupidamise seaduse § 681 ettenähtud tunnistuste nõutamiseks wõetawad tõendused, wäljamaalt tulewate tunnistuste ja teiste dokumentide (§ 20) nõudmised, samuti ka passid ja isikutunnistused.

Kantseleimaks ei ole wastuwaidlemata korras politsei kaudu sissenõutaw.

7-a. Lisatulumaks.

§ 22¹. Wallad on õigustatud wõtma oma heaks lisatulumaksu isikutelt, kes walla piirkonnas tulumaksu maksjate nimikirjas seisawad, — kuni 15% möödunud aasta tulumaksust, mis riigi tulumaksu-seaduse § 21 põhjal wälja arwatud.

§ 22². Lisatulumaks nõutakse erimak-sulehtedel ühel ajal riigimaksuga. Riigimaksu kui ka lisamaksu maksulehed saa-

detakse maksumaksjatele kätte wallawalitsuste kaudu ja wallawalitsuste poolt. Lisamaksu wäljaarwamine ja lisamaksulehtede täitmine sünnib wallawalitsuses wiie päewa jooksul maksulehtede kättesaamise päewast arwates. Kui selleks tähtjaks lisamaksulehed walmis ei saa, saadetakse riigimaksulehed maksjatele wiibimata kätte, kuna lisamaksulehed eraldi kätte toimetatakse.

§ 22³. Lisamaks maksetakse walla kassasse.

§ 22⁴. Tähtjaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiiwitusrahaga kuus. Wiiwitusraha nõutakse terwete kuude eest, kusjuures poolikud kuud terweks loetakse.

§ 22⁵. Wallawalitsused on õigustatud lubama maksutähtaja pikendust lisatulumaksu maksjatele, kes raskes majanduslikus seisukorras. Wallanõukogude lubal võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole, wõi sissenõudmine maksja majanduslikult häwitada võib.

§ 22⁶. Wallad on kohustatud üleliigselt tasutud summad maksjatele tagasi maksma.

10. Weeteede liikumiswahendite maks.

§ 38. Maakonnad woiwad maksu alla panna weeteede liikumiswahendid, mille alaline asupaik wäljaspool linna ja alewi piirised ja mida inimeste ja kaupade wendamiseks wõi kalapüügiks tarwitatakse wõi muudeks otstarbeteks wälja üuritakse, aluseks wõttes nende wahendite weejõudu ja tulu.

Maksu alla ei kuulu liikumiswahendid, mille pealt riigiärimaksu wõetakse.

Maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab maakonnanõukogu.

Maksuwõtmisel tuleb paragrahwides 13 ja 14 ettenähtud määrusi wastawalt tarwitada.

11. Autode, mootorrataste ja jahtide maks.

§ 39. Waldade piirides peetawad autod, mootorrattad ja jahid võib maakond maksu alla panna.

Maksukõrguse ja wõtmise korra määrab maakonnanõukogu.

12. Suwitajate maks.

§ 41. Suwitajate maksu võib maakond oma heaks wõtta ainult suwituskohdades. Suwituskohad määrab maakonnanõukogu ettepanekul siseminister.

§ 45. Maksukõrguse üksikute isikute wõi perekondade pealt, samuti ka maksuwõtmise korra määrab maakonnanõukogu. Suwituskohade kohta peetakse maakonna tuludes ja kuludes eriarwe.

13. Laskeriistade ja jahipidamise lubade maks.

§ 46. Jahipidamise lubade pealt võib maakond oma heaks maksu wõtta nõukogu poolt määratud kõrguses.

Maks tasutakse maakonna kassasse ühel ajal jahipidamise loa omandamisega.

Laskeriistade lubade pealt wõetakse maakonna heaks maksu 200 marka aastas.

Maksu nõuab sisse politsei ühel ajal laskeriista loakirja wäljaandmisega. Sisestunud summa annab politsei iga kuu maakonnawalitsuse kassale edasi.

Märkus. Linnas ja alewis elanikkudele antud laskeriistade lubade maks läheb samas kõrguses ja korras wastawa linna wõi alewi heaks.

16. Lisaärimaks.

§ 51¹. Maakonnad woiwad oma heaks maksu wõtta waldade piirkonnas asuwate maksuaastal tegewuses olewate ja riigiärimaksu alla kuuluwate kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettewõtete pealt, wälja arwatud riigi ärimaksu-seaduse paragrahw 509-as (Sead. kogu V köide 1914 a. wäljaanne) tähendatud ettewõtted.

§ 51². Maksu wäljaarwamise aluseks on eelmisel aastal jaoskonna ärimaksu komitee poolt wastuõetud riigi puhaskasumaksu määr.

§ 51³. Maksu ülemmäär on 50% riigi puhaskasumaksust. Maksu kõrguse määrab maakonnanõukogu.

§ 51⁴. Teated riigimaksu määrade kohta muretsewad maakonnawalitsused Eesti panga osakondadest. Saadud andmete põhjal arwawad maakonnawalitsused maksu wälja ja saadawad maksjatele maksulehed kätte.

§ 51⁵. Maks tasutakse maakonna wõi wallawalitsuse kassasse kahes ühesuguses osas: esimene pool ühe kuu jooksul ja teine pool — nelja kuu jooksul peale maksulehe kättesaamise päewa.

§ 51⁶. Tähtjaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiiwitusrahaga kuus.

§ 51⁷. Maakonnawalitsused on õigustatud maksutähtaja pikendust lubama maksjatele, kes majanduslikult raskes seisukorras.

Maakonnaõukogu loal võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole või sissenõudmine maksja majanduslikult hävitada võib, või ettevõtte oma tegewuse maksuaastal lõpetanud.

II.

29. septembri 1917 a. linnade sissetulekute ja väljaminekute seadus (Sobr. usak. i rasp. praw. nr. 274 — 1917 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 6. Täiendatakse märkus 2-ga: „Krundist, millel ehitused peal, loetakse ehitustealolewaks maaks ehituste tarwidustele wastaw maa-ala, mille suuruse määravad linnawolikogud. Ülejäänud ehitustest wabaolew osa krundist loetakse mitte ehitustealolewaks maaks.

§ 10. Linnawolikogul on õigus linnas asuwate liikumata waranduste üldist ümberhindamist oma äranägemisel ette võtta.

§ 24. Selles paragrahwis ettenähtud trahwiprotsendi ülemmäär tõstetakse ühe protsendi pealt kahe protsendi peale kuus.

§ 31. Linnawolikogudele antakse õigus isikutelt, kes linna piirides tulumaksu maksjate nimekirjas seisawad, lisamaksu oma heaks võtta kunni 15% maksuaasta tulumaksust, mis riigi tulumaksu-seaduse § 21 põhjal välja arwatud.

§ 32. Lisamaksu kõrguse määrab linnawolikogu.

§ 33. Linnawalitsus teatab iga aasta hiljemalt 1. aprilliks maksuinspektoritele, missugusel määral linnawolikogu otsustanud lisamaksu võtta.

§ 34. Lisamaksu arwawad välja maksuinspektorid. Maks nõutakse sisse ühes riigimaksuga.

§ 37. Lisamaks tasutakse ühes riigimaksuga Eesti panga osakonda.

§ 38. Tähtjaks tasumatajäänud lisamaks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiivitusrahaga kuus.

§ 39. Maksutähtaja pikendamine ja üleliigsete ning lootuseta maksude kustutamine sünnib samade asutuste poolt ja samas korras, kui riigimaksu summadegi kohta.

§ 40. Maksjatelt üleliigselt tasutud summad on linnad kohustatud tagasi maksma.

§ 51¹. Linnad võiwad oma heaks lisamaksu võtta linnas asuwate, maksuaastal tegewuses olewate ja riigiärimaksu alla kuuluwate kaubandusliikude ja tööstusliikude ettevõtete pealt kunni 50%

riigi puhaskasumaksust, välja arwatud riigiärimaksu seaduse § 509-as (Sead. kogu V k. 1914 a. väljaanne) tähendatud ettevõtted.

Maksu väljaarwamise alus ja maksu võtmise kord on seesama, mis käesolewa seaduse I j. §§ 51¹—51⁷ maakondade kohta tähendatud.

§§ 71, 74, 79, 80, 88, 92, 97, 98, 102, 105 kaotatakse ära maksu ülemmäärad.

§ 111¹. Linna omawalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri kinnitusel, ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.

Nende maksude määrad ja võtmise kord awaldatakse „Riigi Teatajas“.

III.

Wene ajutise walitsuse poolt 15. juulil 1917 a. antud alewiseadus (Sobr. usak. i raspr. praw. nr. 187 — 1917 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 110. Täiendatakse märkusega: „Alewid, kus käesolewas paragrahwis ettenähtud maks sisse seatud, kaotawad õiguse liikumata waranduste maksu võtta 19. jaanuaril 1920 a. liikumata waranduste maksuseaduse alusel („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82).

§ 123. Peale § 110 tähendatud maksu võib alewivolikogu alewi heaks võtta järgmisi maksusid: 1) äritunnistuste maksu, 2) trahterimaksu, 3) weoärimaksu, 4) eraisikute, hobuste ja sõiduriistade maksu, 5) koertemaksu, 6) jalgratta- ja jõuwankrite maksu, 7) lõbustusmaksu, 8) maksu platside, turgude ja uulitsate tarwitamise eest põllusaaduste ja muude kaupade müügikohaks, 9) kuulutuste- ja reklaammaksu, 10) paatide- ja süstademaksu, 11) weo- ja kandekauplemise maksu, 12) kogukondliikude kaalude tarwitamise maksu, 13) suwitajate maksu, 14) lisatulumaksu, 15) liikumata waranduste maksu 19. jaan. 1920 a. sead. järele („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a. sead. nr. 82), 16) isikumaksu, 17) lisaärimaksu, 18) iseäralisi rahalisi maksusid, naturaalkohustuste asemel.

Märkus. Liikumata waranduste maksu 19. jaanuaril 1920 a. seaduse alusel on alewid õigustatud wõtma ainult sel korral, kui nad ei võta alewiseaduse § 110 ettenähtud iseseiswat liikumata waranduste maksu.

§ 125¹. Alewid võiwad lõbustusmaksu sisse seada alustel, mis 12. aprilli

1920 a. linnade ja alewite maksuseaduste muutmise ja täiendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a. sead. nr. 181) § 3-as ja lõbustusmaksu muutmise seaduses („Riigi Teataja“ nr. 44 — 1922 a. sead. nr. 16) kindlaks määratud.

§ 126. Weoärimaksu, eraisikute hobuste ja sõiduriistade maksu, koertemaksu, jalgratta- ja jõuwan'kriitemaksu, maksu platside, turgude ja uulitsate tarvitamise eest, kuulutuste- ja reklaamide maksu, paatide- ja süstademaksu, weo- ja kandekauplemise maksu, kogukondlike kade kaalude tarvitamise maksu ja suvitajate maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis nende maksude wõtmise asjus linnade kohta määratud.

§ 126¹. Alewid wõiwad oma heaks lisatulumaksu wõtta isikutelt, kes alewi piirides tulumaksu maksjate nimekirjas

§ 126⁸. Isikumaksu kõrguse ja wõtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis selle maksu wõtmise asjus käesolewa seaduse I j. § 9 waldade kohta määratud.

§ 126⁹. Lisaärimaks wõetakse alewis asuwate maksuaastal tegewuses olewate ja riigiärimaksu alla kuuluwate kaubandusliikide ja tööstusliikide ettewõtete pealt kunni 50% riigi puhaskasumaksust, wälja arwatud riigi ärimaksu-seaduse § 509-as (Sead. kogu V köide 1914 a. wäljaanne) tähendatud ettewõtted.

Maksu wäljaarwamise alus ja maksu wõtmise kord on seesama, mis käesolewa seaduse I j. §§ 51²—51⁷ maakondade kohta tähendatud, selle erandiga, et teated riigiärimaksu määrade kohta saadetakse alewiwalitsustele kätte Eesti panga osakondade poolt.

§ 127¹. Alewi omawalitsustel on õigus

seadus („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a. sead. nr. 21).

5. Walla ja maakonna omawalitsuste maksude kohta käiwa 31. detsembri 1920 a. seaduse täiendamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 44 — 1922 a. sead. nr. 17).

6. Hundesteuerordnung für Liv- und Estland 10. maist 1918 a. (Verdngsblt. nr. 22, 19. III 1918 a. Ziff. nr. 258) ja 10. juunist 1918 a. (Verdngsblt. nr. 25, 1918 a. Ziff. nr. 304).

Lisa nr. 45.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ja täienduste ajutisele seadusele.

Omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ja täienduste ajutise seaduse väljatöötamiseks ja esitamiseks Riigikogule on põhjust andnud järgmised asjaolud.

1. Nagu üldiselt teada, on meie omawalitsuste rahaline seisukord äärmiselt kitsas. Sellest kitsikusest annawad tõendust need üksikud korraldused, mis seisukorra parandamiseks ajutiselt ette on wõetud, nagu lisamaksud omawalitsuste 1920, 1921 ja 1923 a. puudujääkide katteks; riigi toetussummad maakonna omawalitsustele õpetajate palkade maksmiseks 1922 ja 1923 aastal jne.

Et omawalitsused riigi orgaanilised osad on ja nii riigil kui ka omawalitsustel ühised ülesanded täita — rahwa hea käekäigu eest hoolitsemine, siis tuleb omawalitsuste peale tõsist tähelpanu juhtida ja nende kitsiku rahalise seisukorra parandamiseks mõjuwad abinõud tarwitusele wõtta.

Käesolew eelnõu on selles asjas eriti just waldadele ja alewitele wastu tulla püüdnud, neile osalt uusi tuluallikaid awades, osalt praegusi tulusid suurendades. Nii on waldadele ja alewitele lisatulumaks ette nähtud, waldadele antakse wõimalus liikumata waranduste maksu oma heaks wõtta kaks korda niipalju, kui nad seda praegu teewad. Samuti on waldade heaks wõetawa isikumaksu ülemmäärad ära kaotatud, nii et waldadel wõimalus on tarwiduse korral isikumaksu kõrgemal määral wõtta, kui see makswa seaduse järele sündida wõib.

Alewite kohta on peale lisatulumaksu isikumaks ette nähtud. Edasi antakse alewitele see osa liikumata waranduste ja tulumaksust, mis praegu maakonnad alewitelt saawad. Lõpuks on lisaärimaksu protsent alewite heaks kõrgendatud.

Waldadelt wõetakse praegune tööstusmaks ja antakse lisaärimaksu näol maakondadele. Wallad wõiwad edaspidi oma heaks maksu (ärimaksu) wõtta ainult nende walla piirides asuwate kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettewõtete pealt, mis riigiärimaksu alla ei kuulu.

Linnadele antakse wõimalus lisatulumaksu wõtta. Linnade kasuks on ka lisaärimaksu protsent kõrgendatud.

Mis puutub maakondadesse, siis ei awa käesolew seadus wiimaste kasuks mingisuguseid uusi tuluallikaid. Maakonnad saawad küll lisaärimaksu, kuid nendelt läheb ära liikumata waranduste- ja tulumaks, mis nad praegu alewitelt saawad. Selle tõttu tuleb ka käesolewal aastal maakondadele nende kulude katteks riiklikku toetust anda, mis otstarbeks wastaw summa riigi eelarwesse on wõetud.

2. Praegused omawalitsuse maksuseadused on laiali pillatud ja nende käsitlemine on selle tõttu õige raske. Asi on weel keerulisemaks muutunud selle läbi, et üksikuid seadusi mitmel korral muudetud ja täiendatud on. Et praegu üksikute maksude kohta selgust saada, peab enne terve kogu seadusi läbi waatama, mis asjata tööd ja ajakulu nõuab.

Käesolewal seadusel on sellepärast peale muu ka otstarbeks laialipillatud omawalitsuse maksuseaduste muudatused ja täiendused wõimalikult ühte koondada ja sellega nende käsitlemist kergendada.

3. Praegustes omawalitsuse maksuseadustes on terve rea maksude ülemmäärad wabaks jäetud, kuid ühtlasi wajawad need ülemmäärad siseministri kinnitamist kokkuleppel rahaministriga. Et sarnane kord, silmas pidades rohket omawalitsuste arwu, laialist kirjawahetust nõuab, on enam kui selge. Eelnõu jätab ka edaspidi teatawate maksude ülemmäärad wabaks, kuid kaotab nende praeguse kinnitamise korra ära. Sellega langeb hulk tööd ja kirjawahetust ära, kuna teiselt poolt waewalt põhjust karta oleks, et omawalitsused maksud liiga kõrged määravad. Selle põhjenduseks wõib seda ette tuua, et praegu, kus teatawate maksude ülemmäärad kinnitamisele kuuluwad, nad harilikult esitatud ku-

jul kinnitatud on, kuna ainult väikene protsent rewideerimiseks ja ümberotsustamiseks omawalitsustele tagasi on saadetud. Peaasjalikult kuulus sarnaste maksude hulka waldade kasuks minew tööstusmaks, mis aga eelnõus uuele, enam reaalsele alusele seatud on.

4. Käesolewa seaduse kohaselt jõusseastuw maksukorraldus annaks omawalitsustele wõimaluse oma tulusid järgmiselt suurendada:

a) **Wallad.** Wallad saawad praegu liikumata waranduste maksu umbes 40 miljonit marka. Seda summat on waldadel wõimalik kunni kahekordseks tõsta, saades sellega liikumata waranduste maksu 80 miljoni marga ümber aastas.

Üldine tulumaksu summa waldade kohta on umbes 110 miljonit marka. Wõttes kunni 15% sellest summast, saaksid wallad oma heaks lisatulumaksu 16 miljoni marga ümber.

Et aga waldadelt tööstusmaks tema praegusel kujul umbes 18 miljoni marga suuruses maakondade kasuks läheb ja waldadele õigus jääb seda maksu ärimaksu näol ainult niisuguste tööstuslike kude ja kaubanduslike kude ettevõtete pealt wõtta, mis riigiärimaksu alla ei kuulu, missugune maks aga waldadele õige väikese summa annab, siis aitaks lisatulumaks, kui ta täies 15% ulatuses wõetakse, ainult selle tuluallika aset täita, mis waldadele tööstusmaksuga kaduma läheb.

Isikumaksu ülemmäär on wabaks jäetud ja seda maksu wõiwad wallad niisuguses kõrguses määrata, kuidas seda walla tarwidused nõuawad.

b) **Alewid.** Alewitele antakse see osa liikumata waranduste maksust, mida maakonnad alewitelt saawad. See osa teeb umbes 2 miljonit marka wälja. Peale selle wõiwad alewid liikumata waranduste maksu, mida nad praegu saawad, kunni kahekordseks tõsta, mis alewitele umbes 2 miljonit marka tulu juurde toob.

Tulumaksu saawad alewid praegu 670.000 marga ümber. Maakonnad saawad alewitelt tulumaksu 1.300.000 marga ümber. Edaspidi maakonnad alewitelt tulumaksu enam ei saa ja maakonna tulumaksu osa läheb alewitele.

Peale selle antakse alewitele õigus oma heaks lisatulumaksu wõtta kunni 15% möödunud aasta tulumaksust, mis umbes 900.000 marka wälja teeb.

Lõpuks on alewite heaks lisaärimaksu protsent suurendatud ja alewitele õigus antud isikumaksu wõtta.

d) **Maakonnad.** Maakonnad saawad lisaärimaksu ja annawad ära tulumaksu ja liikumata waranduste maksu, mida nad senni alewitelt said. Peale selle saawad maakonnad oma kulude katteks riigilt toetust.

e) **Linnad.** Linnadele antakse õigus oma heaks lisatulumaksu wõtta kunni 15% maksuaasta tulumaksust, mis umbes 20 miljonit marka wälja teeb. Peale selle on lisaärimaksu protsent linnade heaks kõrgendatud, mis linnadele umbes 50 miljonit marka lisatulu annab.

5. Käesolew seadus on ajutine ja talle järgneb 1924 a. jooksul omawalitsuste täieline maksuseadus, mis omawalitsuste tuluallikad kindlale alusele rajab.

Arwesse wõttes käesolewat kitsikusaastat ei arwa walitsus wõimaliku olewat uusi tuluallikaid laiendada maakondade kohta 1924 a. Wallad ja alewid saaksid aga puudujääkidest wälja aidatud. 1925 a. on lootus abirahade süsteemi kaotada ka maakondades ja selleks neile ette näha tulud omawalitsuste alalises maksuseaduses.

Lisa nr. 46.

Omawalitsuse komisjoni ettepanek.

OMAWALITSUSTE MAKSUSEADUSTE MUUDATUSTE AJUTINE SEADUS.

I.

Walla ja maakonna omawalitsuste sisetulekute, wäljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutine seadus („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., seadus nr. 83) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 2. Waldadele ja maakondadele antakse õigus peale maksude, mis ette nähtud sellekohastes eriseadustes, wõtta oma kulude katteks wastawate nõukogude otsuste põhjal käesolewa seaduse määruste järele järgmisi maksusid:

a) **Maakondade ja waldade heaks:**

1. Laada- ja turuplatside maks.
- 1-a. Liikumata waranduste maks.
- 1-b. Uued maksud.

- b) **Waldade heaks eriti:**
 2. Isikumaks.

3. Ärimaks.
4. Jalgrattamaks.
5. Wooriärimaks.
6. Sõiduhobuste ja toredussõiduriistade maks.
7. Kantseleimaks.
- 7-a. Lisatulumaks.
- d) Maakondade heaks eriti:
8. Trahterimaks.
9. Maks tööstusliikude ja kaubandusliikude ettevõtete äritunnistuste pealt.
10. Weeteede liikumisvahendite maks.
11. Autode, mootorrataste ja jahtide maks.
12. Maks suwitus- ja rawitsuskohtades.
13. Laskeriistade ja jahipidamise lubade maks.
14. Lõbustusmaks.
15. Kantseleimaks.
16. Lisaärimaks.

1-a. Liikumata waranduste maks.

§ 8¹. Maakonnad ja wallad on õigustatud wõtma oma heaks 19. jaanuari 1920 a. seaduses („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a. sead. nr. 82) ja selle seaduse muutmise seaduses ettenähtud liikumata waranduste maksu järgmistel alustel:

a) maakonnad — kunni kahekordses riigimaksu kõrguses waldades asuwate liikumata waranduste pealt;

b) wallad — kunni kahekordses riigimaksu kõrguses walla piirkonnas asuwate liikumata waranduste pealt.

§ 8². Maakondade heaks nõuawad maksu sisse wallawalitsused, kellele selleks otstarbeks iga aasta mitte hiljem 1. märtsi teated maksukõrguse kohta saadetakse. Kui selleks tähtjaks teated maakonnawalitsustelt päralt ei ole jõudnud, nõutakse maks sisse eelmise aasta jaoks kindlaksmääratud normide järele.

§ 8³. Maks maakondade ja waldade heaks nõutakse sisse ühel ajal riigi liikumata waranduste maksuga.

§ 8⁴. Maks tasutakse wallawalitsuse kassasse.

§ 8⁵. Wallawalitsused teewad iga kuu esimeseks päewaks arwe kõigi eelmisel kuul sissetulnud summade kohta ja annawad maakonna maksusumma edasi hiljemalt 10-ks kuupäewaks.

Kui maakonna summad tähtjaks edasi ei saadeta, maksawad wallawalitsused 1% kuus wiiwitusraha.

§ 8⁶. Tähtjaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 2% wiiwitusrahaga kuus.

Wiiwitusraha nõutakse sisse terwete kuude eest, kusjuures poolikud kuud terweteks loetakse.

§ 8⁷. Maksuwõlg, mis tekkinud enne waranduse üleminekut ühe omaniku käest teise kätte, tasutakse uue omaniku poolt.

Märkus. See määrus ei käi awalikul enampakkumisel omandatud waranduste kohta.

§ 8⁸. Maakonna ja wallawalitsused on õigustatud lubama maksutähtaja pikendust maksjatele, kes majanduslikult raskest seisukorras. Maakonna- ja wallanõukogude loal võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole või sissenõudmine maksja majanduslikult häwitada võib.

1-b. Uued maksud.

§ 8⁹. Maakonna ja walla omawalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri nõusolekul, katteisi selles seaduses mitte ettenähtud vähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.

Nende maksude määrad ja wõtmise kord awaldatakse „Riigi Teatajas“.

2. Isikumaks.

§ 9. Füüsilistelt isikutelt 20 kunni 60 aastani, kellel walla piirkonnas alaline elukoht, võib wõtta walla heaks isikumaksu. Maksukõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

Wallanõukogu on õigustatud maksu maksjaid liikidesse jaotama ja üksikutele liikidele kõrgemat või madalamat maksu määrama, kusjuures aga maksu kõrgem määr ei tohi olla suurem kui madalam määr wiiekordselt wõetud.

Riigi-, omawalitsuse või eraasutuste hoolekande kulul ülewalpeetawad, samuti ka riigi- või omawalitsuse asutuste paiuki- või abirahaosalised isikud on isikumaksust wabad.

Märkus. Wõetawa isikumaksu kogusumma ei või liikumata waranduste maksu kogusummast suurem olla, kui wiimane maks täies ulatuses ära kasutatud ei ole.

3. Ärimaks.

§ 10. Wallad wõiwad oma heaks maksu wõtta walla piirides asuwate ja tegewuses olewate kaubandusliikude ja tööstusliikude ettevõtete pealt, mis riigiärimaksu alla ei kuulu, — kunni 5.000 margani ettevõtte pealt aastas.

Ärimaksu alla ei kuulu ettevõtted, kus töötatakse ainult oma või oma perekonna tööjõuga või ainult ühe võõra õpilasega.

Maksu kõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

Maksunormide ülesseadmisel tuleb arvesse võtta ettevõtete suurust, sisseaset ja tegewuse wiljakust.

4. Jalgrattamaks.

§ 11. Jalgrattad võib walla piirides maksu alla panna. Maksukõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

§ 12. Isikud, kes jalgrattamaksu mõne omawalitsuse piirkonnas tasunud, ei kuulu teise omawalitsuse piirkonda asumisel jalgrattamaksu alla aja jooksul, mille eest maks juba tasutud.

§ 13. Jalgrattad, mis peale maksutähtaja omandatud, kuuluvad maksu alla omandamise päewast arwates, kusjuures maks kunni maksuaasta lõpuni kindlaks määratakse proportsionaalselt aastaaksu summale.

Maks tuleb ühe kuu jooksul peale jalgratta omandamise wallakassasse tasuda.

§ 14. Tähtajaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse kahekordses suuruses.

5. Wooriärimaks.

§ 15. Wooriärimaks nõutakse sisse kõigilt isikutelt, kes walla piirides seda äri ajawad.

§ 16. Maksu kõrguse ja sissenõudmise korra määrab wallanõukogu.

§ 17. Wooriärimaksu maksetakse poole aasta wiisi tähtaegadel, mida wallanõukogu kindlaks määrab.

§ 18. Wallanõukogul on õigus wooriäripidajad liikidesse jagada ja iga liigi jaoks isemaksuäär kinnitada.

Maksu wõtmisel tuleb paragrahw 13 ja 14 ettenähtud määrusi wastawalt tarwitada.

6. Sõiduhobuste ja toredussõiduriistade maks.

§ 19. Sõiduhobuste ja toredussõiduriistade, nagu: tõldade, kaleskade, troskade, sharabanide jne. maksu võib wallanõukogu võtta. Selle maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab wallanõukogu paragrahw 13 ja 14 ettenähtud määrasid wastawalt tarwitades.

Selle maksu alla postihobused ja postiõiduriistad ei käi.

7. Kantseleimaks.

§ 20. Kantseleimaksu võib võtta waldade kantseleis igasugu tunnistuste kui ka allkirjade, ära kirjade, lepingute ja wäljakirjutuste tõekstunnistuste pealt 20 marka; iga ära kirja wäljakirjutuse lehe pealt 20 marka, kusjuures iga lehekülje peale mitte wähem kui 25 rida arwatakse. Ära kirjad ja wäljakirjutused, milles alla 25 rea, loetakse ühe lehe ette ja kuuluvad 20-margalise maksu alla.

§ 22. Kantseleimaksust wabastatakse tsiwiil-kohtupidamise seaduse § 881 ettenähtud tunnistuste nõutamiseks wõetawad tõendused, wäljamaalt tulewate tunnistuste ja teiste dokumentide (§ 20) nõudmised, samuti ka passid ja isikutunnistused.

Kantseleimaks ei kuulu sissenõudmisele wastuwaidlemata korras.

7-a. Lisatulumaks.

§ 22¹. Wallad on õigustatud wõtma oma heaks lisatulumaksu isikutelt, kes walla piirkonnas tulumaksu maksjate nimekirjas seisawad, — kunni 15% möödunud aasta tulumaksust, mis riigi tulumaksu-seaduse § 21 põhjal wälja arwatud.

§ 22². Lisatulumaks nõutakse erimaksulehtedel ühel ajal riigimaksuga. Riigimaksu kui ka lisamaksu maksulehed saadetakse maksu maksjatele kätte wallawalitsuste kaudu ja wallawalitsuste poolt. Lisamaksu wäljaarwamine ja lisamaksulehtede täitmine ja wäljasaatmine sünnib wallawalitsuses seitsme päewa jooksul maksulehtede kättesaamise päewast arwates. Kui selleks tähtajaks lisamaksulehed walms ei saa, saadetakse riigimaksulehed maksjatele wiibimata kätte, kuna lisamaksulehed eraldi kätte toimetatakse.

§ 22³. Lisamaks maksetakse walla kassasse.

§ 22⁴. Tähtajaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiiwitusrahaga kuus. Wiiwitusraha nõutakse terwete kuude eest, kusjuures poolik kuu terweks loetakse.

§ 22⁵. Wallawalitsused on õigustatud protokolleeritud otsuse põhjal lubama maksutähtaja pikendust lisatulumaksu maksjatele, kes raskes majanduslikus seisukorras. Wallanõukogude loa võib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole, või sissenõudmine maksja majanduslikult häwitada võib.

§ 22^a. Wallad on kohustatud üleliigselt tasutud summad maksjatele tagasi maksma.

9. Maks tööstus- ja kaubandusettevõtete äritunnistuste pealt.

§ 37. Maakonnad võivad väljaspool linna ja alewi piirisid asuwate tööstus- ja kaubandusettevõtete pealt riigi põhiärimaksu (patendimaksu) lisaks kunni 100% selle maksu summast oma heaks võtta.

10. Weeteede liikumiswahendite maks.

§ 38. Maakonnad võivad maksu alla panna weeteede liikumiswahendid, mille alaline asupaik väljaspool linna ja alewi piirisid ja mida inimeste ja kaupade wendamiseks, kalapüügiks wõi muudeks otsarbeteks tarwitatakse, aluseks wõttes nende wahendite weojõudu.

Maksu alla ei kuulu liikumiswahendid, mille pealt riigiärimaksu wõetakse.

Maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab maakonnanõukogu.

Maksuwõtmisel tuleb paragrahwides 13 ja 14 ettenähtud määrusi wastawalt tarwitada.

11. Autode, mootorrataste ja jahtide maks.

§ 39. Autod, mootorrattad ja jahid registreeritakse ja maksustatakse maakonnawalitsuses, kui nad peasjalikult väljaspool linna ja alewi piirisid liiguvad.

Maksu suuruse määrab siseminister.

12. Maks suwitus- ja rawitsuskohtades.

§ 41. Maakonnawalitsused võivad oma heaks maksu wõtta nende piirkonnas olewate suwitus- ja rawitsuskohtades hooajaks sissesõitnud isikutelt.

Suwitus- ja rawitsuskohad ja nende piirid määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 45. Maksukõrguse üksikute isikute wõi perekondade pealt, samuti ka maksuwõtmise korra määrab maakonnanõukogu.

Maksu kohta peetakse maakonna tuludes ja kuludes eriarwe.

13. Laskeriistade ja jahipidamise lubade maks.

§ 46. Jahipidamise lubade pealt wõib maakond oma heaks maksu wõtta nõukogu poolt määratud kõrguses.

Maks tasutakse maakonna kassasse ühel ajal jahipidamise loa omandamisega.

§ 46¹. Laskeriistade lubade pealt wõetakse maakonna heaks maksu 200 marka aastas.

Maksu nõuab sisse politsei ühel ajal laskeriista loakirja wäljaandmisega. Sissetulnud summa annab politsei iga kuu maakonnawalitsuse kassale edasi.

Märkus. Linnas ja alewis elanikkudele antud laskeriistade lubade maks läheb samas kõrguses ja korras wastawa linna wõi alewi heaks.

16. Lisaärimaks.

§ 51¹. Maakonnad võivad oma heaks maksu wõtta waldade piirkonnas asuwate riigiärimaksu alla kuuluwate kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettevõtete pealt, wälja arwatud riigi ärimaksuseaduse paragrahw 509-as (Sead. kogu V köide 1914 a. wäljaanne) tähendatud ettevõtted.

§ 51². Maksu wäljaarwamise aluseks on eelmisel aastal jaoskonna ärimaksu komitee poolt wastuwõetud riigi puhaskasumaksu määr.

§ 51³. Maksu ülemmäär on 50% riigi puhaskasumaksust. Maksu kõrguse määrab maakonnanõukogu.

§ 51⁴. Teated maakonnawalitsustele riigimaksu määrade kohta annawad Eesti panga osakonnad. Saadud andmete põhjal arwawad maakonnawalitsused maksu wälja ja saadawad maksjatele maksulehed kätte.

§ 51⁵. Maks tasutakse maakonna wõi wallawalitsuse kassasse kahes ühesuguses osas: esimene pool ühe kuu jooksul ja teine pool — nelja kuu jooksul peale maksulehe kättesaamise päewa.

§ 51⁶. Tähtjaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiiwitusrahaga kuus.

§ 51⁷. Maakonnawalitsused on õigustatud maksutähtaja pikendust lubama maksjatele, kes majanduslikult raskes seisukorras.

Maakonnanõukogu loal wõib maksu maha kustutada; kui sissenõudmiseks lootust ei ole wõi sissenõudmine maksja majanduslikult häwitada wõib, wõi ettevõtte oma tegewuse maksuaastal lõpetanud.

II.

29. septembri 1917 a. linnade sissetulekute ja wäljaminekute seadus (Sobr. usak. i rasp. praw. nr. 274 — 1917 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 6. Täiendatakse märkus 2-ga: „Krundist, millel ehitused peal, loetakse ehitustealolewaks maaks ehituste tarwidustele wastaw maa-ala, mille suuruse

määravad linnawolikogud. Ülejäänud ehitustest wabaolew osa krundist loetakse mitte ehitustealolewaks maaks.

§ 10. Linnawolikogul on õigus linnas asuwate liikumata waranduste üldist ümberhindamist oma äranägemisel ette wõtta.

§ 24. Selles paragrahwis ettenähtud trahwiprotsendi ülemmäär tõstetakse ühe protsendi pealt kahe protsendi peale kuus.

§ 31. Linnawolikogudele antakse õigus isikutelt, kes linna piirides tulumaksu maksjate nimekirjas seisawad, lisamaksu oma heaks wõtta kunni 25% maksuaasta tulumaksust, mis riigi tulumaksu-seaduse § 21 põhjal wälja arwatud.

§ 32. Lisamaksu kõrguse määrab linnawolikogu.

§ 33. Linnawalitsus teatab iga aasta hiljemalt 1. aprilliks maksuinspektoritele, missugusel määral linnawolikogu otsustanud lisamaksu wõtta.

§ 34. Lisamaksu arwawad wälja maksuinspektorid. Maks nõutakse sisse ühes riigimaksuga.

§ 37. Lisamaks tasutakse ühes riigimaksuga Eesti panga osakonda.

§ 38. Tähtajaks tasumatajäänud lisamaks loetakse maksuwõlaks ja nõutakse sisse ühes 1% wiiwitusrahaga kuus.

§ 39. Maksutähtaja pikendamine ja üleliigsete ning lootusetu maksude kustutamine sünnib samade asutuste poolt ja samas korras, kui riigimaksu summadegi kohta.

§ 40. Maksjatelt üleliigselt tasutud summad on linnad kohustatud tagasi maksma.

§ 51¹. Linnad wõiwad oma heaks lisamaksu wõtta linnas asuwate, maksuaastal riigiärimaksu alla kuuluwate kaubandusliikude ja tööstusliikude ettevõtete pealt kunni 50% riigi puhaskasumaksust, wälja arwatud riigiärimaksu seaduse § 509-as (Sead. kogu V k. 1914 a. wäljaanne) tähendatud ettevõtted.

Maksu wäljaarwamise alus ja maksu wõtmise kord on seesama, mis käesolewa seaduse I j. §§ 51¹—51⁷ maakondade kohta tähendatud.

§§ 71, 74, 79, 80, 88, 92, 97, 98, 105 kaotatakse ära maksu ülemmäärad.

§ 102. Jalgrattamaksu wõetakse kõigi linna piirkonnas sõiduks tarwitatawate jalgrataste pealt. Autod, mootorrattad, jahid ja mootorpaadid registreeritakse ja maksustatakse linnawalitsuses, kui nad peajasjalikult linna piirkonnas liiguwad. Maksust on wabad riigiasutus-

tele ja § 96 p. 1, 2, 3 ja 5 ülesloetud isikutele kuuluwad jalgrattad, autod, mootorrattad, jahid ja mootorpaadid.

Maksu suuruse määrab siseminister, wälja arwatud jalgrattamaks, mille linnawolikogu määrab.

§ 104. Linnawalitsused wõiwad oma heaks maksu wõtta (§ 2 p. 28) suwitus- ja rawitsushooajaks sissesõitnud isikutelt.

Suwitus- ja rawitsuskohad ja nende piirid määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 111¹. Linna omawalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri nõusolekul, ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud wähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.

Nende maksude määrad ja wõtmise kord awaldatakse „Riigi Teatajas“.

III.

Wene ajutise walitsuse poolt 15. juulil 1917 a. antud alewiseadus (Sobr. usak. i raspr. praw. nr. 187 — 1917 a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 110. Täiendatakse märkusega: „Alewid, kus käesolewas paragrahwis ettenähtud maks sisse seatud, kaotawad õiguse liikumata waranduste maksu wõtta 19. jaanuaril 1920 a. liikumata waranduste maksuseaduse alusel („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a., sead. nr. 82).

§ 123. Peale § 110 tähendatud maksu wõib alewiwolikogu alewi heaks wõtta järgmisi maksusid: 1) äritunnistuste maksu, 2) trahterimaksu, 3) wooriärimaksu, 4) eraisikute, hobuste ja sõiduriistade maksu, 5) koertemaksu, 6) jalgratta- ja jõuwankrite maksu, 7) lõbustusmaksu, 8) maksu platside, turgude ja uulitsate tarwitamise eest põllusaaduste ja muude kaupade müügikohaks, 9) kuulutuste- ja reklaamidemaksu, 10) weeteede liikumise wahendite maksu, 11) weo- ja kandekauplemise maksu, 12) kogukondliikude kaalude tarwitamise maksu, 13) maks suwitus- ja rawitsushooajaks sissesõitnud isikutelt, 14) lisatulumaksu, 15) liikumata waranduste maksu 19. jaan. 1920 a. sead. järele („Riigi Teataja“ nr. 18/19 — 1920 a. sead. nr. 82), 16) isikumaksu, 17) lisaärimaksu, 18) kantseleimaksu, 19) iseäralisi rahalisi maksusid, naturaalkohustuste asemel.

M ä r k u s. Liikumata waranduste maksu 19. jaanuaril 1920 a. seaduse alusel on alewid õigustatud wõtma ainult sel korral, kui nad ei wõta alewiseaduse

§ 110 ettenähtud iseseiswat liikumata waranduste maksu.

§ 125¹. Alewid wõiwad lõbustusmaksu sisse seada alustel, mis 12. aprilli 1920 a. linnade ja alewite maksuseaduste muutmise ja täiendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a. sead. nr. 181) § 3-as ja lõbustumaksu muutmise seaduses („Riigi Teataja“ nr. 44 — 1922 a. sead. nr. 16) kindlaks määratud.

§ 126. Wooriirimaksu, eraisikute hobuste ja sõiduriistade maksu, koertemaksu, jalgratta- ja jõuwankrite maksu, platside, turgude ja uulitsate tarvitamise maksu, kuulutuste ja reklaamide maksu, weeteede liikumiswahendite maksu, weo- ja kandekauplemise maksu, kogukondlikkude kaalude tarvitamise maksu ja suwitajate maksu kõrguse ja wõtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis nende maksude kohta linna maksuseaduses tähendatud, wälja arwatud weeteede liikumiswahendite maks, mille kõrguse ja wõtmise korra määramisel wastawalt tarwitada tuleb käesolewa seaduse I j. § 38-as maakondade kohta ettenähtud määrusi.

Kantseleimaksu wõetakse alustel, mis selle seaduse I j. §§ 20—22 waldade kohta tähendatud.

§ 126¹. Alewid wõiwad oma heaks lisatulumaksu wõtta isikutelt, kes alewi piirides tulumaksu maksjate nimekirjas seisawad, kunni 15% (25%) möödunud aasta tulumaksust, mis riigi tulumaksu-seaduse § 21 põhjal wälja arwatud.

Maksuwõtmisel tuleb käesolewa seaduse I j. §§ 22²—22⁶ waldade kohta ettenähtud määrusi wastawalt tarwitada.

§ 126². Liikumata waranduste maksu 19. jaanuari 1920 a. seaduse järele wõiwad alewiwolikogud alewi piirkonnas asuwate liikumata waranduste pealt wõtta kunni neljakordses riigimaksu kõrguses.

§ 126³. Liikumata waranduste maks alewi heaks nõutakse sisse ühel ajal riigi liikumata waranduste maksuga.

§ 126⁴. Maks tasutakse alewi kassasse.

§ 126⁵. Tähtjaks tasumatajäänud maks loetakse maksuwõlakaks ja nõutakse sisse ühes 2% wiiwitusrahaga kuus. Wiiwitusraha nõutakse terwete kuude eest, kusjuures poolikud kuud terweteks loetakse.

§ 126⁶. Maksuwõlg, mis tekkinud enne waranduse üleminekut ühe omaniku käest teise kätte, tasutakse uue omaniku poolt.

Märkus. See määrus ei käi awalikul enampakkumisel omandatud waranduste kohta.

§ 126⁷. Alewiwalitsused on õigustatud protokolleeritud otsuse põhjal lubama maksutähtaja pikendust maksjatele, kes majanduslikult raskes seisukorras.

Alewiwolikogu loal wõib maksu maha kustutada, kui sissenõudmiseks lootust ei ole wõi sissenõudmine maksja-majanduslikult häwitada wõib.

§ 126⁸. Isikumaksu kõrguse ja wõtmise korra määrab alewiwolikogu alustel, mis selle maksu wõtmise asjus käesolewa seaduse I j. § 9 waldade kohta määratud.

§ 126⁹. Lisaärimaks wõetakse alewis asuwate maksuaastal tegewuses olewate ja riigiärimaksu alla kuuluwate kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettewõtete pealt kunni 50% riigi puhaskasumakst, wälja arwatud riigi ärimaksu-seaduse § 509-as (Sead. kogu V köide 1914 a. wäljaanne) tähendatud ettewõtted.

Maksu wäljaarwamise alus ja maksuwõtmise kord on seesama, mis käesolewa seaduse I j. §§ 51²—51⁷ maakondade kohta tähendatud, selle erandiga, et teated riigiärimaksu määrade kohta saadetakse alewiwalitsustele Eesti panga osakondadest.

§ 127¹. Alewi omawalitsustel on õigus, sise- ja rahaministri nõusolekul, ka teisi selles seaduses mitte ettenähtud wähemaid maksusid oma kulude katteks sisse seada.

Nende maksude määrad ja wõtmise kord awaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 119 ja § 153 p. p. 4, 5 ja 6 kaotatakse ära.

IV.

Käesolewas seaduses ettenähtud maksumäärad ja maksukorraldused wõetakse tarwitusele 1. jaan. 1924 a. alates.

V.

Siseministrile antakse õigus: 1) kokkuleppel rahaministriga selle seaduse elluwiiamiseks ja tarwitamiseks juhtnööre anda; 2) pikendada 1924 a. kohta I osa § 8² ja II osa § 33 ettenähtud tähtaega.

VI.

Selle seadusega kaotawad oma maksuuse:

1. Linnade ja alewite maksuseaduste muutmise ja täiendamise seaduse §§ 1, 2

ja 4 („Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a. sead. nr. 181).

2. Seadus walla- ja maakonna omawalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarwete ja aruannete ajutise seaduse muutmise ja täiendamise kohta („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a. sead. nr. 19).

3. Seadus 29. septembri 1917 a. linnade sissetulekute ja väljaminekute seaduse muutmise ja täiendamise kohta („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a. sead. nr. 20).

4. 12. aprilli 1920 a. linnade ja alewite maksuseaduste muutmise ja täiendamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a. sead. nr. 21).

5. Walla ja maakonna omawalitsuste maksude kohta käiwa 31. detsembri 1920 a. seaduse täiendamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 44 — 1922 a. sead. nr. 17).

6. Hundesteuerordnung für Liv- und Estland 10. maist 1918 a. (Verdngsblt. nr. 22, 19. III 1918 a. Ziff. nr. 258) ja 10. juunist 1918 a. (Verdngsblt. nr. 25, 1918 a. Ziff. nr. 304).

Lisa nr. 47.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutisele seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt 16. weebuaril s. a. esitatud omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutise seaduse peab omawalitsuse komisjon üldiselt wastuwõtawaks, leiab aga tarwiliku olewat selles, peale redaktsiooniliste paranduste, järgmised muudatused ette wõtta:

Pealkirjas lause lihtsustamise ja lühendamise mõttes sõnad „ja täienduste“ wälja jätta, arwesse wõttes, et muudatuste all täiendusi mõista wõib.

I osa.

§ 2-ses wõeti lit. b all p. 6 sõna „tõldade“ asemel „toredussõiduriistade“, sest et komisjon tarwilikuks leiab mitte ainult tõllad, waid ka muud toredussõiduriistad maksu alla panna.

§ 2-ses lit. d p. 12 sai järgmise sisu: „Maks suwitus- ja rawitsuskohtades“, sest et komisjon suwitusmaksu ka rawitsuskohtade peale laiendas.

§ 8^s lõppu wõeti järgmine lause: „Kui maakonna summa tähtajaks edasi ei saadeta, maksawad wallawalitsused 1% kuus wiiwitusraha“, et hooletuid wallawalitsusi sel teel sundida maakonna summasisid õigel ajal ära saatma.

§ 8^s wõeti sõna „kinnitusel“ asemel „nõusolekul“, sest et see tabawamalt wäljendab seaduslikku wahekorda omawalitsuse asutuste ja ministeeriumide wahel.

§ 9-as kustutati kolmas lõige naisiskute kohta, kui põhjendamata wallanõukogude õiguste kitsendamise.

Selle paragrahwi juurde wõeti veel järgmine märkus:

„Wõtewa isikumaksu kogusumma ei wõi liikumata waranduste maksu kogusummast suurem olla, kui wiimane maks täies ulatuses ära kasutatud ei ole.“

See märkus wõeti sel põhjusel sisse, et isikumaks, mis kõigilt kodanikkudelt wõetakse kehwestele liig koormawaks ei wõiks saada.

§ 10 esimese lõike lõppu wõeti järgmine lause: „Ärimaksu alla ei kuulu ettewõtted, kus töötatakse ainult oma wõi oma perekonna tööjõuga wõi ainult ühe wõõra õpilasega“.

Põhjus: et wäiksed ettewõtted mitte maksudega üleliigselt koormatud ei saaks, mis neid häwinemisele wõiks wiia.

§ 15 wõeti muudetawate paragrahwide hulka wastu ja wastawalt pealkirjale sai selle tekstis „weoärimaks“ — „wooriärimaksuks“ ümber nimetatud, missugune nimetus endisest selgem ja täpsem on.

§ 17 wõeti samasuguse muudatusega wastu kui § 15.

§ 18 wõeti sõna „weoäripidajaid“ asemel sõna „wooriäripidajaid“ samal põhjusel.

§ 19-as wõeti „tõldade maksu“ asemel „toredussõiduriistade maks“, sest et tõldade maks suuremale osale waldadele mingisuguseid maksustamise wõimalusi ei anna. Peale selle jättis komisjon selle maksu määramise wallanõukogudele wabatahtlikuks. Ühtlasi peab komisjon otstarbekohaseks, et posthobused ja postisõiduriistad sellest maksust wabastataks.

§ 20. Sõna asemel „wõetakse“ wõeti sõna „wõib wõtta“, et waldadele seda maksu mitte peale sundida. Asjaajamise ja arwepidamise lihtsustamise mõttes muudeti kantsleimaks 18 marga pealt 20 marga peale.

§ 22-ses lisati wiendas reas peale sõna „täitmine“ selgituse mõttes juurde sõnad „ja väljasaatmine“. Peale selle tunnistati tarwilikuks wallawalitsustele „wiie päewa“ asemel, neile pealepandud ülesande täitmiseks „7 päewa“ aega.

§ 22^b täiendati sõnadega „protokolleeritud otsuse põhjal“, et wallawalitsused õigustatud oleks lubama maksutähtaja pikendust kindlas korras.

§ 37 wõeti muudetawate paragrahwide hulka üles, sest et selle wiimane lause, kui ülearune, kustutati.

§ 39 on uue väljenduse saanud, et õigluse põhimõtet maksuma panna, — ühelt poolt — linnade ja alewite, teiselt poolt — maakondade wahel.

§ 41 on uue kuju saanud sellepärast, et tihti raske on wahet teha suwitus- ja rawitsuskoha wahel.

§ 51¹ kustutati sõnad „maksuaastal tegewuses olewate ja“, et wõimaldada ka hooajalistelt tööstustelt nagu, näiteks, metsatööstustelt, maksu wõtta (waata § 51²).

II osa.

§ 51¹ kustutati sõnad „maksuaastal tegewuses olewate ja“ samal põhjusel, mis I osa § 51¹ juures ette toodud.

§ 102 wõeti muudetawate paragrahwide hulka ja muudeti wastawalt I osas § 39 ettewõetud muudatustele.

§ 104 wõeti muudetawate paragrahwide hulka ja wiidi kokkukõllasse wastawa paragrahwiga käesolewa seaduse I osas.

III osa.

§ 123 muudeti kokkukõlastamise mõttes wastawate paragrahwidega käesolewa seaduse II osas. Punkt 18 — kantseleimaks wõeti sisse, sest et tuluallikat, mis waldadel on, ka alewitele lubada. Punkt 16 — isikumaksu sissewõtmise asjus läksid komisjonis hääled pooleks, mispärast komisjon oma ettepaneku 2 wariandis esitab.

§ 126 muudeti ühenduses § 123 ettewõetud muudatusega.

§ 126¹ läksid lisatulumaksu protsendi määra juures komisjonis hääled pooleks ja sellepärast esitab komisjon protsendi määra kahes wariandis — 15% ja 25%.

§ 126⁷ muudeti wastawalt I osas § 22⁵ ettewõetud muudatusele.

§ 127¹ muudeti samadel põhjustel, kui teise osa § 111¹.

§ 119 wõeti kustutatawate paragrahwide hulka sellepärast, et alewitele masinate maksustamise alal sama õigus anda, mis linnadel olemas.

V osa.

Kuna käesolewa seaduse maksmapanemine wiibib, siis täiendas komisjon V osa punkt teisega, mille järele wastawatele ministritele õigus antakse möödunud liikumata waranduste lisamaksu tähtaega maakonna omawalitsustes ja lisatulumaksu tähtaega linnades pikendada.

Nende parandustega esitab omawalitsuse komisjon eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 48.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutisele seadusele.

Käesolewa seaduse peaotstarwe oli, nagu Wabariigi Walitsuse seletuskirjast näha, omawalitsuste rahalist seisukorda parandada. Eelnõu baseerus teistel maksuseaduste (tulu-, äri- ja liikumata waranduste maksu) muudatustel, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud.

Kuna rahaasjanduse komisjonil põhjust ei ole arwata, et tulu-, äri ja liikumata waranduste maksu muudatuste seadused weel käesolewal istungjärgul Riigikogu poolt saaksid wastu wõetud, teisest küljest, käesolewat eelnõu sisuliselt kaaludes, komisjon otsusele jõudis, et selle eelnõu wastuwõtmine uusi sissetulekuid käesolewal aastal omawalitsustele ei anna, — otsustas komisjon Riigikogule ette panna omawalitsuste maksuseaduste muudatuste ajutist seadust tagasi lükata, sellejuures tarwilikuks tunnistada, et Wabariigi Walitsus esitaks weel käesolewal istungjärgul walla liikumata waranduste maksu ja isikumaksu seaduse, kuna täielik omawalitsuste maksuseadus tuleks esitada aegsasti sügiseseks istungjärguks, pärast seda, kui üldised maksuseaduse muudatused, millel käesolew eelnõu oma peaosades põhjeneb, on lõpulikult maksuma pandud.

Lisa nr. 49.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.
PROOWISEADUS.

I.

1. Üldised määrused.

§ 1. Müügile määratud ja tellimise järele valmistatud kuld- ja hõbeasjad peavad Eesti wabariigi proowidega warustatud olema.

§ 2. Kuldasjadele lüüakse järgmised proowid:

0,980	proow	sisaldab	98%	puhast	kulda,
0,960	„	„	96%	„	„
0,855	„	„	85,5%	„	„
0,750	„	„	75%	„	„
0,585	„	„	58,5%	„	„

Hõbeasjadele lüüakse järgmised proowid:

0,935	proow	sisaldab	93,5%	puhast	hõbedat,
0,900	„	„	90%	„	„
0,875	„	„	87,5%	„	„

§ 3. Paragrahwides 1. ja 2. tähendatud nõuetele ei allu: 1) kuld- ja hõbekangid ja latid; 2) kuld- ja hõbemälestuse aumärgid, matemaatilised, hirurgilised riistad ning kuld hambakestad; 3) kuld- ja hõbeasjad, mis kergemad on kui kaks grammi ja 4) parandusele antud kuld- ja hõbeasjad.

§ 4. Juhatus proowi alal on proowikoja käes, mis kaubandus-tööstusministeeriumi kaubandusosakonnale allub.

§ 5. Proowikoja juhatamine tehakse ülesandeks selle juhatajale; juhatajale abiks nimetatakse wanemad ja nooremad kontrolöörid ning teised koosseisu järele ametnikud.

Juhataja peab kõrgema tehnilise haridusega isik olema. Kontrolöörideks wõiwad nimetatud saada ainult lõpetatud algkooli haridusega ja asjatundjad isikud.

§ 6. Proowikoja ametnikud ei wõi kullasepa äri ja töötubade waldajad olla, niisamuti ka osa wõtta ei otse ei ka kaudselt wastawatest ettewõtetest.

§ 7. Proowikoja kohused on:

1) kuld- ja hõbeasju proowida ja tembeldada;

2) proowimaksu ja trahwisid sisse nõuda ja arwestada;

3) kuld- ja hõbeasjade müügi- ja walmistamiskohtade järele walwata.

2. Proowimine ja tembeldamine.

§ 8. Proowimiseks ja tembeldamiseks antakse asjad proowikotta sellekohase

proowikoja poolt kinnitatud kirjaliku teadaandega, millel asjade arw, kaal ja proow üles tähendatud on.

§ 9. Wäljamaalt müügi otstarbel sisseweetud kuld- ja hõbeasjad saadetakse tolliwalitsuse poolt enne omanikule wäljandmist proowikotta tembeldamiseks.

§ 10. Kõik kuld- ja hõbeasjad, mis sisemaa ettewõtetes valmistatakse, märgitakse eraldi proowikoja märkidest ettewõttemaniku poolt selge nimepitsatiga. Kullasepa ettewõtete omanikud on kohustatud oma nimepitsati proowikotta waskplaadi peal saatma. Uusi nimepitsatiga märkimata kuld- ja hõbeasju, wälja arwatud wäljamaalt sisseweetud asjad, proowikoda proowimiseks wastu ei wõta.

§ 11. Wäljaspool Tallinna asuwad kuld- ja hõbeasjadega kauplejad ja töökodade waldajad on kohustatud asju proowimiseks Tallinna saatma. Proowitud asjad saadetakse tagasi proowikoja kullul.

§ 12. Kui kuld- ehk hõbeasi, peale selle proowimist, mitte ühele § 2. tähendatud proowile täpipealselt ei wasta, siis lüüakse selle asja peale lähem alam proow.

Kui kuldasjade proow madalam, kui 0,585 ja hõbeasjade proow madalam kui 0,875, siis antakse sellest nendega esinejale enne teada.

Kui asjadega esineja ei tarwita § 13. põhjal temale antud õigust ehk kui tema seda õigust tarwitab, kuid proow siiski madalam on kõigemadalamast selles paragrahwis (§ 12) tähendatud määrast, siis lüüakse asjad kokku ning antakse esinejale tagasi.

Wäljamaalt sisseweetud kuld- ja hõbeasjad, kui nende proow tähendatud normidest madalam on, saadetakse tembeldamata tolliwalitsusele tagasi, kes nendega tolliseaduse järele talitab.

§ 13. Asjaga esinejal on õigus seitsme päewa jooksul, proowimise tagajärgede teadaandmise päewast arwates, nõuda kontrproowi proowikojalt, kes waidlusealolewa kuld- ehk hõbeasja Tartu ülikooli ehk riigi kesklaboratoriumi lõpuliuks proowi kindlakstegemiseks saadab, kusjuures saate ja kontrproowimise kulud eksija kannab.

§ 14. Taskukellad ning kuld- ja hõbeasjad, mida wõimatu proowidega, ilma neid wigastamata, märkida, warustatakse sellekohaste proowiplombidega.

§ 15. Kuld- ja hõbeasjad, mis seitsme päewa jooksul, sisseandmise päewast arwates, proowikojast ära wiidud ei saa,

saadetakse Eesti panka ehk tema osakonda hoiule, asjadega esinejate kulul, välja arvatud § 11. ettenähtud juhtumised.

§ 16. Tembeldamiseks antud asjade pealt võetakse proovimaksu posliniseaduses tähendatud alustel.

§ 17. Paragrahw 16. tähendatud proovimaksu väljaarwamisel kuld- ja hõbetaskukellade pealt, mille mehanism väljawõtmata, arwatakse mainitud kellad järgmise raskuse alla.

Kinnine meesterahwa kuldtaskukell — kolmkümmendneli grammi.

Lahtine meesterahwa kuldtaskukell — kakskümmendwiis grammi.

Kinnine naisterahwa kuldtaskukell — kolmteistkümmend grammi.

Lahtine naisterahwa kuldtaskukell — üheksa grammi.

Kinnine meesterahwa hõbetaskukell — nelikümmendkuus grammi.

Lahtine meesterahwa hõbetaskukell — kolmkümmendneli grammi.

Kinnine naisterahwa hõbetaskukell — seitseteistkümmend grammi.

Lahtine naisterahwa hõbetaskukell — kaksteistkümmend grammi.

§ 18. Proowimaks (§ 16) tasutakse enne tembeldamisele antud asjade tagasisaاتمیت, proowikoja orderite järele, Eesti panka ehk tema osakondadesse ära.

§ 19. Kuld- ja hõbeasjade, -kangide ja -lattide omanikud wõiwad proowikoda paluda, neid järele katsuda. Järele katsumise tagajärjed saawad üles tähendatud iseäralisse tunnistusse, mis proowikoja poolt välja antakse, kusjuures asjad, mis proowide alammäärale (§ 2) ei wasta, siiski kokku löömata jääwad.

Järelkatsumise eest wõetakse maks taksi põhjal, mis kindlaks määratakse kaubandus-tööstusministri poolt. Kui aga asja omaniku soowil asjale weel proowimärk peale lüüakse, siis wõetakse ainult proowimaks (§ 16).

3. Järelwalwe proowimääruste täitmise üle.

§ 20. Proowikoja kontrolööridel on õigus wabalt sisse pääseda kõigisse kaubanduslikkude ja tööstuslikkude ettevõtete ruumidesse, kus kuld- ja hõbe- kui ka kuld- ja hõbesarnaseid asju walmistatakse, alal hoitakse ehk müüakse, niihästi ettevõtete eneste kui ka nende äriraamatute rewideerimiseks. Rewideerimise juures peab olema ettevõtteomanik wõi tema asetäitja ja politseiametnik, kui see tarwis

on. Ettevõtteomanikul on õigus rewideerimisele eksperdina ühte kullaseppade ühisuse esitajat kutsuda.

§ 21. Rewideerimisel leitud kuld- ja hõbeasjadest, mis proowimäärustele mitte ei wasta, seatakse kokku nimekiri, milles asjade arw ja kaal ära tähendatakse ning pitseeritakse kinni. Ettevõtteomanikult (§ 20) wõetakse allkiri selleks, et kõik need asjad wiie päewa jooksul proowikotta saadetakse. Kui asjad tähendatud tähtaja jooksul proowikotta saadatud ei saa, siis toimetatakse neid proowikotta politsei kaudu ettevõtteomaniku kulul.

§ 22. Kõik ettevõtete waldajad, kes kuld- ja hõbeasju walmistawad ehk nendega kauplewad, on kohustatud end wastawa instruksiooni järele proowikoja registreerima ning wiimasele nende tegewuse kohta käiwad teated iga aasta saatma.

§ 23. Kaubandus-tööstusministril on õigus määrusi välja anda käesolewa seaduse tarwituselewõtmise kohta.

4. Trahwid proowimäärustest üleastumise eest.

§ 24. Proowimääruste wastu eksijaid karistatakse nuhtlusseaduse ja alljärgnewa § 25. põhjal.

§ 25. Kuld- ja hõbeasjade töösturid, kes proowikotta nimepitsati saatmise nõuet ei täida, karistatakse rahatrahwiga kunni wiietuhande margani. Sama trahwi osaliseks saawad ettevõtete waldajad, kes kuld- ja hõbeasju walmistawad ehk nendega kauplewad, juhtumistel, kui nende poolt § 22. nõudeid ettevõtete registreerimise ja teadete saatmise kohta wiimase aasta tegewuse üle ei täideta.

5. Proowimäärustest üleastumise kohta käiwa asjaajamise kord.

§ 26. Süüdistuste tõstmine proowimääruste rikkumiste eest on proowikoja juhataja ülesanne.

§ 27. Iga ilmsikstulnud proowimääruste rikkumise üle seawad proowikoja kontrolöörid protokolli kokku. Protokolli kokkuseadmise ning kuld- ja hõbeasjade kinnipidamise juures talitawad kontrolöörid kriminaal-kohtupidamise seaduse §§ 1131, 1134 kunni 1138, 1140 kunni 1144, 1147, 1150 kunni 1152, 1154 ja 1155 ettenähtud korra järele.

§ 28. Proowimääruste rikkumise kohta käiwaid asju aetakse kohtu teel, kusjuures nuhtlusseaduse § 1386 ja käesolewa seaduse § 25. ettenähtud proowi-

määruste vastu eksimise kohta käiwaid asju actakse alljärgnewates §§ 29 ja 30 ettenähtud korras.

§ 29. Kätte saades kontrolööri poolt kokkuseatud protokollu nuhtlusseaduse § 1386 ehk käesolewa seaduse § 25 ettenähtud proowimääruste rikkumise kohta, määrab proowikoja juhataja süüdlasele trahwi.

§ 30. Proowikoja juhataja korraldusest trahwimääramise üle teatatakse karistatawale isikule allkirja vastu ettepanekuga, kahe nädala jooksul, teate kättesaamise päewast arwates, proowikotta esitada Eesti panga ehk tema osakondade kwiitungi trahwi äratasumise üle. Kui kwiitung selle tähtaja jooksul esitatud ei ole, siis antakse asi wastawatele kohtuõimudele sisuliseks arutamiseks ja karistuse määramiseks.

§ 31. Nuhtlusseaduse § 1386 ja käesolewa seaduse § 25 põhjal sissekantud trahwisummad kantakse riigi sissetulekute arwele; wälja arwatud kümme protsenti nimetatud summadest, mis arwatakse kaubandus-tööstusministeeriumi erisummadesse, wäljaandmiseks kaubandus-tööstusministri loaga tasuks proowikoja ametnikkudele iseäralise agaruse eest ülaltähendatud paragrahwide vastu eksimiste awalikuks tegemise juures.

II.

Tööstuse seaduse (S. k. XI k. 2. j. 1893 a. wäljaanne, 1912 a. järg) proowiseadus (§§ 489 kuni 555), ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt wastuõetud 18. jaanuaril 1920 a. proowiseaduse muudatuse peatükk I („Riigi Teataja“ nr. 22/23 — 1920 a., seadus nr. 89) ja 4. septembril 1920 a. seaduse, proowiseaduse muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 145/146 — 1920 a., seadus nr. 301), peatükk I kaotatakse ära.

III.

Nuhtlusseaduse § 1386 (1912 a. järg), 1390 (1912 a. järg) ja 1404 (1912 a. järg) kaotatakse ära ja selle asemel wõetakse:

§ 1386. Töökojaomanik ehk kaupleja, kes süüdi on tembeldamisele alluwate, ilma kindlaksmääratud proowita, kuid täielikult walmis tehtud kuld- ja hõbeasjade alalhoidmises ehk müümises tööstuslikkudes ärides ehk kauplustes, wälja arwatud parandusele antud asjad, karistatakse rahatrahwiga:

Esimest korda kuni kahe kordse, teist korda kuni kolme kordse ja kolmat ja järgmist korda kuni wiiekordse proowimaksu suuruseni, mis nende kuld- ja hõbeasjade pealt wõtta tuleks.

§ 1404. Paragrahwides 1386, 1389 (järg), 1395 (järg) ja 1396 (järg) tähendatud juhtumistel wõetakse ära riigi kasuks kuld- ja hõbeasjad, millel puuduwad määratud proowid, märgid, plombid, nimepitsatid ja tähendused, ehk mis madalamad on, kui seaduslik proow. Proowiseaduse määruste vastu eksijate peale pandud rahatrahwid loetakse riigi sissetulekute arwele.

Lisa nr. 50.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI proowiseadusele.

Praegusel ajal on Eestis maksew endine Wene proowiseadus (Tööstuse seadus §§ 489—555 — 1893 a. wäljaanne 1912 a. järg). See seadus ei wasta mitmes suhtes meie tingimistele ja praktikas tekiwad selle tõttu tihti arusaamatused. Sellepärast oli tingimata tarwis seadusesse niiwõrd olulisi muutusi mahutada, et see kõige otstarbekohasem on, kui seda uue seaduse näol tehakse.

Seaduse kawa § 1 wõetakse põhimõtteks, et kuld- ja hõbeasju on müüa lubatud ainult Eesti wabariigi proowiga märgitult. Kuid sellega pole arwatud niisuguste asjade üksikud müügijuhtumised eraisikute wahel.

§ 2 wõetakse üles teistsugune proowi määramise mõiste, kui endises Wene seaduses (§ 506). Wene seaduse järele tähendas proow solotnikkude hulka puhtast kallihinnalisest metallist segu (ligatuuri) naelas. Arwesse wõttes meie kawatsetawat üleminekut meetrisüsteemi peale, wõetakse seaduse protsendiline proowi määramine puhtast kullast ehk hõbedast. Sellejuures wastawad proowide uued nimetused, mis ühtlustatud on wäljamaal tarwitusel olewatega, järgmistele endistele Wene proowidele:

- 1) kulla jaoks 0,980—96
0,960—92
0,855—82
0,750—72
0,585—56

2) hõbeda jaoks 0,935—88

0,900—86

0,875—84

Kuld- ja hõbeasjade proovimine ja tembeldamine, kui ka nende müügi ja valmistamise kohtade järelwalwe jääb endiselt proowikoja kohuseks.

Sellejuures on soowitaw seadusesse mahutada teatud minimaalsed nõuded kontrolööride hariduse ja neile usaldatud töö asjatundlikkuse suhtes. Et raske on tähendatud ametite peale suurema haridusega isikuid saada, peab leppima ka isikutega, kes algkooli lõpetanud, mis wastab, näiteks, endiste keskkoolide 4 klassidele (eelnoõ § 5).

§ 8 ja järgmistes reguleeritakse proowimise ja tembeldamise korda; sellejuures jääb üldiselt wõetud wana kord makswaks. Soowitaw on sinna mahutada mõned praktilise elu läbi wäljakutsutud täiendawad määrused.

Nõnda otsustab § 12 küsimuse, kuidas toimetada juhtumistel, kui asja puhta kulla ehk hõbeda protsent ei wasta täpipealt mitte ühelegi § 2. tähendatud proowile. Selle põhjal pannakse ka, kui näiteks asjas 81% puhast kulda, selle peale 0,750 proow, mis wastab 75% puhtast kullast.

Mõne asja peale, nende seas ka taskukellade kapslite peale — pole wõimalik iga kord proowi lüüa ilma asja rikkumata; sellepärast tuleb lubada, et proowimärgi pealelõõmise asemel plomb proowimärgiga selle külge kinnitatakse (§ 14).

Et tegelikult juhtumised ette tulewad, kus isikud toowad ise asjad proowikotta proowimiseks ja siis kaua aega nende järele ei ilmu, siis määratakse nende asjade proowikojas alalhoidmise kõrwaldamiseks seitsmepäewane tähtaeg, mille järele asjad Eesti panka ehk tema osakonda hoiule saadetakse, kust esineja neid tagasi saada wõib hoiuraha ära makstes (§ 15).

Posliniseaduse järele arwatakse proowimaks asja kaalu järele. Kuid, kuld- ehk hõbetaskukelladest pole alati wõimalik wälja wõtta mehhanismi, et see kulla ehk hõbeda kaalu kindlaksmääramist takistab, on nende metallide kohta, mida kellade kehad keskmiselt sisaldawad, wälja töötatud tabel, mida aluseks wõetakse proowimaksu wäljaarwamiseks (§ 17).

Et tegelikult selle järele walwata, et kauplustes kuld- ja hõbeasjad müüakse wastawa proowi all, peab kontrolööridel tingimata õigus olema wabalt sisse pää-

sed kaubanduslikkudesse ja tööstuslikkudesse ette wõtetesse, kus mitte ainult kuld ja hõbe, waid ka kulla- ja hõbedasarnaseid asju walmistatakse, alal hoitakse ehk müüakse. Ette wõtteomaniku huwide kaitseks on temal seaduse kawas ettenähtud õigus kutsuda rewisjoni juures wiibimiseks kullaseppade ühisuse esijat (§ 20).

Et wõimalik oleks tagajärjerikkamalt wõidelda seadusest kõrwalekaldumisega on otstarbekohane, et kontrolöörid huwitatud oleks wõimalikult suurema hulga seaduserikkumiste ilmsikstulemisest, abinõu selleks wõiks olla rahaline autasu, mida kontrolööridele wälja antakse nende poolt awaldatud ametihoolsuse eest. Nende autasude wäljaandmise allikaks on osa süüdlastelt saadud trahwirahadest, nagu see ette nähtud on juba makswates seadustes tolli-, aktsiisi- ja teiste ametnikkude kohta (§ 31).

Kunniselle ajani makswa proowiseaduse wastu eksimiste juures määras karistuse kohus, kuid niisugune kord on ühendatud suurte raskustega, sest kohtute koormatuse tõttu wenis niisuguste asjade otsustamine liig pikale ja peale selle tuli järelwalwe ametnikkudel kaotada palju aega wastutusele wõtmise, kohtu alla andmise ja süüdistamise peale kohtus. Ühel ajal ei wasta ka endised karistuse määrad, mis ette nähtud nuhtlusseaduse § 1386, muutunud elutingimistele.

Seda arwesse wõttes kawatsetakse kindlaks määrata kord, analoogiline sellele, mis juba olemas aktsiisi rikkumise suhtes.

Seaduse rikkumise juhtumise ilmsikstulemisel määratakse trahw proowikoja juhataja poolt. Kui süüdlane ennast selle otsuse alla painutab ja trahwi ära maksab, lõpetatakse sellega asi, kui tema aga kahe nädala jooksul trahwi ära ei maksa, antakse asi kohtusse (§§ 29, 30).

Makswa nuhtlusseaduse § 1386 järele wõetakse rahatrahwi wäljaarwamise aluseks ilma proowita leitud asja kulla ehk hõbeda wäärtus, kuid kulla ja hõbeda hinna praeguse lõpmata kõikumise juures pole niisugune alus mitte wastuwõetaw ja tuleb teist tarwitada. Sellepärast wõetakse trahwimäära aluseks proowimaksu suurus. Sellekohaselt on muudetud ülemaltähendatud § 1386.

Peale selle on tarwis muuta nuhtlusseaduse §§ 1390 ja 1404, sest 1) ei kawatseta enam nõuda kangide tembelda-

mist ja 2) ei wasta meie tingimistele tähendus kuld- ja hõbeasjade saatmise kohta Peeterburi rahakotta rahaks ümbertegemiseks.

Lisa nr. 51.

Rahaasjanduse komisjoni SELETUSKIRI proowiseadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud proowiseaduses on rahaasjanduse komisjon järgmised muudatused teinud:

1. Kommisjon leidis soowitawa olewat, et peale Wene riigis tarwituselolnud proowide ka odawamaid, madalama proowiga asju wõiks walmistada, nagu see suuremas osas Lääne-Euroopa riikides lubatud on, nimelt — kuldasjadele proow 375, see on 37,5% kulla sisaldusega ja hõbeasjadele proow 800 — see on 80% hõbeda sisaldusega.

2. Tagajärjerikkamaks wõitlemiseks proowiseadusest kõrwale kaldumise wastu oli walitsuse eelnõus ette nähtud kontrollööridele autasuandmine iseäralise agaruse eest.

Kommisjon leidis lisatasu andmise põhimõttelikult ebasoowitawa olewat ja jättis selle osa eelnõust wälja.

3. Senni aeti proowiseaduse rikkumise asju kohtulikul teel. Wabariigi Walitsus kawatses seda korda nüüd muuta ja mõnede proowiseaduse rikkumiste eest trahwimist proowikoja juhataja kätte usaldada.

Kommisjoni arwates on ülewalwe asutuse kätte ka karistuswõimu andmine põhimõttelikult ebasoowitaw ja kuna pealegi proowikoja autoriteet wõiks kannatada, kui kohus proowikoja juhataja poolt trahwitud isiku õigeks mõistab, jättis komisjon selle korra muutmata.

Lõpuks tunnistas komisjon tarwiliuks walitsuse eelnõust III osa, mis käsitleb makswa nuhtlusseaduse §§ 1386, 1390 ja 1404 muutmist, eraldada ja iseisewa nõwellina maksma panna. Peale nende paranduste on komisjon weel teisi parandusi eelnõus teinud, mis aga wähese tähtsusega, mille tõttu nende üksikasjaline ülesloetlemine tarwilik ei ole.

Lisa nr. 52.

Rahaasjanduse komisjoni SELETUSKIRI proowiseadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud proowiseaduses on rahaasjanduse komisjon järgmised muudatused teinud:

1. Kommisjon leidis soowitawa olewat, et peale Wene riigis tarwituselolnud proowide ka odawamaid, madalama proowiga asju wõiks walmistada, nagu see suuremas osas Lääne-Euroopa riikides lubatud on, nimelt — kuldasjadele proow 375, see on 37,5% kulla sisaldusega ja hõbeasjadele proow 800 — see on 80% hõbeda sisaldusega.

2. Kommisjon ei leidnud põhjendatuks Wabariigi Walitsuse eelnõus (§ 11) ettenähtud proowikoja kohustust omal kullul tagasi saata wäljaspool Tallinna proowimiseks saadetud asju. See kohustus oli walitsuse eelnõusse arwatawasti automaatlikult Wene seadustest üle wõetud, mis aga arwesse pidi wõtma hoopis teised kaugused.

3. Tagajärjerikkamaks wõitlemiseks proowiseadusest kõrwale kaldumise wastu oli walitsuse eelnõus ette nähtud kontrollööridele autasuandmine iseäralise agaruse eest.

Kommisjon leidis lisatasu andmise põhimõttelikult ebasoowitawa olewat ja jättis selle osa eelnõust wälja.

4. Senni aeti peaaegu kõiki proowiseaduse rikkumise asju kohtulikul teel. Wabariigi Walitsus kawatses seda korda nüüd muuta ja weel mõnede tähtsamate proowiseaduse rikkumiste eest trahwimist proowikoja juhataja kätte usaldada.

Kommisjoni arwates on ülewalwe asutuse kätte ka karistuswõimu andmine põhimõttelikult ebasoowitaw ja kuna pealegi proowikoja autoriteet wõiks kannatada, kui kohus proowikoja juhataja poolt trahwitud isiku õigeks mõistab, jättis komisjon selle korra muutmata, kuna ainult nimepitsati saatmise nõude mitte-täitmise, ettewõteté registreerimata jätmise ning teadete saatmatajätmise eest (§ 25) jääks wäiksemate rahatrahwide määramine proowikoja juhataja otsustada. Need trahwid oma iseloomu järele ei ole niiwõrd karistuse- kui korrarikkumise trahwid.

Lõpuks tunnistas komisjon tarwiliuks walitsuse eelnõust III osa, mis käsitleb makswa nuhtlusseaduse § 1390 tü-

histamise ja §§ 1386 ning 1404 muutmist, eraldada ja iseseiswa nowellina maksuma. Peale nende paranduste on komisjon veel teisi parandusi eelnõus teinud, mis aga wähesse tähtsusega, mille tõttu nende üksikasjaline ülesloetlemine tarwilik ei ole.

Lisa nr. 53.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

nuhtlusseaduse § 1390 tühistamise ja §§ 1386 ja 1404 muutmise seadusele.

Nuhtlusseaduse § 1390 tühistamine ja §§ 1386 ja 1404 muutmise oli ette nähtud Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud proowiseaduse eelnõus. Komisjon tunnistas nende paragrahwide muutmise alljärgnewatel motiividel küll tarwilikuks, kuid otstarbekohasuse seisukohast wälja minnes otsustas seda teha erinowellina.

N. s. § 1390 tühistatakse, sest et kulakangide tembeldamine uue proowiseaduse järele enam sunduslik ei ole. Sellekohaselt tuleb ka nuhtlusseaduse § 1404 muuta. On üleliigne § 1404-as eriti ära tähendada, kuhu tuleksid saata konfiskeeritud wäärtasjad (rahamin. — wõrdle „Riigi Teataja“ nr. 22/23 — 1920 a. III osa § 6), sest kõik riigi kasuks konfiskeeritud wäärtused lähewad riigikassasse.

N. s. § 1386 kohta tuleb tähendada, et trahwi aluseks on otstarbekohasem wõtta mitte metalli wäärtus, mille igakordne kindlaksmääramine raskusi wõiks tekitada, waid proowimaks. Nuhtlusseaduse § 1386 trahwi määrase korraldamise seletus tuleb tunnustada, et trahwi ülemmäär (25-kordne proowimaks, mis umbes wiiekordne metalli hind weneaegse redaktsiooni järele) peaks tarwitatud saama mitte enne, kui kolmandal seaduse rikkumise korral.

Lisa nr. 54.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

AWALIKKUDE RAAMATUKOGUDE SEADUS.

§ 1. Awalikkude raamatukogude ülesanne on wõimaldada kodanikkudele kirjanduse tarwitamist eneseharimiseks ja mõistlikuks meeelahutamiseks.

§ 2. Awalikud raamatukogud asutatakse ja peetakse ülewal waldade, alewite ja linnade poolt niisugusel arwul, et raamatukogu oleks kättesaadaw kõigile kogukonna kodanikkudele.

Märkus. Wähemad wallad wõiwad tarwiduse korral kokku leppida ühise raamatukogu asutamiseks ja ülewalpidamiseks.

§ 3. Awalikkude raamatukogude ülesannet wõiwad täita kohaliku omawalitsuse otsuse põhjal ka eraraamatukogud, kui nad täidawad käesolewa seaduse ja haridusministeeriumi poolt awalikkude raamatukogude kohta antawate määruste nõudeid (§ 24).

§ 4. Kui mõne walla, linna wõi alewi piirkonnas asuwad vähemalt kolm awalikku raamatukogu, siis moodustab üks neist kohaliku keskraamatukogu, mille ülesandeks on toimetada raamatute ja muu kirjanduse wahetust teiste kohalikkude raamatukogude wahel. Lähema korralduse raamatute wahetamise kohta teeb raamatukogude ülewalpidaja omawalitsus.

§ 5. Kirjanduse wahetust awalikkude raamatukogude wahel mitme walla wõi alewi piirkonnas korraldab maakonna kooliwalitsus, kokku leppides nende raamatukogude ülewalpidajatega.

§ 6. Awalikkude raamatukogude wõrgu määrab kindlaks linnades linnawalitsus, maal ja alewites maakonnawalitsus, wiimane waldade ja alewite sellekohaste ettepanekute põhjal.

§ 7. Awalikkude raamatukogude ülewalpidamiseks määrab walla, alewi wõi linna omawalitsus aastaeelarwe korras vähemalt kaks marka iga elaniku kohta, kes omawalitsuse piirkonnas asub. Selle kohustuse täitmise järele walwawad waldade ja alewite suhtes — maakonnawalitsused, linnade suhtes omawalitsusajade peawalitsus.

§ 8. Riigi poolt määratakse iga aasta eelarwe korras awalikkude raamatukogude toetuseks samasuur summa, kui omawalitsus on määranud raamatukogude tarwis eelmise eelarwe aastal, kuid mitte alla kahe marga ühe elaniku kohta ja mitte üle 20.000 marga ühe raamatukogu tarwis. Riigi poolt määratud summad lähewad ainult kirjanduse muretsemiseks.

Märkus 1. Haridusministeeriumil on õigus riigi toetussummasid raamatute näol wälja anda.

Märkus 2. Tallinna keskraamatukogule määratakse riigi poolt toetust vähemalt kolm marka iga Tallinna elaniku kohta aastas, samuti antakse Tallinna keskraamatukogule üle kõik see kirjandus riigi raamatukogudest, mida ametiasutused oma otsekoheste ülesannete täitmiseks ei vaja.

§ 9. Kui awaliku raamatukogu aset täidab eraraamatukogu (§ 3), siis läheb wastaw toetus, mis käesolewa seadusega on omawalitsuse ja riigi kanda, eraraamatukogu ülewalpidaja kätte. Kõik omawalitsuse ja riigi summadega ostetud raamatud kantakse eraldi nimekirja. Eraraamatukogu tegewuse lõpetamise puhul lähewad selles nimekirjas ülestähendatud raamatud kohalikule omawalitsusele uue awaliku raamatukogu asutamiseks või mõnele teisele awalikule raamatukogule üleandmiseks.

§ 10. Raamatukogu walitsejaks ja korraldajaks on juhataja (hoidja), kelle määrab ametisse ja wabastab ametist raamatukogu ülewalpidaja. Juhataja tasu määrab kindlaks raamatukogu ülewalpidaja tema ametisse määramisel.

§ 11. Raamatukogu juhataja kannab wastutust raamatukogu tegewuse eest ja hoolitseb raamatute korras- ja alalhoiu eest. Eriti on tema ülesanded:

- a) raamatukogu walitsemine ja korraldamine;
- b) ajalehtede ja ajakirjanduse tellimine;
- d) raamatute ostmine ja inwenteermine;
- e) tarwilikkude nimekirjade walmistamine;
- h) raamatute wäljaandmine ja tagasi nõudmine;
- i) kõigi raamatukogule määratud summade tarwitamine ülewalpidaja poolt kinnitatud eelarwe piirides ja korras;
- k) töö jaotamine ametnikkude ja teenijate wahel, kui nad olemas;
- l) ettepanekute tegemine ülewalpidajale ja ametiasutustele raamatukogusse puutuwais küsimustes;
- m) raamatukogu arwustiku pidamine ning aruannete kokkuseadmine;
- n) läbikäimine eraisikutega ja asutustega.

§ 12. Raamatukogu juhataja äraolekul täidab tema aset raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul keegi teine isik.

§ 13. Awalikud raamatukogud alluwad kohalikule omawalitsusele. Raamatukogusse puutuwate küsimuste arutamisest

omawalitsuse organide koosolekutel wõtawad sõnaõigusega osa ka raamatukogude juhatajad.

§ 14. Tarwiduse puhul korraldab raamatukogu ülewalpidaja iseäralise raamatukogude nõukogu, milles osa wõtawad hääleõigusega raamatukogu juhatajad, nõukogu arutab tähtsamaid küsimusi, mis raamatukogusse puutuwad; tema tegewusala ja koosseisu kinnitab wastaw maakonna või linna kooliwalitsus.

Märkus 1. Raamatukogu nõukogu ülesandeid võib kohalik omawalitsus kohaliku haridusnõukogu peale panna. Raamatukogu juhataja wõtab sarnasel korral raamatukogusse puutuwate küsimuste arutamisest hääleõigusega osa.

Märkus 2. § 3. ettenähtud eraraamatukogu toimkonna koosolekust wõtab osa hääleõigusega ka kohaliku omawalitsuse esitaja.

§ 15. Igas raamatukogus peab olema inwentaari raamat ja raamatute nimekiri haridusministeeriumi poolt heakskiidetud liigituskawa järele.

§ 16. Awalikule raamatukogule, wälja arwatud Tallinna keskraamatukogu, ei tohi muretseda kõlbluswastast ega alawäärtuslikku kirjandust.

§ 17. Awaliku raamatukogu ülewalpidajal ei ole õigus ilma linna või maakonna kooliwalitsuse nõusolekuta kirjandust raamatukogust kõrwaldada või wõõrandada.

§ 18. Awalik raamatukogu peab vähemalt üks kord nädalas raamatute saamiseks lahti olema. Lähema tarwitamise korra seab kokku raamatukogu juhataja ja kinnitab raamatukogu ülewalpidaja.

§ 19. Awaliku raamatukogu tarwitamine on kõigile omawalitsuse piirkonnas asuwatele kodanikkudele waba; wäljaantud raamatute alalhoiu eest võib raamatukogu ülewalpidaja korralduse järele tarwitajalt teatud kindlustust nõuda, mille kinnitab maakonna- või linnawalitsus. Raamatu mitte tähtajaks tagasitoomise eest võib raamatukogu ülewalpidaja trahwi wõtta, mille suuruse kinnitab maakonna- või linnawalitsus.

Märkus 1. Raamatukogu ülewalpidaja võib raamatu tarwitamise eest kunni 2 marka raamatu pealt nädalas raamatukogu heaks maksu wõtta.

Märkus 2. Tallinna keskraamatukogust wõiwad kõik wabariigi kodanikud ka wäljaspool Tallinna piirisid kirjandust

tarwitamiseks saada. Tarwitamise korra seab kokku Tallinna linnawalitsus ja kin- nitab haridusministeerium.

§ 20. Raamatute tarwitamise eest lugemistoas, kui niisugune olemas, mingi- sugust kindlustust ega maksu ei võeta.

§ 21. Raamatu rikkumise või kaota- mise puhul, samuti ka mitte tagasitoo- mise puhul pärast kahekordset meelde- tuletust, on awaliku raamatukogu ülewal- pidajal omawalitsusel õigus raamatu hinda kahekordses suuruses raamatu tarwitajalt wastuwaidlemata korras politsei kaudu sisse nõuda.

§ 22. Igal awalikul raamatukogul on oma pitsat, millega kõik raamatukogus leiduwad raamatud peawad märgitud olema.

§ 23. Järelwalwe raamatukogude tege- wuse üle kuulub kohalikule maakonna või linna kooliwalitsusele.

§ 24. Haridusministeeriumil on õigus selle seaduse alusel anda üldisi täienda- waid määrusi awalikkude raamatukogude kohta.

II.

§ 25. Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuwõetud trükiseaduse § 20. täienda- takse järgmiselt: trükiseaduse § 17. tähen- datud ettevõtted on kohustatud saatma Tallinna keskraamatukogule kohaliku poli- tseiülema kaudu hinnata ühe eksemplaari kõigist trükitöödest, mis nad trükkinud.

III.

§ 26. Käesolew seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1924 a.

Lisa nr. 55.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

awalikkude raamatukogude seadusele.

Tähtsama tegurina hariduse laiali- laotamise rahwa hulgas väljaspool kooli esineb raamatukogu. Kuid raamatukogude asutamine on kandnud meil senni täiesti juhuslikku laadi; seal, kus tegutsewad haridus-, karskus-, põllumeeste- jne. selt- sid, on ka raamatukogud olemas, mille tar- witamine peaasjalikult seltsiligetele on võimaldatud; kus haridusorganisatsioonid puuduwad, pole ka raamatukogusid leida. Awalikud, kõigile kodanikkudele kasuta- tawad raamatukogud tegutsewad ainult suuremates linnades.

Käesolew seadus tahab raamatukogude asutamise kindlamale alusele seada. Kõi- gis kohtades tulewad raamatukogud ellu kutsuda, samuti nagu algkoolidewõrguga on kogu maa kaetud, nõnda tulewad igal pool kõigile kodanikkudele wabalt kätte- saadawad raamatukogud luua. Loomu- likult peaks nende ülewalpidajaks olema rahwale kõige lähem omawalitsuse üksus: maal — walla omawalitsus, linnas ja ale- wis — linna ja alewi omawalitsus (§ 2).

Kõige suuremaid tagajärgi annab hari- dustöö sel puhul, kui haridustegelastel on huwi asja wastu ning haridusasi täiesti neil südame lähedal on. Ei oleks soowi- taw eraisikute ja seltside algatus- ja tegu- wõimet raamatukogude juures kõrwale jätta. Sellepärast wõiwad § 3. järele awa- likkude raamatukogude aset täita ka era- raamatukogud, kui nad awalikkude ra- amatukogude kohta ülesseatud nõudmistele wastawad.

Esialgul on raamatuid kogudes wähe, sellepärast on ühe omawalitsuse piirkon- nas asuwa raamatukogu peale pandud raamatute wahetuse toimetamine üksikute raamatukogude wahel, kuna raamatute wahetamist mitme walla wahel korraldab maakonna kooliwalitsus, kellele ka üldine järelwalwe maakonnas töötawate raama- tukogude tegewuse üle kuulub (§§ 4—6).

Et meie omawalitsuste tuluallikad on piiratud, siis ei taha seadus suurt koor- mat omawalitsusele peale panna, kuid wähe- malt kaks marka iga hinge kohta suudak- sid omawalitsused küll kanda (§ 7); riik omalt poolt toetab wähemalt kahe mar- gaga iga hinge kohta (§ 8). Kuigi nime- tatud summad wäikesed on, siiski pan- nakse sel teel raamatukogudele alus, jõu- kamad ja arusaajamad omawalitsused annawad raamatukogudele muidugi suure- mad summad tarwitada.

Erandina määratakse riigi poolt Tal- linna keskraamatukogule kolm marka iga elaniku kohta, samuti lähewad sinna riigiraamatukogudest kõik raamatud, mida ametikohad oma otsekoheste ülesannete täitmiseks ei waja, ka läheb sinna hinnata igast Eestis ilmunud trükitöödest üks eksemplar (§ 25), kuid selle eest on Tal- linna keskraamatukogu kohustatud koda- nikkudele, ka väljaspool Tallinna kirjan- dust tarwitamiseks andma (§ 19. mär- kus 2).

Kui awaliku raamatukogu ülesannet mõni eraraamatukogu täidab, siis läheb riigi ja omawalitsuse toetus sellele era- raamatukogule. Saadud summadega mu-

retsetud kirjandus ei loeta mitte eraraamatukogu ülewalpidaja waid omawalitsuse omanduseks ja kantakse erinimekirja (§ 9). Raamatukogu juhatab selleks ülewalpidaja poolt walitud juhataja (§ 10), tarwiduse puhul asutatakse iseäraline raamatukogu nõukogu (§ 14). Üldised juhtnõõrid raamatukogude tegewuse kohta annab haridusministeerium, kellel selleks rohkem asjatundjaid käepärast (§§ 15. ja 24). Raamatukogu tarwitamine on kõigile elanikkudele waba. § 19. märkus 1 jätab siiski ülewalpidajale õiguse tarwitajalt kunni 2 marka nädalas raamatu pealt kogu heaks tasu wõtta; oleks loota, et kodanikud ise sel teel aitaksid uut kirjandust juurde muretseda ning kogu korras hoida.

Et omawalitsused teaksid oma aasta eelarwesse tarwilised summad üles wõtta, siis on ette nähtud, et seadus hakkab maksma alles 1. jaanuarist 1924 a.

Lisa nr. 56.

Hariduskommissjoni ettepanek.

AWALIKKUDE RAAMATUKOGUDE SEADUS.

§ 1. Awalikkude raamatukogude ülesanne on wõimaldada kodanikkudele kirjanduse tarwitamist eneseharimiseks ja mõistlikuks meelelahutamiseks.

§ 2. Awalikud raamatukogud asutatakse ja peetakse ülewal waldade, alewite ja linnade poolt niisugusel arwul, et raamatukogu oleks kättesaadaw kõigile kogukonna kodanikkudele.

Märkus. Wähemad wallad wõiwad tarwiduse korral kokku leppida ühise raamatukogu asutamiseks ja ülewalpidamiseks.

§ 3. Awalikkude raamatukogude ülesannet wõiwad täita kohaliku omawalitsuse otsuse põhjal ka eraraamatukogud, kui nad täidawad käesolewa seaduse ja haridusministeeriumi poolt awalikkude raamatukogude kohta antawate määruste nõudeid (§§ 15 ja 24).

§ 4. Kui mõne walla, linna wõi alewi piirkonnas asuwad vähemalt kolm awalikku raamatukogu, siis moodustab kohalik omawalitsus ühest neist keskraamatukogu, mille ülesandeks on toimetada raamatute ja muu kirjanduse wahetust teiste kohalikkude raamatukogude wahel. Lä-

hema korralduse raamatute wahetamise kohta teeb raamatukogude ülewalpidaja omawalitsus.

§ 5. Kirjanduse wahetust awalikkude raamatukogude wahel mitme walla wõi alewi piirkonnas korraldab maakonna kooliwalitsus, kokku leppides nende raamatukogude ülewalpidajatega.

§ 6. Awalikkude raamatukogude wõrku määrab kindlaks linnades linnawalitsus, maal ja alewites maakonnawalitsus, wiimane waldade ja alewite sellekohaste ettepanekute põhjal.

§ 7. Uute awalikkude raamatukogude asutamiseks ja olewate ühekordseks toetamiseks määratakse riigi poolt wiie aasta kestwusel, alates 1924 aastast, igal aastal eelarwe korras 8 miljonit marka. Lähemad määrused selle toetuse tarwitamise kohta annab haridusministeerium.

Wariant: § 7 wälja jätta.

§ 8. Awalikkude raamatukogude ülewalpidamiseks määrab walla, alewi wõi linna omawalitsus aastaelarwe korras vähemalt kaks marka iga elaniku kohta, kes omawalitsuse piirkonnas asub. Selle kohustuse täitmise järele walwawad waldade ja alewite suhtes — maakonnawalitsused, linnade suhtes — omawalitsus- asjade peawalitsus.

§ 9. Riigi poolt määratakse iga aasta eelarwe korras awalikkude raamatukogude toetuseks vähemalt sama suur summa, kui omawalitsus on määranud raamatukogude tarwis eelmisel eelarweaastal, kuid mitte üle 50.000 marga ühe raamatukogu tarwis. Riigi poolt määratud summad lähewad ainult kirjanduse muretsemiseks. Peale selle annab riik haridusministeeriumi 1924 a. eelarwe järele igale raamatukogude wõrku üleswõetud raamatukogule ühekordset toetust 15.000 marka.

Märkus 1. Haridusministeeriumil on õigus raamatukogu nõusolekul riigi toetussummasid raamatukogu poolt esitatud nimekirja järele raamatute näol wälja anda.

Märkus 2. Tallinna keskraamatukogule määratakse riigi poolt toetust vähemalt kolm marka iga Tallinna elaniku kohta aastas, samuti antakse Tallinna keskraamatukogule üle kõik see kirjandus riigi raamatukogudest, mida ametiasutused oma otsekoheste ülesannete täitmiseks ei waja.

§ 10. Kui awaliku raamatukogu aset täidab eraraamatukogu (§ 3), siis läheb

wastaw toetus, mis käesolewa seadusega on omawalitsuse ja riigi kanda, eraraamatukogu ülewalpidaja kätte. Eraraamatukogu tegewuse lõpetamise puhul lähevad kõik riigi ja omawalitsuse summadega ostetud raamatud kohalikule omawalitsusele uue awaliku raamatukogu asutamiseks wõi mõnele teisele awalikule raamatukogule üleandmiseks.

§ 11. Raamatukogu walitsejaks ja korraldajaks on juhataja (hoidja), kelle määrab ametisse ja wabastab ametist raamatukogu ülewalpidaja. Juhataja tasu määrab kindlaks raamatukogu ülewalpidaja tema ametisse määramisel.

§ 12. Raamatukogu juhataja kannab wastutust raamatukogu tegewuse eest ja hoolitseb raamatute korras- ja alalhoiu eest. Eriti on, tema ülesanded:

a) raamatukogu walitsemine ja korraldamine;

b) ajalehtede ja ajakirjanduse tellimine;

d) raamatute ostmine ja inwenteerimine;

e) tarwilikkude nimekirjade walmistamine;

f) raamatute wäljaandmine ja tagasi nõudmine;

g) kõigi raamatukogule määratud summade tarwitamine ülewalpidaja poolt kinnitatud eelarwe piirides ja korras, silmas pidades § 15. nõudeid;

h) töö jaotamine ametnikkude ja teenijate wahel, kui nad olemas;

i) ettepanekute tegemine ülewalpidajale ja ametiasutustele raamatukogusse puutuwa isik küsimustes;

k) raamatukogu arwustiku pidamine ning aruannete kokkuseadmine;

l) läbikäimine eraisikutega ja asutustega.

§ 13. Raamatukogu juhataja äraolekul täidab tema aset raamatukogu ülewalpidaja nõusolekul keegi teine isik raamatukogu juhataja ettepanekul.

§ 14. Awalikud raamatukogud alluwad kohalikule omawalitsusele. Raamatukogusse puutuwa isik küsimuste arutamisest omawalitsuse organide koosolekutel wõtawad sõnaõigusega osa ka raamatukogude juhatajad.

§ 15. Awaliku raamatukogu ülewalpidaja otsusel asutatakse raamatukogu juurde raamatukogu nõukogu, kelle liikmeiks on vähemalt kolm raamatukogu ülewalpidawa omawalitsuse poolt walitud isikut ja kõik omawalitsuse raamatukogude juhatajad. Nõukogu ülesandeks on

raamatukogusse puutuwa isik küsimuste arutamine ja raamatukogu tegewuse korralduse eest hoolitsemine, eriti on tema ülesandeks: a) raamatukogu juhataja poolt kokkuseatud eelarwe läbiwaatamine; b) raamatukogude eelarwe alusel soetatawa kirjanduse ja muu waranduse nimestiku kinnitamine; d) ettepanekute läbiwaatamine kirjanduse kõrwaldamise wõi wõõrandamise kohta raamatukogust; e) raamatukogu waranduse korrahoidmise järewalwe; f) abinõude otsimine raamatukogu ainelise külje tõstmiseks; g) raamatukogu tegewusaruande läbiwaatamine. Nõukogu kodukorra ja koosseisu kinnitab wastaw maakonna wõi linna kooliwalitsus.

Märkus 1. Raamatukogu nõukogu puudumisel täidab wiimase ülesandeid kohaliku omawalitsuse haridusnõukogu. Raamatukogu juhataja wõtab sarnasel korral raamatukogusse puutuwa isik küsimuste arutamisest haridusnõukogus hääleõigusega osa.

Märkus 2. § 3. ettenähtud eraraamatukogu ülewalpidaja on kohustatud vähemalt kolmeliikmelist toimkonda moodustama, kes raamatukogu nõukogu ülesandeid täidab ja kelle koosolekuist kohaliku omawalitsuse esitaja hääleõigusega osa wõtab.

§ 16. Igas raamatukogus peab olema inwentaari raamat ja raamatute nimekiri haridusministeeriumi poolt heakskiidetud liigituskawa järele.

§ 17. Awalikule raamatukogule, wälja arwatud Tallinna keskraamatukogu, ei tohi muretseda kõlbluswastast kirjandust.

Märkus. Tallinna keskraamatukogu eraldab selles paragrahwis äratähendatud raamatud eriosakonda, mis awalikuks tarwitamiseks ei ole määratud.

§ 18. Awaliku raamatukogu ülewalpidajal ei ole õigus ilma linna wõi maakonna kooliwalitsuse nõusolekuta kirjandust raamatukogust kõrwaldada wõi wõõrandada.

§ 19. Awalik raamatukogu peab vähemalt üks kord nädalas raamatute saamiseks lahti olema. Lähema tarwitamise korra saab kokku raamatukogu juhataja ja kinnitab raamatukogu ülewalpidaja.

§ 20. Awaliku raamatukogu tarvitamine on kõigile omawalitsuse piirkonnas asuwatele kodanikkudele waba; wäljaantud raamatute alalhoiu eest wõib raamatukogu ülewalpidaja korralduse järele

tarwitajalt teatud kindlustust nõuda, mille kinnitab maakonna- või linnawalitsus. Raamatu mitte tähtjaks tagasitoomise eest võib raamatukogu ülewalpidaja trahwi võtta, mille suuruse kinnitab maakonna- või linnawalitsus.

Märkus 1. Raamatukogu ülewalpidaja võib iga väljaantud raamatu tarvitamise eest 1 mark raamatu pealt nädalas raamatukogu heaks maksu võtta. Raamatute tarvitamise eest lugemistoas, kui niisugune olemas, mingisugust maksu ei võeta.

Märkus 2. Tallinna keskraamatukogust võivad kõik wabariigi kodanikud ka väljaspool Tallinna piirisid kirjandust tarvitamiseks saada. Tarvitamise korra seab kokku Tallinna linnawalitsus ja kinnitab haridusministeerium.

§ 21. Raamatu rikkumise või kaotamise puhul, samuti ka mitte tagasitoomise puhul pärast kahekordset meeldetuletust, on awaliku raamatukogu ülewalpidajal omawalitsusel õigus raamatu hinda kahekordses suuruses raamatu tarwitajalt wastuaidlemata korras politsei kaudu sisse nõuda.

§ 22. Igal awalikul raamatukogul on oma pitsat, millega kõik raamatukogus leiduvad raamatud peawad märgitud olema.

§ 23. Järelwalwe raamatukogude tegevuse üle kuulub kohalikele maakonna või linna kooliwalitsusele.

§ 24. Haridusministeeriumil on õigus selle seaduse alusel anda üldisi täiendawaid määrusi awalikkude raamatukogude kohta.

II.

§ 25. Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. wastuõtetud trükiseaduse § 20. täiendatakse järgmiselt: trükiseaduse § 17. tähendatud ettewõtted on kohustatud saatma Tallinna keskraamatukogule kohaliku politseiülema kaudu hinnata ühe eksemplaari kõigist trükiteodest, mis nad trükkinud.

III.

§ 26. Käesolew seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1924 a.

Lisa nr. 57.

Hariduskommissjoni

SELETUSKIRI

awalikkude raamatukogude seadusele.

Riigikogu hariduskommissjon ühineb peajoontes awalikkude raamatukogude

seadusega, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud, samuti ka selle seletuskirjaga. Hariduskommissjoni poolt eel nõus ettewõtetud parandustest tuleks ainult järgmisi nimetada:

§ 7 kohta jäi pool kommissjoni liigetest arwamise juurde, et seda punkti seadusele mitte ei tuleks juurde lisada, sest see wõiks riigi eelarwe peale juba wiie aasta peale ette koormawalt mõjuda; teine pool liigetest oli selle punkti üleswõtmise poolt, arwamisel olles, et §§ 8 ja 9 ülestähendatud summad raamatukogudele liig wäikeseks toetuseks oleks. Selsamal põhjusel lisati ka § 9. wiimane lause juurde.

§ 9 tõsteti Wabariigi Walitsuse poolt kawatsetud summa 20.000 pealt 50.000 marga peale. Märkus 1. muudeti selles mõttes, et haridusministeeriumil õigus oleks toetussummasid raamatute näol välja anda ainult raamatukogu nõusolekul ja tema poolt esitatud nimekirja järele.

§ 14. ühes märkustega redigeeriti täiesti ümber ja esimese redaktsiooni mõte uute waatepunktide läbi täiendati. Endises redaktsioonis ei olnud kõik küllalt selgesti välja öeldud.

§ 17. on märkus juurde lisatud, mis selle punkti mõtet selgitab.

§ 20. märkus 1. wähen dati maks iga väljaantud raamatu tarwitamise eest 2 marga pealt 1 marga peale.

Teised wähemad parandused kannawad redaktsioonilist laadi.

Lisa nr. 58.

Hariduskommissjoni

PARANDUSED

awalikkude raamatukogude seaduse kohta.

Uus tekst:

§ 4. Kus mõne walla, alewi või linna piirkonnas asub rohkem kui üks awalik raamatukogu, siis moodustab kohalik omawalitsus ühest neist keskraamatukogu, mille ülesanded ja lähema wahekorra teiste raamatukogudega määrab kindlaks raamatukogude ülewalpidaja omawalitsus.

§ 5. Mitme walla või alewi piirkonnas korraldab awalikkude raamatukogude tegevuse ühtlustamist maakonnawalitsus, kokku leppides nende raamatukogude ülewalpidajatega.

§ 7. wariant jäetakse välja.

§ 8. Awalikkude raamatukogude ülewaldamiseks määrab walla, alewi wõi linna omawalitsus aastaeelarwe korras tarwilikud summad raamatute muretsemiseks vähemalt 2 marka iga elaniku kohta, kes omawalitsuse piirkonnas asub. Selle kohustuse täitmise järele walwawad waldade ja alewite suhtes — maakonnawalitsused, linnade suhtes — omawalitsusajade peawalitsus.

§ 9. jäetakse wälja lõpulause: „Peale selle annab riik haridusministeeriumi 1924 a. eelarwe järele igale raamatukogude wõrku üleswõetud raamatukogule ühekordset toetust 15.000 marka.“

§ 10. a) teises reas sõna „wastaw“ asemel tuleb lugeda „raamatute muretsemiseks määratud“;

b) juurde lisatakse märkus: „Käesolewas paragrahwis tähendatud eraraamatukogude ülewaldamise kulud määratakse kindlaks kokkuleppel wastawa omawalitsuse ja eraraamatukogu omaniku wahel“.

§ 18. Awaliku raamatukogu juhatajal ei ole õigust ilma raamatukogu ülewaldajaja nõusolekuta kirjandust raamatukogust kõrwaldada wõi wõõrandada.

§ 20. Märkus 1. „1 mark“ asemel lugeda „kunni 5 marka“.

seks ära tarwitatama. Teised kulud, näiteks palgad ja majanduslikud kulud, peaks raamatukogu ülewaldajaja omawalitsus oma kanda wõtma.

§ 9. Lõpulause jääb wälja, sest § 7 järele otsustas komisjon Riigikogule ette panna raamatukogudele erakorralist toetust mitte ühe, waid wiie aasta jooksul määrata.

§ 10. Esimene parandus kannab redaktsioonilist laadi. Juurdelisataw märkus on tarwilik, muidu ei lahendaks seadus küsimust, kes wastawal juhtumisel raamatukogu majanduslikud kulud kandma kohustatud oleks.

§ 18. Endise redaktsiooni järele ei oleks näiteks linnawalitsusel kui raamatukogu ülewaldajal õigust ilma temale alluwa orgaani — linna kooliwalitsuse — nõusolekuta kogust kirjandust kõrwaldada. Uus redaktsioon keelab seda ainult raamatukogu juhatajale — ametnikule, ilma kogu ülewaldajaja nõusolekuta.

§ 20 märkus. Et raamatute wäljaandmise juures hoolimatust ära hoida ja publikut sundida raamatuid rutemalt kogudesse tagasi tooma, leidis komisjoni enamus tarwiliku olewat 1 marga asemel 5 marka nädalas raamatu pealt raamatukogu heaks maksu wõtta. Sel wiisil sissetulnud summad tarwitataks ära raamatukogude täiendamiseks.

Lisa nr. 59.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

parandustele awalikkude raamatukogude seaduse juurde.

§ 4. ja 5. Uus redaktsioon annab nii raamatukogusid ülewaldajale omawalitsusele kui ka maakonna kooliwalitsusele rohkem wabadust oma wahekorda raamatukogudega ise ära määrata. Et raamatute wahetust juba kahe kogu wahel wõimalik oleks ette wõtta, on § 4 sellekohaselt muudetud.

§ 7. Komisjoni enamus on selle poolt, et peale 2 marga iga elaniku kohta aastas, suurem riiklik toetus (üldsummas 8 miljonit marka aastas, s. t. 5 aasta jooksul — 40 miljonit) juba ette 5 aasta peale raamatukogudele kindlustataks ja ettepanek, seda punkti wälja jätta, jäi vähemusesse.

§ 8. Komisjon on arwamisel, et 2-margaline toetusraha iga elaniku kohta täiesti peaks uute raamatute muretsemi-

Lisa nr. 60.

Omawalitsuse komisjoni

PARANDUSED

awalikkude raamatukogude seaduse kohta.

(Riigikogu hariduskomisjoni ettepaneku juurde.)

1) § 8 kohta:

a) § 8 wiimane lause — „Selle kohustuse täitmise järele walwawad waldade ja alewite suhtes — maakonnawalitsused, linnade suhtes omawalitsusajade peawalitsus“ — wälja jätta.

b) § 8 esimene lause wõtta wariandina Wabariigi Walitsuse ettepanekust —

„Awalikkude raamatukogude ülewaldamiseks määrab walla-, alewi- wõi linnawalitsus aastaeelarwe korras vähemalt kaks marka iga elaniku kohta, kes omawalitsuse piirkonnas asub.“

2) § 10 kohta:

a) § 10 teine lause võtta järgmiselt:

„Eraraamatukogu tegewuse lõpetamise puhul wõi kui eraraamatukogu ei täida enam awaliku raamatukogu ülesandeid, lähewad kõik riigi ja omawalitsuse summadega ostetud raamatud kohalikule omawalitsusele uue raamatukogu asutamiseks wõi mõnele teisele awalikule raamatukogule üleandmiseks“.

b) Wariandina võtta teiseks lauseks:

„Kõik omawalitsuse ja riigisummadega ostetud raamatud kantakse eraldi nimekirja.“

3) § 12 kohta:

Kustutada wiimane punkt:

„1) läbikäimine eraisikutega ja asustega.“

4) § 15 kohta:

§ 15 enese wiimane lause sisse võtta järgmiselt:

„Nõukogude kodukorra ja koosseisu kinnitab wastaw maakonna- wõi linnavalitsus.“

5) § 17 kohta:

a) Esimene variant — § 17 wälja jätta.

b) Teine variant — § 17 võtta järgmiselt:

„§ 17. Awalikkudesse raamatukogudesse, wälja arwatud Tallinna keskraamatukogu, ei tohi muretseda alawäärustuslikku kirjandust.“

Märkus 1. Tallinna keskraamatukogu eraldab selles paragrahwis äratähendatud raamatud eriosakonda, mis awalikuks tarwitamiseks ei ole määratud.

Märkus 2. Küsimuse, missugune kirjandus alawäärustuslikuks loetakse, otsustab haridusministeerium.“

6) § 20 kohta:

a) märkus 2 jätta wälja sõna „Wabariigi“.

b) § 20 teises reas peale sõna „waba“ lisada wariandina sõnad „ja maksuta“.

d) Märkus 1 jätta wariandina wälja.

7) § 21 kohta:

§ 21 lõpp võtta järgmiselt:

„on awaliku raamatukogu ülewalpidajal omawalitsusel õigus raamatu hinda kahekordses suuruses, niisama ka § 20 ettenähtud trahwirahad raamatu tarwitajalt wastuwaidlemata korras sisse nõuda.“

8) § 23 kohta:

§ 23 wälja jätta.

9) § 24 kohta:

§ 24 esimeses reas peale sõna „alusel“ juurde võtta „ja piirides“.

Lisa nr. 61.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

parandustele awalikkude raamatukogude seaduse juurde.

Awalikkude raamatukogude seadus anti Riigikogu poolt 2. nowembril 1923 a. hariduskomisjoni ettepaneku täiendawaks läbiwaatamiseks omawalitsuse ja rahaasjanduse komisjoni.

Seda silmas pidades, et eelnõu weel rahaasjanduse komisjoni lähleb, on omawalitsuse komisjon rahalise külje puutumata jätnud, wälja arwatud summad, mis otsekohe omawalitsusi koormawad.

Üldiselt ühineb omawalitsuse komisjon hariduskomisjoni ettepanekuga.

Omawalitsuse komisjoni parandused on:

1) § 8 wiimane lause, mis kõneleb järewalwest, on wälja jäetud, kui ülearune, sest see küsimus on omawalitsuse järewalwe seaduses lahendatud.

§ 8 esimese lause kohta oli omawalitsuse komisjonis kaks arwamist: üks osa komisjoni liikmeid toetas walitsuse ettepanekut, teine osa — hariduskomisjoni ettepanekut. Hääletamisel läksid hääled pooleks ja komisjon esitab wariandina selle lause Wabariigi Walitsuse ettepanekust.

2) § 10 teist lauset on täiendatud selles, et kui eraraamatukogu ei täida enam awaliku raamatukogu ülesandeid, siis lähewad ka riigi ja omawalitsuste summadega ostetud raamatud kohalikule omawalitsusele uue raamatukogu asutamiseks wõi mõnele teisele awalikule raamatukogule üle.

Omawalitsuse ja riigisummadega ostetud raamatute eraldi nimekirja kandmise küsimuse otsustamisel läksid hääled pooleks ja komisjon esitab selle lause wariandina Wabariigi Walitsuse ettepanekust.

3) § 12 kustutati punkt „1“ kui üle-
arune.

4) § 15 juures leidis omawalitsuse komisjon, et awalikkude raamatukogude nõukogude kodukorra ja koosseisu peab kinnitama wastaw maakonna- wõi linnawalitsus, mitte aga kooliwalitsus.

5) § 17 juures tekkis komisjonis kaks arwamist: osa toetas hariduskomisjoni ettepanekut, teine osa leidis, et § 17 on üle-
arune — esiteks sellepärast, et ei ole ette nähtud, kes otsustab, missugune kirjandus kõlbluswastane ja teiseks, et kõlbluswastase kirjanduse kontrolli näewad ette eriseadused. Põhimõttelisel otsustamisel läksid hääled pooleks.

Edasi leidis komisjoni enamus, et awalikkudes raamatukogudes ei wõi aset leida üldse kirjandus, mis oma sisu järele alawäärtuslik ja küsimuse, missugune kirjandus alawäärtuslik, peab otsustama üks asutus — haridusministeerium.

6) § 20 juures läksid põhimõttelise küsimuse otsustamisel kas awalikkude raamatukogude tarwitamine on waba ja mak-
suta — hääled pooleks ja komisjon esitab wariandina wastawad parandused.

Märkus 2 jäeti wälja sõna „Wabariigi“, sest komisjoni enamus soovis wäljamaalasi Tallinna keskraamatukogu tarwitamises wabariigi kodanikkudega üheõiguslikuks teha.

7) § 21 lõppu on täiendatud selles, et trahwirahad nõutakse ka wastuwaidlemata korras sisse, sest kui raamatute hind wastuwaidlemata korras sisse nõutakse, siis ei ole põhjust ka trahwirahad, mis iseenesest wäiksemad, teises korras sisse nõuda.

Sõna „politsei kaudu“ on wälja jäetud sellepärast, et ei ole otstarbekohane käesolewas seaduses ära märkida, kes wastuwaidlemata korras sisse nõuab. Praegu teeb seda politsei, tulewikus wõidakse need ülesanded ka muude asutuste ametnikkude peale panna.

8) § 23 on wälja jäetud kui üle-
arune, sest raamatukogude järewalwe on ette nähtud Eestimaa kooliwalitsuse ajutise korralduse „Riigi Teataja“ nr. 6 — 1918 a. ja määruses linna kooliwalitsuse korralduse kohta „Riigi Teataja“ nr. 10 — 1918 a.

9) § 24 on juurde lisatud sõnad „ja piirides“ selguse pärast.

Lisa nr. 62.

Rahaasjanduse komisjoni

PARANDUSED

awalikkude raamatukogude seadusele.
(Riigikogu hariduskomisjoni ettepanek.)

1.

Wälja jätta § 7-s.

2.

§ 9 neljandas reas muuta — „üle 20.000 marka“ pro „üle 50.000 marga“.

Lisa nr. 63.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

parandustele awalikkude raamatukogude seaduse juurde.

Komisjoni arwates ei ole soovitaw riigi wäljaminekuid mitme aasta peale ette seadusega kindlaks määrata, sellepärast tuleks § 7 wälja jätta.

§ 9 suhtes asus komisjon walitsuse seisukohale ja paneb ette 50.000 marga asemel wõtta 20.000 marka. Suurendatud riigi toetusest saaksid kasu ainult linnade ja teiste jõukamate kogukondade raamatukogud, kuna kehwemate ja wäiksemate kogukondade raamatukogudel, kus toetust kõige rohkem tarwis, sellest kasu ei tuleks.

Lisa nr. 64.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

awalikkude raamatukogude seadusele.

Käesolew seadus on Riigikogu hariduskomisjonis mitmel korral arutamise all olnud. Pärast seda, kui seadus 5. okt. 1923 a. Riigikogus I lugemisel wastu oli wõetud, pööras Eesti raamatukoguhoidjate ühing hariduskomisjoni ja Riigikogu rühmade esitajate poole palwega, eelnõus weel mõned parandused ette wõtta, mis peale hariduskomisjon ettepaneku läbi waatas, kusjuures osa esitatud soovidest täitmist leidsid. Kui seadus selle järele 2. nowembril Riigikogus II lugemisele pidi tulema, otsustas Riigikogu rkl. M. Laarman'i ettepanekul eelnõu weel omawalitsuse ja rahaasjanduse komisjonidesse seisukoha wõtmiseks edasi anda. Mõlema

kommisjoni ettepanekud tulid siis uuesti hariduskommisjonis arutamise alla, kes küsimuse omas terwes ulatuses uuesti läbi vaatama ja seaduse siin juures olewas lõpuredaktsioonis Riigikogule esitab.

Riigikogu hariduskommisjon ühineb põhijoontes awalikkude raamatukogude seadusega, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud, samuti ka selle seletuskirjaga, sellega ka mõlemad rahaasjanduse komisjoni parandus-ettepanekud end. §§ 7 ja 9 kohta wastu wõttes. Hariduskommisjoni poolt eelnõus ette wõetud parandustest tuleks järgmisi nimetada:

§ 4 ja 5. Uus redaktsioon annab nii raamatukogusid ülewalpidajale omawalitsusele kui ka maakonnawalitsustele rohkem wabadust oma wahekorda raamatukogudega ise ära määrata. Et raamatute wahetust juba kahe kogu wahel wõimalik oleks ette wõtta, on § 4 sellekohaselt muudetud.

§ 7. Hariduskommisjon jääb oma arwamise juurde, et 2-margaline toetusraha iga elaniku kohta täiesti peaks uute raamatute muretsemiseks ära tarwitatama. Teised kulud, näiteks, palgad ja majanduslikud kulud, peaks raamatukogu ülewalpidaja omawalitsus oma kanda wõtma. Nii ei ole hariduskommisjonil omawalitsuse komisjoni wariant wastuwõetaw, mille järele kõik raamatukogu kulud ülewaltähendatud 2-margalisest toetusrahast iga elaniku kohta peaks tasutama.

§ 8. Märkus 1 muudeti komisjoni poolt selles mõttes, et haridusministeeriumil õigus oleks toetussummasid raamatute näol wälja anda ainult raamatukogu nõusolekul ja tema poolt esitatud nimekirja järele.

§ 9. Esimese lause parandus kannab redaktsioonilist laadi ja järgneb § 7 wäljendatud põhimõttest. Teises lauses on mõte juurde lisatud, et mitte ainult awaliku raamatukogu aset täitwa eraraamatukogu tegewuse lõpetamise puhul kõik riigi- ja omawalitsuse kulul ostetud raamatud kohalikule omawalitsusele üle ei lähe, waid ka juhtumisel, kui eraraamatukogu ei täida enam awaliku raamatukogu ülesandeid. Raamatute sissekandmist kahte eraldi nimekirja peab hariduskommisjon ülearuseks. Paragrahwile juurdelisatud märkus on tarwilik, muidu ei lahendaks seadus küsimust, kes wastawal juhtumisel raamatukogu majanduslikud kulud kanda kohustatud oleks.

§ 11 p. 1, mida omawalitsuse komisjon soovitas wälja jätta, pidas hariduskommisjon siiski tarwilikuks ja jättis ta sisse.

§ 14 ühes märkustega redigeeriti täiesti ümber ja esimese redaktsiooni mõte uute waatepunktide läbi täiendati. Endises redaktsioonis ei olnud kõik küllalt selgesti wälja öeldud. Nõukogu kodukorra peaks kinnitama maakonna wõi linna kooliwalitsus kui enam kompetentne orgaan, mitte aga maakonna wõi linnawalitsus, nagu omawalitsusasjade komisjon seda soovitas.

§ 16. Hariduskommisjon on arwamisel, et kõlbluswastast kirjandust kusagil awalikus raamatukogus olla ei tohi, peale Tallinna keskraamatukogu, kus kõik Eestis ilmuwad raamatud aset leiawad, kuid ka siin wõiks seda kirjandust ainult teaduslikuks otstarbeks tarwitada, mis mõttes ka hariduskommisjoni poolt märkus juurde lisati. Kui mõiste „kõlbluswastane“ asemele panna „alawäärtuslik“, nagu seda soovitawad Wabariigi Walitsuse ja omawalitsuse komisjoni ettepanekud, siis oleks selle mõiste defineerimine hariduskommisjoni arwamise järele liig subjektiivne ja wõiks palju arusamatusi wälja kutsuda.

§ 17. Esimese redaktsiooni järele ei oleks näiteks linnawalitsusel kui raamatukogu ülewalpidajal õigus ilma temale aluwa orgaani — linna kooliwalitsuse — nõusolekuta kogust kirjandust kõrvaldada. Uus redaktsioon keelab seda ära ainult raamatukogu juhatajale — ametnikule — ilma kogu ülewalpidaja nõusolekuta.

§ 19 juures läksid nii hariduskommisjoni kui ka omawalitsuse komisjoni liikmete arwamised üksteisest lahku. Pool osa liikmetest on ühes Wabariigi Walitsusega arwamisel, et raamatukogu ülewalpidajale peaks wõimalus jätama iga raamatu tarwitamise eest wäljaspool raamatukogu wäikest maksu wõtta (kommisjoni liikmete arwamise järele kunni 5 marka iga raamatu pealt nädalas), mis läbi kodanikud ise aitaksid kogule uut kirjandust juurde muretsema ja sunnitud oleks raamatuid rutemalt kogusse tagasi tooma, ka näib publik asjade peale, mis maksuta pakutakse, teatava umbusaldusega ja hoollimatusega waatawat. Teine pool hariduskommisjoni liikmetest on aga arwamisel, et awalikust raamatukogust ka wäljaspoole raamatuid peaks täiesti mak-

suta wälja antama, paneb § 19 esimeses lauses sellekohase lisaparenduse ette ja soowitab ühes sellega ka esimese märkuse wälja jätta.

Nii tuleb teine ettepanek Riigikogus wariandina hääletamisele.

§ 20 ja 23 kohta ühines hariduskomisjon omawalitsuse komisjoni ettepanekutega, ei teinud seda aga mitte § 22 kohta, seda paragrahwi wälja jätta, arwamist awaldades, et see paragrahw mitte ülearune ei ole, sest kui ka raamatukogude järelwalwe on ette nähtud Eestimaa kooliwalitsuse ajutises korralduses („Riigi Teataja“ nr. 10 — 1918 a.) ja märkuses linna kooliwalitsuse korralduse kohta („Riigi Teataja“ nr. 10 — 1918 a.), siis loeb hariduskomisjon siiski tarwilikuks käesolewat küsimust nüüd seadusandlikul teel korraldada.

Teised vähemad parandused kannawad redaktsioonilist laadi.

Lisa nr. 65.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TSIWIIL-KOHTUPIDAMISE SEADUSE §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ MÄRKUSE MUUT- MISE SEADUS.

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkus redigeeritakse järgmiselt:

§ 1222¹². Allkiri elu- wõi wiibimiskohast mittelahkumise üle (§ 1222¹) wõetakse wõlgnikult ainult sissenõudmiste puhul, mis üle 30.000 marga ulatawad kroonu wõi administratiiw-asutuse palwel, kui ta asjaolude järele seesuguse abinõu leiab tarwiliku olewat sissenõudmise teostamiseks.

§ 1222¹⁴. Märkus: Riigi wõlgnikkude wastu ei wõeta wõlatasumiseks sunniabinõusid tarwitusele, kui wõlasumma ei ulata üle 30.000 marga.

Lisa nr. 66.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise seadusele.

Riigiwõlgade sissenõudmise abinõude hulgas on makswas seaduses ette nähtud iseäralik kord, kuidas ja missugustel juhtumistel kohtuabi selleks wõib ja peab

ära tarwitama. Et aga kohtuabi nõudmisasjus alati kulukas ja peale selle wäikeste wõlasummade suure arwu tõttu liiga tülikas wõla sissenõudjatele asutustele kui ka kohtutele on, oli juba Wene ajal kohtu tarwitamine neis asjus piiratud selles mõttes, et nõuded alla 300 rubla — kui lootusetu arwelt maha kustutati, ilma et riigiasutusel oleks kohustus olnud kohtu poole pöörata.

See seadus on meil ka maksew ja et tsiwiil-kohtupidamise seaduses Wene rublades määratud summad kursiga 1 rbl. = 1 mrk. Eesti markadesse ümber arwatakse, peaksid wõlga sissenõudjad riigiasutused kõigilt riigiwõlgnikkudelt, kelle wõlasumma mitte alla 300 mk. ei ole, wõlga lõpuks kohtu abil sisse nõudma, mis väga kulukas ja tülikas on ja pealegi peaaegu kõigil juhtumistel soowitawat tagajärge ei anna.

Et aga praeguse makswa korra järele riigiasutustel wõimalik ei ole sarnaseid wäikseid ja lootusetu wõlasummasid arwelt maha kustutada, kui lootusetu wõlgu, on otstarbekohane tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuses ettenähtud summat 300 marga pealt tõsta 30.000 margani, mis oluliselt sugugi ei oleks selle summa tõstmine, waid ainult sisuline tasakaalu wiimine endise 300 rbl. wäärtusega.

Selle teostamiseks on määratud ligipandud seadus.

Lisa nr. 67.

Üldkomisjoni ettepanek.

TSIWIIL-KOHTUPIDAMISE SEADUSE §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ MÄRKUSE MUUT- MISE SEADUS.

Tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkus muudetakse järgmiselt:

§ 1222¹². Allkiri elu- wõi wiibimiskohast mittelahkumise üle (§ 1222¹) wõetakse wõlgnikult ainult sissenõudmiste puhul, mis üle 30.000 marga ulatawad riigi- wõi administratiiw-asutuse palwel, kui ta asjaolude järele seesuguse abinõu leiab tarwiliku olewat sissenõudmise teostamiseks.

§ 1222¹⁴. Märkus: Riigi wõlgnikkude wastu ei wõeta wõlatasumiseks sunniabinõusid tarwitusele, kui wõlasumma ei ulata üle 30.000 marga.

Lisa nr. 68.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise seadus anti Riigikogu juhatusse otsusega 18. veebruarist 1924 a. üldkommissjoni.

Üldkommissjon omal koosolekul 14. märtsil 1924 a. läbi arutades eelnõu, wõttis selles ette paar keelelist ja kaks redaktsioonilist parandust. Ettewõetud redaktsioonilised parandused on: 1) eelnõu sissejuhatuses: „...märkus redigeeritakse järgmiselt:“ asemele wõeti „...märkus muudetakse järgmiselt:“ põhjustel, et käesolewal juhtumisel on tegemist osalise maksu seaduse muutmisega; 2) § 1222¹² tekstis wõeti „kroonu“ asemele „riigi“, sest sõna „kroonu“ ei ole eestipärane.

Sisuliselt on üldkommissjon ühinenud Wabariigi Walitsuse motiividega, missugustel motiividel üldkommissjon eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks esitab.

Lisa nr. 69.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadusele.

Arutades Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seadust tsiwiil-kohtupidamise seaduse §§ 1222¹² ja 1222¹⁴ märkuse muutmise kohta, milline muudatus seisis tähendatud paragrahwides ettenähtud rahamäärade sajakordses suurendamises, — tõstis üldkommissjon küsimuse üles, kas ei tuleks ka muid tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärasid suurendada, et neid enam-wähem sisuliselt kokkukõlasse wiia endise rubla wäärtusega.

Rahatrahwid, mis eelpool tähendatud seaduse §§ 91, 109-a, 383, 528, 562 esimeses lõikes ja 639 ette nähtud, on juba sajakordseks kõrgendatud seadusega rahatrahwide kõrgendamise kohta („Riigi Teataja“ nr. 55/56 — 1922 a. sead. nr. 143).

Samuti on alluwuse summa sellekohase eriseadusega sajakordseks tõstetud.

Tunnistajate ning asjatundjate tasusse, kassatsiooni kautsjonisse, kohtuposlini ja

igasugustes muudes kohtumaksudesse ja -kuludesse puutuwates osades muudetakse rahamäärad kohtumaksude ja -kulude seaduses (eelnõu esitatud Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule 14. XII. 23, milline praegu üldkommissjonis läbiwaatamisel).

Sennijani puudub aga seadus rahamäärade ümberarwamise kohta, mis ette nähtud järgmistes tsiwiil-kohtupidamise seaduse paragrahwides.

1) § 562 wiimane osa, mis räägib sellest, et trahwi wõib suurendada kunni kümnendikuni akti järele nõutawast summast, kui wiimane üle 3000 rubla ulatab.

2) § 1033, selle üle, et wallaswara müügi üle, mis üle 200 rubla hinnatud, tuleb „Riigi Teatajas“ kuulutada.

3) § 1086, mis kõneleb selle üle, et wõlgade tasumiseks wõib palgast kinni pidada: neil, kelle aastapalk kunni 500 rublani ulatab, $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$; 500 kunni 1000 rublani $\frac{2}{5}$ — $\frac{1}{3}$; üle 1000 rubla $\frac{2}{5}$ — $\frac{1}{2}$ osa.

4) §§ 1143 ja 1144 tähtaegade üle, mida ära oodata tuleb enne kinniswara müügile määramist ja millised olenewad wiimase hinnast.

5) § 1149, kuulutamise korra üle, mis on kinniswara hinnast.

6) §§ 1222¹² ja 1222¹⁴, mille kohta walitsus käesolewa seadusega esinenud.

Kõik eelpool ülesloetud ümberarwamised tunnistas üldkommissjon tarwilikuks ja otsustas wastawalt täiendada Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõu, muutes ühtlasi wiimase redaktsiooni ja wõttes pealkirjaks: „Tsiwiil-kohtupidamise seaduses ettenähtud rahamäärade kõrgendamise seadus“.

Tähendatud muudatuste ja parandustega ühines ka Wabariigi Walitsus kohtuministeriumi esitaja kaudu.

Lisa nr. 70.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WÄLIS-, KRIMINAAL- JA KAITSEPOLITSEI ÜHENDAMISE AJUTINE SEADUS.

§ 1. Kriminaalpolitsei wiiakse kõigi kriminaalpolitsei korralduses („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1920 a.) ettenähtud õigustega ja kohustustega, maha arwatud sama korralduse § 8 p. 4 ettenähtud ülesanded, kohtuministeriumi alt siseministeriumi alla; samuti arwatakse siseminis-

teeriumi koosseisu kriminaalpolitsei koosseisus ettenähtud ametnikud, peale nende, kes teostavad kriminaalpolitsei korralduse § 8 p. 4 ettenähtud ülesandeid.

Kriminaalpolitsei korralduses tähendatud kohtuministri õigused lähewad sise-
ministri kätte.

§ 2. Kunni sellekohase politsei üldise korraldusseaduse maksmapanemiseni antakse Wabariigi Walitsusele õigus tarwlikka määrusi maksuma panna ja korraldusi teha politsei keskasutuse, wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei kohalikkude asutuste kujundamiseks.

§ 3. Käesolew seadus hakkab maksuma 1. maist 1924 a.

Lisa nr. 71.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutisele seadusele.

Wälis- ja kriminaalpolitsei moodustamisel ja organiseerimisel, mis sündis ühel ajal teiste wabariigi asutuste loomisega, Eesti iseseiswuse algul, oli aluseks 17. aprilli 1917 a. weneaegse miilitsa seadus. Kaitsepolitseid, kui iseseiswat asutust tol ajal ei olnud, tema funktsioone täitis sõjawäe teadetekogumise osakond.

Sellest oli siis ka tingitud, et wälispolitsei ellu kutsuti maakondade ja linnade walitsuste poolt ja tegutses „miilitsa“ nime all kunni praeguse „politsei korralduse“ maksmapanemiseni, mis wastu wõetud Asutawa Kogu poolt 17. detsembril 1919 a. („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1920 a.). Pisut hiljem ja nimelt 5. jaanuaril 1920 a. („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1920 a.) anti wälja „kriminaalpolitsei korraldus“, mis kindlaks määras aluse kunni selleajani Wene seaduste põhjal tegutsenud kriminaalpolitseile, alluwusega kohtuministeeriumile. Mõlemad nimetatud korraldused awaldati ja hakkasid maksuma ühel ajal.

Õieti said need kaks korraldusseadust juba organiseeritud ja tegutsewa wälis- ja kriminaalpolitsei korraldustena maksuma pandud ja esimene neist esineb rohkem weneaegse seaduse tõlkena, ilma uusi põhimõtteid ja sihtjoone määramata. Kriminaalpolitsei kohta tundis Wene politseide korraldus wõrdlemisi kitsa raiooni (linn ühes lähema ümbrusega) külge seotud kriminaalpolitsei asutusi (sõsknõja

otdelenija). Kriminaalpolitsei asutused tegutsesid täiesti wälispolitsei abiorganina, rippudes wiimasest kõrgema juhtimise poolest ja majanduslikult. Asutuste tegewus oli kohalik, puudus otsekohene side omawahel, kui ka ühtlane tegewusplaan ja ettevalmistus. Kriminaalpolitsei oli niipalju arendatud, kuipalju kohalikud wälispolitsei juhid asjast ise aru said. See arusaamine oli aga tegelikult mitmesugune ja sama ilmet awaldasid ka üksikud kriminaalpolitsei asutused.

Eesti kriminaalpolitsei korraldus muutis endise kriminaalpolitsei organisatsiooni ja tegewuse piirkonna, mis wõimaldas kriminaalpolitsei arenemist kuritegewuse iseloomu kohaselt ja laiendas kindlate omawaheliste sidemetega kriminaalpolitsei wõrgu üle kogu maa, juhtides tema tegewust linnast ka kulla, mis tähtis on kuritegewuse wastu wõitlemises, sest ei saa kindlat piiri tõmmata linna ja maa kuritegewuse wahel. Oma organisatsiooni poolest pidi kriminaalpolitsei olema painduw ja erialaliselt ettevalmistatud, et wõimaldada jõudu juhtida just sinna, kus kuritegewus seda kõige rohkem nõuab, mille tõttu sennise kriminaalpolitsei korralduse eeskujuks oli wõetud Prantsuse, Daani, Sakseni, Würtembergi ja Shweitsi kriminaalpolitsei korraldused, wälja arwatud ainult alluwuse küsimus.

Samal ajal selgus ka, et asutus, mille ülesandeks oli poliitilise kuritegewuse wastu wõitlemine ja jälgimine, nimelt sõjawäe teadeteosakond, neid ülesandeid edaspidi täita ei wõinud, sest peale wabadussõja, rahuaja seisukorrale üle minnes, pidi sõjaministeerium loomulikult oma erialaga piirduma ja sõjaajal tema peal lasuwatest kohustest, riikliku sisemise korra ja julgeoleku alal, wabanema. Selleks otsustas Wabariigi Walitsus 6. augustil 1919 a. asuda kaitsepolitsei moodustamisele, alluwusega kohtuministeeriumile.

Kohtuministri wastuseismisel ja tema esitise põhjal otsustas Wabariigi Walitsus endist otsust muuta ja kaitsepolitsei moodustada alluwusega siseministeeriumile, mille tulemuseks oli kaitsepolitsei korraldus, mis wastu wõetud 12. aprillil 1920 a. („Riigi Teataja“ nr. 61/62 — 1920 a.) ja rajatud on samadele põhimõtetele, kui kriminaalpolitsei korraldus.

Iseseiswalt tegutsewate wälis- ja kriminaalpolitsei ühendamise küsimust on mitmel korral puudutatud Riigikogus eelarwete arutamisel. Nii wõttis esimene

Riigikogu 1923 a. eelarwe puhul, 20. webruaril 1923 a., wastu järgmise soowiawalduse Wabariigi Walitsusele: „Riigikogu awaldab soowi, et maakondades wälis- ja kriminaalpolitseiasutused wõimalikult ühendatud ja nende koosseisud wastawalt wähendatud saaksid.“ Selle küsimuse arutamiseks moodustas Wabariigi Walitsus oma otsusega 27. aprillist 1923 a. erikomisjoni kohtu-, sise- ja rahaministri, kus see küsimus aga lahendamata jäi. Esimese Riigikogu laialiminekul, rahwahääletamise tagajärjena ja walitsuste wahetamise järele 6. augustil 1923 a. langes see küsimus päewakorralt, kunni ta käesolewa aasta eelarwe arutamisel II Riigikogu VI eelarwe alamkomisjonis uuesti üles kerkis. Alamkomisjoni ettepanekul awaldas Riigikogu eelarwe-komisjon Wabariigi Walitsusele soowi 1. maiks 1924 a. kolme iseseiswat politseid ühendada. Selle soowiawaldusega põhimõttelikult nõus olles, tegi Wabariigi Walitsus otsusega 23. I. 24 a. (pr. nr. 8 p. 10) siseministrile ülesandeks esineda koondatud politseide eelarwega 1. juuniks 1924 a.

Wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise seaduse põhijoonte kindlaksmääramisele asudes, peab tunnistama, et Riigikogu poolt määratud tähtajaks 1. maiks 1924 a. wõimatu on üldist uut politsei korraldusseadust niisugusel kujul wälja töötada, et ta püsiwana wõiks aluseks jääda ühtlustatud politsei loomisel. Sest wiie ja poole aasta jooksul iseseiswalt oma erialadel tegutsenud kolme politsei seadustega määratud ja wäljakujunenud rohkearwuliste erinewate funktsioonide ühendamine nii keskkohas kui ka kohtadel on tehniliselt wõimatu nii lühikesel aja jooksul läbi wiia ja kui seda seadusega teha tuleks, siis on raske ette kindlaks määrata, kelle peale üks ehk teine ülesanne ja wastutus panna, kuna wajalikule ümberkujundamisele, tegeliku elu kohaselt, maksmapandud seadus tõkmeid teeks.

Siinjuures tuleb eriti silmas pidada, et politseiametnikul kohapeal, seaduse nõudeid täites peawad täpselt selged olema tema kohused ja wõimupiirid. Sellest kerkib paratamata üles küsimus asja oskuse kohta. Kunni puudub selgus ning ülewaade keskasutuste ja kohapealsete ametnikkude arwu kohta, kes senniseid kolme eriala funktsioone täita wõiks, ei tohi neile peale panna kohustusi, mille kohta selgus puudub, et neid täita suu-

daksid. Riiklik julgeolek ja kuritegewuse wastu wõitlemine nõuawad oskus- ja teguwõimsat politseid, kuna seadus teisest küljest wõimupiiridest üleastumise ja tegewuseta oleku eest karmilt karistab. Sellest seisukohast wälja minnes oleks ebakohane ja kardetaw laiemas ulatuses politseiametnikkude õpetamisele ja kasvatamisele asuda eksisammude selgitamise ja nende eest karistamise korras. See oleks liig suur samm tagasi meie semises politsei arenemiskäigus. On loomulik ja arusaadaw, et peale põhimõttelise küsimuse otsustamise, kolme politseid ühendada, selle tegelik läbiwiimine, tema ulatust ja tähtsust riikliku elu seisukohalt hinnates, suuremat eeltööd nõuab, seda enam, et see tegemata oli küsimuse põhimõttelisel otsustamisel.

Ei saa arwestamata jätta ka asjaolu, et politseide ühendamisel praegu iseseiswalt tegutsewad politseide peawalitsused likwideerida ja nende wahekorrad alluwaite asutuste wõrguga nii majandusrahalisel arwepidamises, kui ka administratiiv tegewuse ning koosseisude osas, lõpetada tulewad. Moodustatawa keskasutuse raamatupidamises, kui asjaajamises tuleb seaduste nõuete kohaselt puhtalt leheküljelt alata ja likwideeritawate peawalitsuste endise tegewuse kohta bilansid ja aruanded kokku seada.

Loomulikult ei saa likwideeritawate peawalitsuste funktsioone likwideerimisele wõtta, waid moodustatud asutus peab oma eriosades eksisteerima endiselt, mille tõttu olukord tegelikult raskeneb.

Wääriliselt hinnates politsei ülesandeid tema erialadel ja nende tähtsust riikliku korra ja julgeoleku kindlustamisel tahab esitatud ajutine seadus luua ülemineku ajajärgu politseide ühendamisel, et ära hoida politsei teguwõime paraliseerimist.

Riigikogu soowiawalduse kohaselt wiiakse kriminaalpolitsei kohtuministeriumi alt siseministeriumi alla (§ 1).

Kuna politseide keskasutuse ja kohalikkude asutuste kujundamiseks Wabariigi Walitsusele wastawad õigused antakse, kes wõimaluse järele, olude kohaselt, seda wõib teostada, kunni üldise politsei korraldusseaduse maksmapanemiseni (§ 2).

Seaduse maksmahakkamise tähtaeg 1. mai 1924 a. (§ 3) on tingitud olukorrast, et senniste politseiasutustele 1924 a. peale krediiti on lubatud kunni selle tähtajani.

Kõige selle juures peab aga tähendama, et kriminaalpolitsei seaduse § 8 p. 4 ettenähtud ülesanded, nimelt statistika pidamine kuritegewuse üle, eelkaristusteadete korraldamine ja hoidmine, ning teadete andmine ametiasutuste nõudmise peale ei wõiks mitte siseministeeriumile üle minna. Nimetatud ülesannetest on statistika pidamine praegu tegelikult riigi statistika keskbüroo käes, kuna karistusteadete korraldamine ja kohtuasutustele wäljaandmine, mis on kohtumõistmise huwides, peaks jääma kohtuministeeriumi alla.

Lisa nr. 72.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutisele seadusele.

Üldkommissjon wõttis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud wälis-, kriminaal- ja kaitsepolitsei ühendamise ajutise seaduse muutmata wastu. Üldkommissjon ühineb ka Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga.

Lisa nr. 73.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SISEMINISTEERIUMILE EELKREDIITIDE AWAMISE JA TARWITAMISE SEADUS.

§ 1. Ühendatud politsei eelarwe maksmahakkamiseni aja eest 1. maist kuni 31. detsembrini 1924 aastal on riigikassal õigus rahaministri korraldusel awada siseministeeriumile eelkrediite politseiasutuste ülewaldamiseks kuni ühe neljandiku osani kuu kohta politsei peawalitsuse, kriminaalpolitsei peawalitsuse ja kaitsepolitsei 1924 a. kinnitatud eelarwe kogusummast.

§ 2. Siseministeerium wõib eelmise paragrahwi põhjal awatud eelkrediite tarwitada ainult nende kulude katmiseks, mis kulude paragrahwilele wastawalt esinewad nii 1924 aasta kinnitatud eelarwes, kui ka uue, 1. mai kuni 31. detsembrini 1924 a. eelarwe ettepanekus ja ainult selle summa määrani, kumb neist wäiksem, kusjuures uue ettepaneku juures üks kahieksandik kuu kohta esitatud eelarwe kogusummast arwesse wõetakse.

§ 3. 1923 a. riigi lisaeelarwes nr. 2 kohtuministeeriumile kriminaalpolitsei peawalitsuse tarwis määratud remontide krediit kantakse wastawalt tarwitamiseks samaks otstarbeks siseministeeriumi politsei peawalitsuse 1. mai kuni 31. detsembrini 1924 a. eelarwesse.

§ 4. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 74.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

siseministeeriumile eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadusele.

Riigikogu, läbi waadates ja wastu wõttes riigi 1924 a. eelarwe, lubas kolmele senniajani iseseiswale politseile krediite kuni 1. maini 1924 a., mis ajaks politseide koondamine ühe ministeeriumi alla ja nende ühendamine pidi läbi wiidud saama. Et aga ühendatud politseide eelarwe läbiwaatamisega arwatawasti 1. maiks weel lõpule ei jõuta ja et politsei tegewusse mitte seisakut tuua raha puuduse tõttu, on käesolew seadus wälja töötatud analoogiliselt Riigikogu poolt 19. detsembril 1923 a. wastuwõetud eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadusele („Riigi Teataja“ nr. 150 — 1923 a.), mis kõigi riigiasutuste kohta maksew oli kuni 1924 a. eelarwe wastuwõtmiseni. Osa, mis lubab krediiti awada üle $\frac{1}{12}$ kuu kohta igakordsel Wabariigi Walitsuse otsusel, on wälja jäetud, eeldusega, et ühendatud politseide eelarwe wastuwõtmine lähemal ajal sünnib.

Lisa nr. 75.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

siseministeeriumile eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduse Riigikogule kinnitamiseks samal kujul ja motiividel, nagu eelnõu Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud.

Lisa nr. 76.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

EESTI JA PÕHJA-AMEERIKA ÜHISRIIKIDE WAHELISE KURJATEGIJATE WÄLJAANDMISE LEPINGU KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahel 8. nowembril 1923 a. sõlmitud kurjategijate wastastikuse wäljaandmise leping tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu tekst ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Lisa nr. 77.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahelise kurjategijate wäljaandmise lepingu kinnitamise seadusele.

15. mail s. a. esines Ameerika Ühisriikide minister Eesti Wabariigi Walitsuse juures oma walitsuse ülesandel wälisministeeriumi ees ettepanekuga mõlema riigi wahel lepingut sõlmida kohtu eest kõrwahoidjate wastastikuse wäljaandmise kohta. Olgugi, et põhimõtteliselt Eesti poolt lepingu sõlmimiseks takistusi ei olnud, tõsteti üles kohtuministeeriumi poolt küsimus lepingu konstruktsiooni suhtes ning leiti, et Eesti kriminaalseaduste järele ei oleks soowitaw lepingut sõlmida, mis rajatud süütegude kasuistliku üleslugemise peal, nagu see Ühisriikide ettepanekus ette nähtud. Sellepärast tegi kohtuministeerium ettepaneku süütegude nimekirja süsteemi lepingu aluseks wõtmisest loobuda ning wäljaandmist siduda kordasaadetud süüteo eest seaduse järele määratawa karistuse raskusega, ilma süütegude kasuistliku üleslugemiseta. Kuid olgugi, et meie poolt ettepan daw lepingu konstruktsioon uuemal ajal rahwuswahelises wahekorras ette tuleb, mille näitena muuseas sellekohased Eesti-Läti ning Eesti-Leedu lepingud, niisama Wene-Jaapani leping on (1. juulist 1911 a.), siiski oli waewalt loota, et Ühisriigid Eesti kasuks oma wäljakujunenud seisukohta muudaksid; kõik Ühisriikide poolt senni tehtud kurjategijate wäljaandmise lepingud on nimekirja süsteemile rajatud. Kokkuleppe saawutamiseks

pani wälisministeerium ette artikkel II juurde lisalause mahutada, mis tingimiseks teeb, et wäljaandmist artikkel II nimetatud süütegude eest ainult siis lubatakse, kui kordasaadetud süütegu on karistataw mõlema lepinguosalise seaduste järele vähemalt wangistusega töösundusega ehk ilma selleta. Lause tekst leidub art. II p. 24. Selle muudatusega seotult tuli lepingu kawas ka rida teisi parandusi ette wõtta kokkuleppe ühtlustamise mõttes, millest Ameerika walitsusele teada anti ja missugused Ameerika walitsuse poolt wastuwõetawateks tunnistati.

Mis puutub lepingu sisusse, siis tuleb eestkätt tähendada, et kurjategijate wäljaandmise küsimusele on Eesti seadusandluses eriti kriminaal-kohtupidamise seaduse §§ 852¹—852²⁵ pühendatud. Seadus on alles 15. detsembril 1911 a. wälja antud ning käsitab küsimust õige üksikasjalisel kujul, tähendades oma lõpuparagrahwis, et tulewikus üheski sõlmitawas lepingus ei tohi selles asjas riigile suuremaid kohustusi peale panna, kui need, mis arutu-selolewas seaduses ette nähtud.

Lepingu artikkel esimeses nähakse wäljaandmise üldised alused ette, mis oleks järgmised: 1) süütegu peab korda saadetud olema nõudja riigi jurisdiktsiooni piirides, 2) ta peab niihästi nõudja riigi, samuti ka teise riigi seaduste järele, kellelt wäljaandmist nõutakse, karistataw olema, ning 3) kurjategija ise peab asuma wiimase riigi territooriumil, kus ta kohtu eest kõrwahoidmise mõttes peawarju leiab. Samad alused on ka meie kr. k. p. s. § 852¹ ette nähtud. Järgmise artikli p. p. 1—23 leidub nimekiri kuritegudest, mis wäljaandmise nõudmist õigustawad ning sama art. p. 24 järele nähakse ette, et wäljaandmine sünnib ainult sel juhtumisel, kui süüalust ootab vähemalt aastane wangistus ühes töösundusega wõi ilma selleta. Silmas pidades, et nimekirjas tähendatud kuriteod mõlema riigi seaduste järele kõik vähemalt p. 24 ettenähtud karistuse alammääraga karistatawad, tundub kuritegude loetelu ülearusena, kuid see nimekiri jäi lepingusse püsima Ameerika soowil, kes ei soowinud Ameerikas wäljakujunenud lepingu wormist loobuda.

Artikkel III-as sisaldub harilik klausel, mille järele wäljaandmine ära jääb juhtumistel, kui kuritegu poliitilist laadi ehk niisugusega ühenduses seisab. Siinjuures on erandina ette nähtud mõrtsuka-

töö, salatapmine ehk kihwtitamine. mis korda saadetud riigipea ehk walitseja wõi nende perekonnaliigete wastu, mis-sugust kuritegu rahwuswahelise õigu-sega kokkukõlas poliitiliseks ei arwata. Silmas pidades, et meil makswa § 852² järele wäljaandmine isegi poliitilistel juhtumistel lubataw, ei pane lepingus ettenähtud määrus Eesti riigi peale suuremaid kohustusi. Selle artikliga on loomulikult seotud artikkel IV, mille järele wäljaandmist nõudja riik kohustub wäljaantud isiku üle kohut mõistma ainult selle kuriteo eest, mille pärast ta wälja antud, nagu see § 852⁷ nõutud.

Artikkel V ettenähtud määrus on artikkel I nõude loomulik järelendus. Siin nähakse ette, et kuritegu peab mõlema maa seaduste järele kuriteo kordasaatmise ajal karistataw olema; seesama on maksew wäljaandmise aja suhtes, sest ainult siis wõib konstateerida mõlema maa seaduste ühist waadet kurjategija enese, kuriteo ning selle eest järgnewa karistatawuse suhtes. Ühes sellega on ka seaduse § 852⁴ nõuded täidetud, sest kui isik sellesama kuriteo eest Eestis juba õigeks ehk süüdi mõistetud, siis on ta teistkordsest kohtumõistmisest meie seaduste järele waba — järjelikult ei allu ta ka wäljaandmisele. Järgmine, artikkel VI, kordab seaduse § 852⁶ ettenähtud mõtet ning kirjutab ette wäljaandmise teostamise edasilükkamist juhtumistel, kui kurjategija wäljaandmise nõude esitamise ajal juba kohtu all ehk wiimase poolt määratud karistust kannab. Arusaadaw, et wäljaandmise edasilükkamine sisaldab eneses iganemise woolamise katkestamist.

Lepingu artikkel VII korraldab küsimust selleks korraks, kui ühe ja sellesama kurjategija wäljaandmist peaks nõutama mitme riigi poolt, ning artikkel lausub, et sarnasel korral antakse kurjategija sellele riigile wälja, kelle nõudmine esimesena esitatud, missugune kord ka seaduse § 852⁹⁻¹⁰ ette nähtud. Lepingu artikkel VIII, mille järele oma riigi kodanikkude wäljaandmine lubamatuks tunnistatakse, wastab täitsa seaduse § 852³ määrusele ning ei nõua täiendawaid seletusi.

Senni kõnealloodud lepinguosa käsitleb wäljaandmise juhtumisi sisuliselt; järgmine osa käsitleb wäljaandmisega seotud kulude kandmise ning wormaliteetide täitmise korda. Wäljaandmisega seotud

kulud kannab lepingu artikkel IX järele see riik, kes wäljaandmist nõuab.

Artikkel X määrab kindlaks wäljaandmisele kuuluwa isiku arreteerimise juures leitud asjade saatuse ja on kokkukõlas § 852¹¹ ettenähtud nõudmisega. Mis artikkel XI ning XII puutub, siis käsitawad nad wäljaandmise wormilist külge, olles kokkukõlas seaduse sellekohaste nõudmistega.

Lisa nr. 78.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahelise kuritegijate wäljaandmise lepingu kinnitamise seadusele.

Üldkommissjon peab Eesti wabariigi ja Põhja-Ameerika Ühisriikide wahel Tallinnas, 8. nowembril 1923 a. sõlmitud kuritegijate wäljaandmise lepingu Wabariigi Walitsuse motiividel tarwilikuks ja wastuwõetawaks.

Lepingu kinnitamise seaduse tekstis leidis üldkommissjon redaktsiooniliselt parame olewat „kurjategija“ asemele wõtta „kuritegija“, ja § 2 wälja jätta sõna „alljärgnewalt“, kui ülearune.

Üldkommissjon esitab lepingu kinnitamise seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 79.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

S. K. K. KÖITE JA TS. KOHTUP. SEADUSE MUUTMISE SEADUS PÄRANDUSASJUS.

§ 1. S. k. k. köite I jao §§ 1060—1066¹⁴ ettenähtud testamentide hoiukorras kinnitamise asjad alluwad ringkonnakohtute asemel rahukohtunikkuudele samades paragrahwides ettenähtud tingimustel ja korras, kuna § 1066⁸ ettenähtud erakaebused antakse kohtupalati asemel wastawale rahukogule.

§ 2. S. k. k. köite I jao § 1239 panakse maksma järgmises redaktsioonis:
„Kohus, kelle korraldusel päranduswarandus, kutsub pärijad wälja „Riigi Teatajas“ kuulutamise teel, kui pärijad kõik ehk mõned nendest ära on. Peale selle pannakse kuulutus üles nähtawal

kohal kohturuumis, ja kui pärandusjätja wiimane elukoht oli maal wõi kui päranduse hulka kuulub maalolew kinniswara, siis ka kohalikus wallamajas, kus pärandusjätjal wiimane elukoht oli enne surma ja kus asub kinniswara. Kui päranduse wäärtus ei ulata üle 50.000 marga, siis ei ole kuulutamise „Riigi Teatajas“ sunnuslik.“

§ 3. Ts. kohtup. s. §§ 1408 ja 1409 pannakse maksma järgmises redakt-sioonis:

§ 1408. „Kui kuulutuse peale ilmunud pärijad leiawad tarwilikuks ennast lasta kohtu poolt pärandusõigustes kinnitada, siis wõiwad nad selleks pöörata rahu-kohtuniku poole, kelle piirkonnas päranduswarandus asub.“

§ 1409. „Kui pärijad päranduse jagamise asjas kodusel teel kokku ei lepi, siis wõiwad nad päranduse jagamist nõuda s. k. k. kõite I jao § 1317 ettenähtud juhtumustel wastawa rahu-kohtuniku juures, wõi wastawas rahukogus §§ 1410—1422 ettenähtud korras, kusjuures alluwus määratakse kindlaks neil alustel, mis on makswad nõude asjus.“

II.

Käesolew seadus ei muuda nende asjade kohtualluwust, mis kohtutele on esitatud enne selle seaduse maksmahakkamist.

Lisa nr. 80.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

s. k. k. kõite ja ts. kohtup. seaduse muutmise seadusele pärandusasjus.

„Riigi Teatajas“ nr. 43 käesolewal aastal väljakuulutatud tsiwiil-kohtupidamise seaduse muutmise seadusega pärandusasjus anti pärijate ja testamentide kinnitamine hoiukorras rahu-kohtunikkudele üle, kuid neis Eesti wabariigi osades, kus enne wabariigi tekkimist Balti eraseadus maksew ei olnud, waid enne Wene seaduse kogu X kõidet tarwitati, jäi endine hoiukord pärandusasjus maks-waks, mille järele testamenti asju nüüd rahukogus toimetatakse, kuid seaduses ettenähtud ilma testamendita päranduskord allub üldse nõudekorra põhjal kas rahu-kohtunikule ehk rahukogule päranduse wäärtuse suuruse järele.

Et üldist korda pärandusasjus terwes riigis maksma panna, on juurdelisatud

seaduseelnõus s. k. X kõite I jao ja hoiukorras neis riigiosades tarwitatawad tsiwiil-kohtupidamise seaduse paragrahwid wastawalt muudetud, nii et ka seal selle seaduse maksmapanemise silmapilgust peale kõik hoiukorras lahendatawad pärandusasjad saaksid rahu-kohtunikkude juures läbi wiidud.

Ühtlasi sellega on ka pärandusjagamise nõudmiste alluwus ülewal äratähen-datud riigiosades selle seaduse elluviimisega selgitatud.

Lisa nr. 81.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

tsiwiil-kohtupidamise seaduse ühtlustamise seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt esitati Riigikogule seadus s. k. X kõite ja tsiwiil-kohtupidamise seaduse muutmise seadus. Selle seadusega tahetakse Petserimaal ja naroowatagusel maal kohtupidamises päranduse asjus maksma panna needsamad muudatused, mis on maksma pandud teistes riigiosades seadusega 8. märtsist 1923 a. („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923). Eelnõu ei muuda aga mitte ära isesugust kohtupidamise korda, mis on praegu maksew nimetatud maa-aladel. Walitsuse eelnõu arutamisele asudes, leidis üldkommissjon, et tarwis on küsimust seadida laiemale alusele ja selle asemel, et Petserimaal ja naroowatagusel maa-alal ainult üksikud parandused kohtupidamises läbi wiia, täielikult ühtlustada kohtupidamist nimetatud maa-aladel teiste riigiosadega. Et meie wäikeses riigis maksew on asjaajamises kohtutes mitmesugune kord, see on wäga soowimata nähtus, mis enesega kaasa toob palju segadusi ja raskusi. Wahed kohtupidamises Petserimaal ja teistes riigiosades ei ole sisuliselt kuigi suured. Sellepärast nende wahede kõrwaldamine ei wõi walmistada iseäralisi raskusi. Et Petserimaal ja naroowatagusel maa-alal on maksew ise tsiwiil-materiell õigus, see asjaolu igatahes teatawaid raskusi walmistab, kuid üldkommissjoni arwamise järele ei ole siiski need raskused nii suured, et sellepärast sunnitud oleksime kohtupidamise ühtlustamise küsimust määramata aja peale edasi lükkama, kunni ükskord nõnda kaugele oleme jõudnud, et ka tsiwiil-

õigust kõigis riigiosades ühtlustada suudame, mis wõrdlemisi suur töö on ja weel palju aastaid kesta wõib. Ka endistes Baltimaade osades on meil maksew mitmesugune tsiwiilõigus, kuid see asjaolu siiski mitte ei olnud takistuseks selleks, et meil makswa pandi ühine kohtupidamise kord. On wõimalik, et üksikuid toimetusi, mis ette nähtud Baltimaade kohtupidamises, ei saa Petserimaal otsekohe tarwitusele wõtta, kunni seal ei ole läbi wiidud uus hüpoteegi kord, kuid see asjaolu ei takista siiski mitte tarwitamast Petserimaal kõiki teisi tsiwiil-kohtupidamises ettenähtud toimetusi Baltimaadel makswa korra järele. Ka meie talurahwaseaduste järele ei ole wõimalik tarwitada kõiki kohtupidamises ettenähtud toimetusi, näiteks fideikommissõiguste kustutamist, kuid siiski see asjaolu ei olnud mitte takistuseks tsiwiil-kohtupidamise korra maksmapanemiseks ka meie talurahwa jaoks.

Et ära hoida kahtlust, kas eelnõu ka materiilõiguses Petserimaal ja naroowatagusel maa-alal ei ole tahtnud muudatust teha, arwas üldkommisjon tarwiliuks toonitada, et materiil-tsiwiil õigus neil maa-aladel esialgu muutmataks jääb.

Lõpuks arwas üldkommisjon tarwiliuks eelnõus tähendada selle peale, et uus seadus ei muuda kohtu alluwust neis asjus, mis juba on esitatud kohtutele, sest see ei oleks mitte soowitaw, kui uue seaduse ilmumise pärast need kohtud, kes, wõib olla, juba kauemat aega on asja arutanud, peaksid asjatoimetust oma juures lõpetama ja huwitatud isikud sunnitud oleksid asjatoimetust teises kohtus uue seaduse järele otsast peale algama.

Üldkommisjon paneb Riigikogule ette esitatud seadus wastu wõtta.

Lisa nr. 82.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE OSALISE MUUTMISE JA TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.) muudetakse ja täiendatakse 1. jaanuarist 1924 a. järgmiselt:

I.

§ 1. jäetakse wälja: IV aste — „riigi keskarhiwi juhataja“, V aste — „kauban-

dus-tööstusministeeriumi kaubandusosakonna juhataja“, „hoolekandeosakonna juhataja“, ja „maamõodu ja hindamise walitsuse juhataja“.

Sama paragrahwi täiendatakse: III aste — „Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee ülem“, IV aste — „kaubandus-tööstusministeeriumi kaubandusosakonna juhataja“ ja „töö-hoolekandeministeeriumi hoolekandeosakonna juhataja“, V aste — „riigi keskarhiwi juhataja“ ja „Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee walitsuse teehituse-, liikumise- ja weosakonna ülem“, VI aste — „Riigikogu kantslele asjadewalitseja abi“, „otsekoheste makswade, aktsiisi, maakorralduse, põllumajanduse ja terwishoiu peawalitsuse juhatajate abid“, „maamõodu ameti juhataja“, „politsei ja metsade peawalitsuse ülema abid“ ning „Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee walitsuse arweosakonna ülem“; wõrdlewasse tabelisse wõetakse juurde palgaaste „I-a palgaga Mk. 16.500.—“.

II.

§ 2 p. a lõppu lisatakse juurde: „ning järgmistel tuletornidel: Stensjär, Ekholm, Kokskär, Osmussaar, Filsand, Harilaid, Paternoster ja Praaga“.

III.

§ 3 p. d lõppu lisatakse juurde: „raudtee jaamaülematele, teemeistritele, hoonete ülewaatajatele, nende abidele, terwishoiu jaoskondade käskjalgadele, sanitaaridele, ämmaemandatele ja desinfektoreitele“.

Lisa nr. 83.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadusele.

Makswa palgaseaduse järele loetakse riigi keskarhiwi juhataja palga suhtes tähtsamate peawalitsuste juhatajate liiki, kuna töö-hoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonna ja kaubandus-tööstusministeeriumi kaubandusosakonna juhatajad on arwatud vähemtähtsamate peawalitsuste hulka. Tegelik elu aga on näidanud, et niihästi hoolekandeosakond kui ka kaubandusosakond oma ülesannete poolest täiesti sarnastuwad tähtsamatele

peawalitsustele, kuna riigi keskarhiiv wastupidi on sarnane vähemtähtsatele peawalitsustele. Sellepärast on nemad käesolewa seadusega palgaastmetes ümber paigutatud. Samuti on arwatud makswa palgaseaduse järele meriasjanduse peawalitsuse juhataja abi palk wastawalt VI palgaastmele, kuna otsekoheste maksude, aktsiisi, maakorralduse, põllumajanduse, terwishoiu, politsei ja metsade peawalitsuse juhatajate abid, kelle töörohkus ja wastutus, nagu wahepeal selgunud, mitte millegiga esimese omast vähemad pole, saawad palka harilikku palgaastme järele. Selle nähtawa eksituse paranduseks tulid nende palgad ühtlustada, tõstes kõiki VI palgaastmele. Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee ülem ja teised selle raudtee ametnikud on palgaseaduse täiendawalt sisse wõetud, tähendatud raudtee ülewõtmise tõttu riigile. Maamõõdu ja hindamise walitsuse juhataja on palgaseadusest hoopis maha kustutatud selle ameti likwideerimise tagajärjel. Riigikogu kantselei asjadewalitseja abi on palgaseadusse täiendawalt üles wõetud uue ameti asutamise puhul Riigikogu wanematekogu poolt.

Üksikute palgaastmete wahel enamwähem ühtlaste wahede loomiseks tuli palkade wõrdlewasse tabelisse juurde wõtta waheaste „I-a palgaga Mk. 16.500.—“, sest et praegu on I ja II palgaastme wahel liig suur wahe.

§ 2 muutmine esitatud kujul on tingitud järgmistest asjaoludest:

Tuletornide Stenskäri, Ekholmi, Koks-käri, Suropi ja Osmussaare meeskonnad muretsewad oma toidumoonaga ja riidewarustuse Tallinnast, teiste tuletornide meeskonnad lähematest linnadest, kuna tuletornid ise kas wäikestel saartel ehk tühjadel maaninadel asuwad, siis läheb nendel elamine weel kallimaks kui linnade ja alewite juures asuwatel tuletornidel. Sealjuures tuleb weel arwesse wõtta, et halwa ühenduse tõttu on need saaretuletornid sunnitud ennast igakord kauemaks ajaks warustama, kusjuures wahest tee peal toiduained mereweel läbi märjaks saawad ja hoides halwaks lähewad ehk koguni hukka saawad, missugune kahju aga meeskonna oma kanda jääb. Kuidas tuletornide meeskond talwise toidumoonaga muretsemise juures kahju kannatanud on, sellest paar näidet:

Osmussaare tuletorni paat tuli 13. oktoobril 1919 a. mannermaalt toidumoonaga Osmussaare poole teele. Kalame-

hed on seda paati merel näinud mööda sõitma, aga päralt paat ei jõudnud, waid kadus terve toidumoonaga ja kahe mehega kunni tänapäewani.

Stenskäri tuletornist läks 30. detsembril 1920 a. üks teenija paadiga maale, et toidumoonaga tuua. Paat leiti Wainopää rannast wett täis ja mõne nädala pärast ka mehe surnukeha.

Ekholmi tuletorni paat tuli 29. oktoobril 1922 a. Kundast wälja kahe mehega ja talwise toidumoonaga. Teel läks tuul kõwaks ja hakkas tihe lumesadu. Paksu ilma ja torni tõttu ei olnud wõimalik Stenskäri ega ka tagasi pääseda. Mitu tundi pärituulega sõites juhtus paat Rodskäri saarekesele randuma, kusjuures mõlemad mehed eluga pääsesid, paat aga purustati ja toidumoon kaduma läks. Mehed toimetati Soome wõimude poolt Kotka ja Helsingi kaudu etapiga Tallinna.

Priikorteri, kütte ja walgustuse saajate hulka, kui korteriruumid teenistuskoha juures olemas (§ 3 p. d), on täiendawalt üles wõetud need raudteeametnikud, kes oma ametikohuste iseloomu tõttu peawad alaliselt kättesaadawad olema ja seega sunnitud oma teenistuskoha juures elama.

Lisa nr. 84.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE OSALISE TÄIENDAMISE KOHTA.

1. Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a., seadus nr. 7) § 3 punkt d täiendatakse järgmiselt: „tuletornide wanematele ja noorematele teenijatele ning motoristidele“.

2. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Lisa nr. 85.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise täiendamise seadusele.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.) täiendamise seaduseelnõu juurde.

Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 1/2 — 1923 a. wäljakuulutatud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3 p. d-s on üles loetud need ametnikud ja teenijad, kellele priikorter ühes kütte ja walgustusega antakse, kui korteriruumid teenistuskoha juures olemas. Nende hulka on üles wõetud ka tuletornide ülewaatajad, kuna aga tuletornide wanemad ja nooremad teenijad ning motoristid wälja on jäetud. Ka weneaegse määruse järele (instruktsioon majakate ülewaatajatele II osa § 52) said tuletornide teenijad prii korteri ühes kütte ja walgustusega. Praegu saawad aga tuletornide wanemad ja nooremad teenijad ning motoristid, wõrreldes teiste riigiteenijatega, kes peale palga weel prii korteri, kütte ja walgustuse saawad, õige wäikse tasu sularahas, kuna teenistuse tingimised samad, kui mitte weel halwemad ei ole. Nähtawasti on tuletornide teenijad ja motoristid praegumaks wa palgaseaduse kokkuseadmisel kahe silma wahela jäetud, mispärast ka nende palganormid teiste, wastawates tingimistes töötawate riigiteenijate palganormidega kokkukõlasse pole wiidud.

Teenistuse olud tuletornide peal nõuawad, et teenijad alati teenistuskohal elaksid, sest wastasel korral ei wõi garanteerida, et tuletornid korralikult töötawad ja õnnetused ära hoitakse.

Kõike ülaltoodut silmas pidades, on tungiwalt tarwilik, et praegumaks wa palgaseadus saaks nii täiendatud, et ka tuletornide teenijatele ja motoristidele saaks prii korter ühes kütte ja walgustusega antud, kui korteriruumid teenistuskoha juures olemas.

Senni on ka tuletornide teenijatele wõimaluse järele meriasjanduse peawalitsuse poolt prii korter, ühes kütte ja walgustusega antud, arwates, et tuletornide teenijate praeguste palganormide kokkuseadmisel instruktsioon majakate ülewaatajatele II osa § 52 arwesse on wõetud. Et aga riigikontroll kunni seadusliku aluse muretsemiseni priikorteri ja kütte ning walgustuse peale tehtud kulud tagant järele sisse tahab nõuda, mis tuletornide teenijatele praegustes oludes üli-raskena saab tunduma, siis on soowitaw, et käesolew seadus maksma hakkaks 1. jaanuarist 1923 a.

Lisa nr. 86.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.) täiendatakse järgmiselt:

§ 3 p. d täienduseks lisatakse lõppu sõnad: „wangimajade ametnikkudele ja teenijatele“.

Lisa nr. 87.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI riigiametnikkude ja -teenijate palgasea- duse täiendamise seadusele.

Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3-das on ette nähtud osale riigiametnikkudele ja -teenijatele peale palga weel iseäralised tasuta lisandused ja hõlbustused, nende seas ka korter ühes kütte ja walgustusega, nagu: majawalitsejatele, tolliametite ülematele, posti-telegraafi asutuste ülematele, mitmesuguste ladude ülematele jne.

Neile ametnikkudele, nagu seadus otsekohe ütleb, on wõimaldatud priikorteri kasutamine kui teatud lisandus ja tasuta hõlbustus.

Et wangimajade administratiiv ametnikud ja teenijad, see on wangimajade ülemad, nende abid, wanemad ja nooremad wangiwahid ja saatjad ning haigemajade juures, kus puudub welskeri walwekord, koosseisu puudusel ka welsker on mitmesugustel põhjustel sunnitud wangimajade juures elama, siis on neil wõrreldes kõige rohkem kõlblist õigust prii korterite saamiseks mitte isiklikuks hõlbustuseks, waid teenistuse huwides. Ei ole raskemat, hädaohtlikumat ja wastutawamat teenistust üheski ametkonnas. Ei ole kusagil ametniku ergud alaliselt nii pinewil ega tegewus nii mitmekesine ja laialine kui wangimajas. Samuti kui puudub wangimaja elus seisak, samuti puudub aeg, mil wangimajaülem end teenistusest wabana tunneks. Iseäranis kurnawad on õised mitmekordsed wahiteenistuse kontroleerimised.

Edasi peab wangimajas alaliselt olema tagawaras sõjariistus jõud massiliste määratsemiste ja põgenemiste kõrvaldamiseks. Wiimastel juhtumistel on isegi ametnikkude ja teenijate tapmised ette tulnud. Peale selle tuleb ette palju teisi erakorralisi juhtumisi, kus kõigi wangimaja juures elutsewate ametnikkude ja teenijate abi hädatarwilik on.

Iseenesest ei paku rööwmõrtsukatega ühe katuse all elamine mingisugust lõbu, pealegi kus wangimaja reshiim ka teenijate perekondade peale ei jäta mõju awaldamata.

Ettetoodud põhjustel on tungiw wajadus laiendada riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3 p. d ka wangimajade ametnikkude ja teenijate peale, milline soowiawaldus ka riigi 1924 a. eelarwe-komisjoni poolt wastu wõeti.

Lisa nr. 88.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigikogu poolt 19. detsembril 1922 a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja nr. 1/2 — 1923 a.) § 3 p. d. täiendatakse järgmiselt:

„Ja Kadrioru pargiwahtidele.“

Lisa nr. 89.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse täiendamise seadusele.

Kadriorus on riigil 40 mitmesugust hoonet, millest elumaju on 16. Tähendatud hoonete ja Kadrioru pargi kojameeste töö teostatakse Kadrioru pargiwahtide poolt, kes kõik Kadrioru riigimajades elawad. Peale selle on Kadrioru pargiwahtide ülesanne igasuguste majanduslikkude tööde tegemine, ja walwe pidamine pargi korrashoiu järele, näiteks pargi jalg- ja sõiduteede parandamine ja puhastamine, liiwa- ja lumewedu, heinategemine, pargi pinkide parandamine jne.

Tähendatud asjaolu arwesse wõttes, tuleks Kadrioru pargiwahtidele, kes peale

muu tegelikud riigimajade kojamehed on, tasuta korter anda ühes kütte ja walgustusega, täiendades wastawalt „Riigi Teatajas“ 1/2 — 1923 a. ilmunud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 3 p. d.

Kadriorus on alaliselt 18 pargiwahti, kes kuus palka saawad 4000 kuni 5000 marka.

Lisa nr. 90.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIAMETNIKKUDE JA -TEENIJATE PALGASEADUSE TÄIENDAMISE JA MUUTMISE SEADUS.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („Riigi Teataja“ nr. 1/2 — 1923 a.) § 1 VI aste täiendatakse järgmiselt:

„Põllutöökoolide inspektor“.

Lisa nr. 91.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse täiendamise ja muutmise seadusele.

Põllutöökoolide wõrgu laiendamisega on töö kooliasjanduse alal märksa suurenenud. Sellepärast on tarwilikuks saanud kooli- ja katseasjanduse nõunikku ümber nimetada põllutöökoolide inspektoriks 19.500-margalise kuupalgaga, et võimaldada kutsuda ametisse isikut, kel kooliasjanduse alal sellekohane wilumus ja kogemused on.

Riigikogule esitatud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse täiendamise seadusest on põllutöökoolide inspektor eksikombel wälja jäänud. Neil põhjustel tuleks ülemaltähendatud seadust wastawalt täiendada.

Lisa nr. 92.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga, loeb esitatud muudatused ja täiendused põhjendatuks.

Ühtlasi leiab komisjon, et riigiametnikkude ja -teenijate palgad ühes palgaredeliga tulewad rewideerimisele wõtta ja juhib eriti tähelepanu selle peale, et alamate ja keskmiste astmete palgad elukallidusele ei wasta.

Lisa nr. 93.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse täiendamise seadustele.

Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse muutmise kohta on Wabariigi Walitsus lühikese aja jooksul Riigikogule esitanud wiis seadust, mis üheskoos komisjonis arutamisel olid. Komisjon otsustas need wiis seadust liita üheks eelnõuks, aluseks wõttes Wabariigi Walitsuse poolt 13. II. 1924 a. nr. 1630²³ all esitatud „riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seaduse.“

Sama nimetuse all on komisjon ka oma eelnõu Riigikogule esitanud. Kuna selle juures käesolewaid seadusi materiaalsiks on tarwitatud, paneb komisjon ette Riigikogule nimetatud nelja seadust arutamisel ära wõtta.

Lisa nr. 94.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse täiendamise seadustele.

Riigikogu otsusega 3. VI. 1924 a. anti riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse osalise muutmise ja täiendamise seadus tagasi rahaasjanduse komisjoni parandus-ettepanekute läbiarutamiseks, mis eelnõu kohta II lugemisel tehtud.

Parandus-ettepanekud olid järgmised:

Rkl. M. Martna poolt — kustutada riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse § 2 punkt b ja c;

Rkl. J. Soots'i ettepanekud — 1) paigutada Riigikogu asjadewalitseja III astmest IV astmesse; 2) jätta wälja VI astmest Riigikogu komisjonide wanem asjaajaja.

Peale selle oli eelnõu kohta täiendustega esinenud teedeminister K. Kark. Kuna aga komisjoni aruandja Riigikogus nende täiendustega oli ühinenud, siis pidas komisjon tarwilikuks seisukohta wõtta ainult rkl. M. Martna ja rkl. J. Soots'i parandus-ettepanekute kohta.

Wiimaste paranduste kohta asus komisjon järgmisele seisukohale:

1) Rkl. M. Martna ettepaneku kohta — palkade protsendiline alandamine maal ära kaotada — leidis komisjon, et seda küsimust praegu mitmesuguste tegelikkude raskuste tõttu selle eelnõuga lahendada ei saa. Ühtlasi pidas aga komisjon tarwilikuks soowi awaldada, et Wabariigi Walitsus selle küsimuse kaalumisele wõtaks üldise palkade normeerimise ja koosseisude ümberkorraldamise puhul ning wastawa eelnõuga Riigikogule esineks. Komisjoni arwates ei ole sarnane protsendiline üldine palkade wähenemine küllalt põhjendatud. Palga wahed, kui need wajalikud, tuleksid eriti ära märkida palgatabelisel.

2) Rkl. J. Soots'i ettepanek — paigutada Riigikogu asjadewalitseja III astmest IV astmesse — lükati tagasi, sest peeti mitteotstarbekohaseks sarnases korras kesk aastat palgaalandamist ette wõtta, mis tähendaks peale muu rahulolematuse awaldamist. Kui wiimast waja, siis tehtagu seda otsekohe.

3) Rkl. J. Soots'i ettepanek — eelnõust wälja jätta Riigikogu komisjonide wanem asjaajaja — lükati tagasi, sest komisjoni arwates oleks töö edukuse mõttes tarwilik, et Riigikogu komisjonide tööde peale saaks tarwiliku eriharidusega isik ametisse wõetud.

Lisa nr. 95.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PÕHJA-EESTI KESKPÕLLUTÖÖKOOLI PÕLLUTÖÖMINISTEERIUMILE ÜLEWÕTMISEKS EELKREDIIDI MÄÄRAMISE SEADUS.

1. Põllutööministeeriumile määratakse eelkrediiti 13.816.000 marka rendilepingu lahendamiseks põllumeeste keskseltsiga, temalt kooli inwentaari ja tagawarade omandamiseks, kooli mõisa majapidamise tegewuse jätkamiseks, kooli majanduslikkude kulud katteks ning toetuse andmiseks Eesti põllumeeste keskseltsile.

Jäneda mõisa ja kooli majapidamise puudujääkide katteks.

2. Wabariigi Walitsusel on õigus selle seaduse elluviimiseks määrusi välja anda.

Lisa nr. 96.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Põhja-Eesti keskpõllutöökooli põllutöoministeriumile ülewõtmiseks eelkreidiidimääramise seadusele.

Eesti põllumeeste keskselts pööras põllutöoministeriumi poole kirjaga, milles soowi awaldatakse, et põllutöoministerium 1. maiks 1924 a. Jäneda mõisa, mis põllutöoministeriumi poolt keskseltsile 12 aastaks renditud, ning seal asuwat Põhja-Eesti keskpõllutöökooli oma waldamisesse üle wõtaks ühes aktiwa ja passiwaga. Et Riigikogu poolt samasisuline soowiawaldus wastuwõtmist leidis, asus põllutöoministerium mõisa kui ka kooli majapidamise seisukorra ja ülewõtmise tingimiste selgitamisele. Siinjuures selgus, et keskseltsil on Jäneda mõisas järgmine warandus olemas:

Mõisa elus inwentaar (39 hobust, 82 sarwlooma j. m.)	663.876 m. wäärt.
Mõisa eluta inwentaar	2.119.527 „ „
Wiljapuuad	800.000 „ „
Tagawarad (piiritus j. m.)	1.618.750 „ „
Mahakülwatud seeme (ristikhein, rukis, nisu)	208.450 „ „
Kooli inwentaar	760.000 „ „

Kokku 6.170.594 m. wäärt.

Samuti selgus, et keskseltsil on järgmised mõisa ja kooli wõlad tasuda:

Riigile ja põllutöoministeriumile (rent 693.605 mk. riigiwõlg 1.833.000 m. j. m.)	2.526.605 mrk.
Weksliwõlad Eesti pangale ja teistele	3.115.000 „
Jookswad wõlad materjaalide eest (ostetud materjaalid, nagu kartulid, odrad j. m.)	1.371.600 „

Wäljamaksmata palgad ja moon tööliste ja teenijatele	574.324 „
Wõlad mitmetele isikutele ja asutustele	2.043.392 „
Kooli wõlad asutustele ja isikutele	574.784 „

Kokku 10.245.705 mrk.

Mõisas puudub wili seemneks ja moonaks ning hooned nõuawad hädatarwilikku remonti. Nagu sellest näha, on mõisa majapidamine wäga raske seisukorras. Et mõisa ühes kooliga korda seada ja elujõulisena edasi pidada, on tarwilik majapidamisesse raha mahutada, mis aga keskseltsil puudub. Põllumeeste keskselts on asunud mõisa kasutamisele ilma, et tal oleks olnud tarwilisi kapitali majapidamisesse mahutamiseks, nii et mõisa majapidamine juba algusest peale kiratsemisele oli määratud. Juba mõisa inventaari ostmiseks tehti laen, samuti ka kooli majanduslikkude kulude katmiseks, mille pealt protsendid tulid kõik aeg maksta. Wiimased kaks ikaldusaastat wiisid mõisa majapidamise kõige raskemasse seisukorda, kuna ka eelmistel aastatel rahuloldawat wilja saaki ei saadud, sest ülewõetud mõisas olid põllud äärmiselt wäljakurnatud ja kari wilets.

Ka kool nõudis iga aasta majanduslikkude kulude katteks suuremaid summasid, mida keskseltsil anda ei olnud ja mõisa summadest kaetud sai. Kolme aasta jooksul on mõisa raamatute järele kool mõisa majapidamiselt saanud üle nelja ja pool miljoni marga, mis on läinud inventaari ja raamatute muretsemiseks, õpetajate ja teenijate palkadeks, koolimaja kütteks ja walgustuseks. Mõisa ja kooli warandus praegusel kujul ei suuda tema peal lasuwat wõlakoormat kanda, ning sellepärast ei wõi põllutöoministerium wastu tulla keskseltsi ettepanekule üle wõtta kool ühes mõisa majapidamisega aktiwa ja passiwaga 1-seks maiks 1924 a. Arwesse wõttes aga seda, et põllunajandusliku kutsehariduse edendamise huwides, kus Põhja-Eesti tähtsam põllutöökool ja selle majapidamine häwinemisel on, mis haridustöö peale üldse halbu tagajärgi awaldamata ei jäta, leiab põllutöoministerium, Riigikogu poolt awaldatud soowiawaldust tõsiselt hinnates tarwiliku olewat riigi huwides wiibimata kooli ja mõisa majapidamist üle wõtta, tasudes Eesti põllumeeste keskseltsile mõisa ja kooli

waranduse eest nende tõelise väärtuse järele, mõisa ja kooli puudujääkide katteks riigilt toetust nõutades. Et keskseltsi kooli edasi pidada ei suuda, kooli majapidamises aga rutuliselt põllud seemendamist ja loomad toitu nõuavad, esineb põllutöoministeerium käesolewa seadusega 9.746.000 mk. eelkrediiti määrata, väljaminekute katteks, mis keskseltsiga lepingu likvideerimisega ja kooli ning mõisa majapidamise ülewõtmisega seotud. Palutud summa on järgmiste kulude katteks määratud:

1. Eesti põllumeeste keskseltsile mõisa inwentaari tagawarade ja väärtuste eest tasu maksmiseks	5.411.000 mrk.
2. Eesti põllumeeste keskseltsile kooli inwentaari eest tasu maksmiseks	760.000 „
3. Mõisa ja kooli hoonete hädatarwiline jooksew remont (katused kooli ja ühiselumajadel)	815.000 „
4. Mõisa majapidamise jätkamiseks ja kordaseadm. (seemnewili, loomade toit, kunstwäetis, hädatarw. inwentaar j. m.)	2.000.000 „
5. Kooli majanduslikkude kulude katteks 8 kuu jaoks (küte, walgustus, teenijate palgad jne.)	760.000 „
Kokku	9.746.000 „

Sellest summast tuleb põllutöoministeeriumil õiglase hindamise järele maksta Eesti põllumeeste keskseltsile kooli ja mõisa inwentaari, sisseseade ja tagawarade eest 6.171.000 marka, kuna keskseltsi oma hindamise järele Jäneda mõisal ja koolil warandust üle 8 miljoni oli hinnatud. Sellega kawatseb põllutöoministeerium maksta hinda, mis ta ise inwentaari likvideerides wõiks saada.

Summa, mis põllutöoministeerium kawatseb keskseltsile maksta inwentaari eest, ei suuda kinni katta kooli ning mõisa peal lasuwaid wõlge, waid jääb puudujääk ümmarguselt 4.070.000 marka, mis on kolme aasta jooksul kulutatud mõisa arwel keskpõllutöökooli majanduslikkude kulude katteks, teenijate palgaks ning in-

wentaari ja raamatute muretsemiseks ja mis mõisa arwestamise järele = 4.150.000 marka wälja teeb. Seda arwesse wõttes, et põllumeeste keskseltsil mingisuguseid sissetulekuid ei ole ning wõimalusi ei leidu kooli ja mõisa peal lasuwate wõlgade katmiseks, esineb põllutöoministeerium ettepanekuga, määrata põllutöoministeeriumile eelkrediiti 4.070.000 marka toetuse andmiseks Eesti põllumeeste keskseltsile Põhja-Eesti keskpõllutöökooli korraldamiseks ja ülewalpidamiseks tehtud wõlgade katmiseks.

Nende summade tarwitamise kohta annab Wabariigi Walitsus määrused wälja.

Lisa nr. 97.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Põhja-Eesti põllutöökooli põllutöoministeeriumile ülewõtmiseks eelkrediidi määramise seadusele.

Põhja-Eesti põllutöökooli põllutöoministeeriumile ülewõtmiseks Wabariigi Walitsuse poolt nõutud eelkrediit koosnes kahest osast:

1) kuludest, mis keskseltsiga lepingu likvideerimisega ja kooli ning mõisa majapidamise ülewõtmisega seotud ja 2) toetussummast keskseltsile mõisa ja põllutöökooli puudujäägi katmiseks.

Asja arutamisel komisjon leidis, et senni veel ei ole jõutud tarwilikku selgust saada puudujäägi suuruse, iseloomu ja põhjuste kohta, mille tõttu seisukohawõtmine wastawa osa krediidi kohta praegu warajasena osutuks; selle kõrwal nõuab aga mõisa ja kooli ülewõtmise küsimus kiiret lahendust.

Komisjon otsustas Riigikogule ette panna jätta praegu lahtiseks krediidi määramise küsimus puudujäägi katmiseks, määrata aga tarwilik krediit nende kulude katmiseks, mis on seotud kooli ja mõisa ülewõtmisega.

Sellele otsusele wastawate parandustega esitab komisjon käesolewa eelkrediidi määramise eelnõu Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 98.

Riigikogu liigete O. Rütli,
J. Kesküll'i, J. Holberg'i
ja J. Temant'i ettepanek.

LINNA- JA ALEWITÄNAWATE, JALGTEEDE JA KÖNNITEEDE KORRASHOIDMISE NATURAALKOHUSTUSTE KAOTAMISE SEADUS.

§ 1. Senni linna ja alewi majaomanikkude peal lasuw naturaalkohustus tänawaid, jalgteesid ja kõnniteesid oma majade kohal korras hoida, jääst ja lumest puhastada, puhtana ja käidawana pidada ja tolmusel ajal kasta kaotatakse ära.

§ 2. Eelmises paragrahwis nimetatud kohustus täidetakse omawalitsuste asutuste kulul.

§ 3. Kulud nimetatud kohustuste täitmiseks kannawad omawalitsuse asutused igaaastase eelarwe põhjal oma üldsissetulekutest.

§ 4. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1925 aastal.

Lisa nr. 99.

Riigikogu liigete O. Rütli,
J. Kesküll'i, J. Holberg'i
ja J. Temant'i

SELETUSKIRI

linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seadusele.

Naturaalkohustus linna- ja alewitänawaid, jalgteesid ja kõnniteesid puhastada ja korras hoida lasub raske koormana majaomanikkude peal. Aeg on, et see mitteõiglane koorem, kui wana teorjuse jätis, ära kaotatakse. Majaomanik ei tarwita tänawaid ei ka jalgteid sugugi mitte enam kui igäüks teine linna wõi alewi elanik, nõnda et ühtegi õiguslikku alust ei ole teda teiste kasuks panna teopäewi tegema. On awalik tõeasi, et maanteede tegemine on põllumeestel raskeks koormaks, aga see koorem on ajutine — nädal ehk kaks aastas. Linna ja alewi majaomanikkude töö on igapäewane ja see käib üle jõu. Majamaksud on wiimase wõimaluseni kõrged ja majaomanik ei jaksu palgata wõõrast tööjõudu. Kui meie riik tahab olla õiguslik riik — ja mida ta ka on — siis ei ole õigust kohustusi, mis kõigile kuuluwad, ainult ühe osa kodanikkude peale panna teiste kasuks.

Peale selle on selle seaduse maksma hakkamise puhul palju kergem tänawaid puhtatena pidada ja alalised politsei protokollid ja kohtuasjad kaowad ära ja terwishoiu olud paranewad, sest omawalitsuse asutused saawad juba ühtlaselt kõik tänawad ja jalgteed korras ja puhtad hoidma.

Lisa nr. 100.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seadusele.

Riigikogu liigete O. Rütli, J. Kesküll'i, J. Holberg'i ja J. Temant'i poolt esitatud linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamise seadus anti Riigikogu poolt 13. nowembril 1923 a. omawalitsuse komisjoni. Omawalitsuse komisjon otsustas 20. nowembril 1923 a. eelnõu saata Wabariigi Walitsusele seisukoha wõtmiseks, ühtlasi soowi awaldades, et walitsus eelnõu kohta ka linna- ja alewiwalitsustelt nende seisukohta nõutaks. Walitsus on eelnõu kohta eitawale seisukohale asunud ja seda järgmistel põhjustel: Omawalitsuste asutuste rahaline seisukord on raske; nad ei suuda ilma riikliku toetuseta juba praegugi maksimate seadustega nende peal lasuwaid kohustusi täita. Käesolewa seaduse teostamisega seotud kulud langeksid sellepärast jällegi tegelikult riigi kanda. Riigil aga ei jätku raha sarnasteks kuludeks, sest temal on, nagu omawalitsustelgi, riigi praeguse ülesehitamise ajajärgul palju teisi möödapäsematuid ja hädawajalisemaid tarwidusi rahuldada, kui seda on linna- ja alewitänawate, jalgteede ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustuste kaotamine, mis iseenesest soowitaw, kuid mis wõrreldes teiste esimese järgu tähtsusega ülesannetega, kaugele tahaplaanile jääb.

Teiselt poolt pööras siseministeeriumi omawalitsusasjade peawalitsus wastawa ettepanekuga kõigi linna ja alewi omawalitsuste poole, milles palus käesolewa eelnõu kohta oma seisukohta awaldada. Wastused andsid kõik linnad ja alewid, kusjuures peale ühe linna (Petseri) ja nelja alewi (Wõõbsu, Jõgewa, Kilingi-Nõmme ja Kallaste) kõik teised linnad ja

alewid eelnõu kohta eitawale seisukohale asusid. Wiimased tunnistasid eelnõu wastuwõtmatuks majanduslikkudel ja tehnilistel põhjustel, põhjenduseks järgmist ette tuues.

Linnad ja alewid, ära kasutades kõiki wõimalikka tuluallikaid, suudawad praegu suurte raskustega oma eelarweid tasa-kaalu wiia. Selle juures on rahapuudusel uulitsate paremale järjele tõstmiseks suudetud õige wähe ära teha. Wõtaksid aga linna ja alewi omawalitsused uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse täitsa enda peale, siis oleks selle kohustuse teostamine mõeldaw ainult niisugusel korral, kui nimetatud omawalitsustele uued tuluallikad awatakse, millega tekkiwaid suuri kulusid katta (Tallinnas, näiteks 102.000.000 mk., Narwas — 43.000.000 mk., Paides — 4.900.000 mk. — teiste linnade ja alewite kohta andmeid esitatud ei ole).

Sarnaseid tuluallikaid aga oleks waevalt wõimalik leida. Omawalitsuse asutuste arwamise järele oleks see mõeldaw kinniswara hindamismaksu tõstmise teel, kusjuures aga needsamad asutused leiawad, et seda maksu waevalt tõsta wõib, sest et see juba isegi kõrge on. Ja olekski see tõstmine läbiwiidaw, siis ei annaks see majaomanikkudele mingit kergitust, sest uulitsate ja kõnniteede korrashoidmise naturaalkohustus kaoks küll ära, aga selle asemel tuleks uus maksukoorem juurde, mis weel raskem kanda oleks, kui nimetatud kohustuse teostamine. Pealegi leiawad omawalitsuse asutused, et uulitsate korrashoiu naturaalkohustuse täitmine üldiselt wäga raske ei olegi, ise-

ärانى just wäiksemates linnades ja alewites.

Linnadel ja alewitel tõuseksid uulitsate ja kõnniteede korrashoiu kohustuse teostamise kulud märksa suuremaks, kui see praegu majaomanikkudel naturaalkohustuse wiisi juures maksma läheb. See on sellega seletataw, et praegu paljud majaomanikud uulitsale kogunud lume oma aedadesse weawad, kuna aga linna- ja alewiwalitsustel kõik lumi tuleks ära wedada, milleks raske on tarwilisi platse leida, iseärانى suuremates linnades. Samuti koguwad majaomanikud uulitsapühkmed prügikastidesse, kust nad harilikult majaprügiga wälja weetakse. Linna- ja alewiwalitsus peaks aga uulitsalt saadud pühkmed kohe ära wedama.

Lõpuks tähendawad omawalitsused selle peale, et neil tehniliselt liig raske kui mitte wõimatu oleks uulitsate ja kõnniteede korrashoidmist korralikult läbi wiia, sest see töö ei ole mitte igal ajal ühesuurune ja nõuab korraga igatahes suure hulga tööliste tegewusse panekut, kuid ikka ainult lühikeseks ajaks, poolest tunnist kunni paari tunnini päewas, mis pärast kindlate tööliste ametisse seadmine selleks otstarbeks linna- ja alewiwalitsustel wõimatu oleks, kuna iga juhtumise jaoks tarwilikul arwul tööliste palkamine ka õige raske saaks olema. Sellega jääks osa töid tegemata ja uulitsad ning kõnniteed puhastamata.

Kõiki ülaltoodud asjaolusid arwesse wõttes ja neid tõsiselt kaaluwateks pidades leiab omawalitsuse komisjon eelnõu wastuwõtmatu olewat ja esitab selle Riigikogule tagasilükkamiseks.

